

ROZSUDOK SÚDU PRVÉHO STUPŇA (tretia komora)
z 27. septembra 2006 *

Vo veci T-43/02,

Jungbunzlauer AG, so sídlom v Bazileji (Švajčiarsko), v zastúpení: R. Bechtold,
U. Soltész a M. Karl, advokáti,

žalobca,

proti

Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: P. Oliver, splnomocnený zástupca,
za právnej pomoci H. Freund, advokát,

žalovanej,

* Jazyk konania: nemčina.

ktorú v konaní podporuje:

Rada Európskej únie, v zastúpení: E. Karlsson a S. Marquardt, splnomocnení zástupcovia,

vedľajší účastník konania,

ktorej predmetom je návrh na zrušenie rozhodnutia 2002/742/ES z 5. decembra 2001 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 ES a článku 53 Dohody EHP (COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 239, 2002, s. 18) a subsidiárne návrh na zníženie pokuty uloženej týmto rozhodnutím žalobcovi,

SÚD PRVÉHO STUPŇA
EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV (tretia komora),

v zložení: predseda komory J. Azizi, sudcovia M. Jaeger a F. Dehousse,
tajomník: D. Christensen, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 24. mája 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

Skutkové okolnosti

- 1 Žalobca, Jungbunzlauer AG (ďalej len „Jungbunzlauer“ alebo „žalobca“), bol založený v roku 1993 ako dcérska spoločnosť, ktorú 100 % ovládal Jungbunzlauer Holding AG, materská spoločnosť holdingu ovládaná holdingom Montana AG (ďalej tiež len „skupina Jungbunzlauer“). V Spojených štátoch amerických skupina vykonáva činnosť prostredníctvom Jungbunzlauer International AG, dcérskej spoločnosti skupiny Jungbunzlauer. Sídlo skupiny sa nachádza v priestoroch Jungbunzlaueru v Bazileji (Švajčiarsko). Pred rokom 1993 skupinu riadil Jungbunzlauer GmbH, ktorého sídlo sa nachádzalo vo Viedni (Rakúsko).
- 2 Skupina Jungbunzlauer vyrába a predáva prísady používané v odvetviach potravinárskych výrobkov a nápojov, farmaceutických výrobkov a kozmetiky, ako aj na rôzne iné priemyselné využitia. Osobitne je jedným z vedúcich svetových výrobcov kyseliny citrónovej.
- 3 Kyselina citrónová je najpoužívanejším okysľujúcim a konzervačným činidlom na svete. Existujú jej rôzne druhy slúžiace na rozličné použitie, najmä v potravinárskych výrobkoch a nápojoch, v detergentoch a čistiacich prostriedkoch, vo farmaceutických a kozmetických výrobkoch, ako aj v rôznych priemyselných postupoch.

- 4 V roku 1995 predstavoval celkový predaj kyseliny citrónovej na celosvetovej úrovni približne 894,72 milióna eur a predaj v Európskom hospodárskom priestore (EHP) približne 323,69 milióna eur. V roku 1996 malo približne 60 % svetového trhu s kyselinou citrónovou v rukách päť osôb, ktorým je určené rozhodnutie, ktoré je predmetom tejto žaloby, konkrétne okrem Jungbunzlaueru F. Hoffmann-La Roche AG (ďalej len „HLR“), Archer Daniels Midland Co. (ďalej len „ADM“), Haarmann & Reimer Corporation (ďalej len „H & R“), spoločnosť patriaca do skupiny Bayer AG (ďalej len „Bayer“), a Cerestar Bioproducts BV (ďalej len „Cerestar“), spoločne pomenovaní „dotknuté strany“.

- 5 V auguste 1995 informovalo americké ministerstvo spravodlivosti Komisiu o prebiehajúcom vyšetrovaní týkajúcom sa trhu s kyselinou citrónovou. Od októbra 1996 do júna 1998 priznali všetky dotknuté strany vrátane Jungbunzlauer International AG, že sa zúčastnili na karteli. V nadväznosti na dohody uzavreté s americkým ministerstvom spravodlivosti uložili americké orgány týmto podnikom pokuty. Navyše sa niektorým vinným fyzickým osobám uložili pokuty jednotlivo. Vyšetrovanie okrem toho prebehlo aj v Kanade, kde sa pokuty uložili niektorým z týchto podnikov, vrátane Jungbunzlauer International AG.

- 6 Dňa 6. augusta 1997 zaslala Komisia podľa článku 11 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, Prvého nariadenia implementujúceho článku [81] a [82] Zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), žiadosti o informácie štyrom hlavným výrobcom kyseliny citrónovej v Spoločenstve vrátane Jungbunzlauer GmbH. Komisia okrem toho v januári 1998 zaslala žiadosti o informácie hlavným odberateľom kyseliny citrónovej v Spoločenstve a v júni a v júli 1998 znovu zaslala žiadosti o informácie hlavným výrobcom kyseliny citrónovej v Spoločenstve.

- 7 V nadväznosti na žiadosť o informácie, ktorá mu bola zaslaná v júli 1998, Cerestar skontaktoval Komisiu a na stretnutí 29. októbra 1998 vyhlásil, že má v úmysle

spolupracovať s ňou na základe oznámenia Komisie z 18. júla 1996 o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 207, s. 4, ďalej len „oznámenie o spolupráci“). Pri tej istej príležitosti poskytol Cerestar ústne opis činností vyplývajúcich z kartelu, na ktorom sa zúčastnil. Dňa 25. marca 1999 zaslal Komisii písomné vyhlásenie, ktoré potvrdilo to, čo uviedol na tomto stretnutí.

- 8 Komisia listom z 28. júla 1998 zaslala Jungbunzlauer GmbH novú žiadosť o informácie, na ktorú odpovedal listom z 28. septembra 1998.
- 9 Na stretnutí 11. decembra 1998 ADM vyhlásil, že chce spolupracovať s Komisiou, a ústne opísal protisúťažné činnosti, na ktorých sa zúčastnil. Listom z 15. januára 1999 ADM potvrdil svoje ústne vyhlásenia.
- 10 Dňa 3. marca 1999 zaslala Komisia dodatočné žiadosti o informácie HLR, Jungbunzlaueru a Cerestaru.
- 11 V dňoch 28. apríla, 21. mája a 28. júla 1999 poskytli Bayer v mene H & R, žalobca a HLR vyhlásenia podľa oznámenia o spolupráci.
- 12 Dňa 28. marca 2000 zaslala Komisia na základe informácií, ktoré jej boli oznámené, oznámenie o výhradách žalobcovi a iným dotknutým stranám za porušenie článku 81

ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 EHP. Žalobca a všetky ostatné dotknuté strany predložili písomné pripomienky v odpovedi na výhrady Komisie. Žiadny z týchto účastníkov nepožiadaval o vypočutie, ani podstatne nepoprel vecné zistenia uvedené v oznámení o výhradách.

- 13 V liste zaslanom Komisii 11. apríla 2001 Jungbunzlauer GmbH uviedol niekoľko poznámok vo vzťahu k prebiehajúcemu konaniu.
- 14 Dňa 27. júla 2001 zaslala Komisia dodatočné žiadosti o informácie žalobcovi a iným dotknutým stranám. Žalobca odpovedal vo svojom mene a v mene Jungbunzlauer GmbH listom z 3. augusta 2001.
- 15 Dňa 5. decembra 2001 prijala Komisia rozhodnutie 2002/742/ES týkajúce sa konania podľa článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová) (ďalej len „rozhodnutie“). Rozhodnutie bolo žalobcovi doručené 18. decembra 2001.
- 16 Rozhodnutie obsahuje najmä tieto ustanovenia:

„Článok 1

[ADM], [Cerestar], [H & R], [HLR] a [žalobca] porušili článok 81 ods. 1 Zmluvy a článok 53 ods. 1 Dohody EHP tým, že sa zúčastnili na trvalej dohode a/alebo na zosúladenom postupe v odvetví kyseliny citrónovej.

Porušenie trvalo:

— v prípade [ADM], [H & R], [HLR] a [žalobcu]: od marca 1991 do mája 1995,

— v prípade [Cerestaru]: od mája 1992 do mája 1995.

...

Článok 3

Za porušenie uvedené v článku 1 sa podnikom uvedeným v tomto článku ukladajú tieto pokuty:

a) [ADM]: pokuta vo výške 39,69 milióna eur;

b) [Cerestar]: pokuta vo výške 170 000 eur;

c) [HLR]: pokuta vo výške 63,5 milióna eur;

d) [H & R]: pokuta vo výške 14,22 milióna eur;

e) [Žalobca]: pokuta vo výške 17,64 milióna eur.“ [*neoficiálny preklad*]

- 17 V odôvodneniach č. 80 až 84 rozhodnutia Komisia uviedla, že kartel spočíval v pridelení presných predajných kvót každému členovi a dodržiavaní týchto kvót, určovaní cieľových a/alebo prahových cien, neposkytovaní zliav a vo výmene osobitných informácií o zákazníkoch.
- 18 V odôvodneniach č. 185 až 188 rozhodnutia Komisia usúdila, že pokiaľ ide o skupinu Jungbunzlauer, porušenie treba pripísať Jungbunzlaueru.
- 19 Na výpočet výšky pokút Komisia v rozhodnutí použila metodológiu uvedenú v usmerneniach k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy ESUO (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia“) a v oznámení o spolupráci.
- 20 V prvom rade Komisia stanovila základnú čiastku pokuty podľa závažnosti a dĺžky trvania porušenia.
- 21 Pokiaľ ide v tejto súvislosti o závažnosť porušenia, Komisia na úvod usúdila, že dotknuté strany sa dopustili veľmi závažného porušenia vzhľadom na jeho povahu, na jeho konkrétny dopad na trh s kyselinou citrónovou v EHP a na veľkosť relevantného geografického trhu (odôvodnenie č. 230 rozhodnutia).
- 22 Komisia ďalej usúdila, že sa musí zohľadniť skutočná ekonomická kapacita, ktorou možno spôsobiť škodu hospodárskej súťaži, a stanoviť pokuta na úrovni, ktorá zabezpečí dostatočný odstrašujúci účinok. V dôsledku toho sa Komisia oprela

o svetový obrat, ktorý dosiahli dotknuté strany pri predaji kyseliny citrónovej počas roka 1995, posledného roka porušovania, a rozdelila ich do troch kategórií, konkrétne v prvej kategórii H & R s podielom na svetovom trhu 22 %, v druhej kategórii ADM a Jungbunzlauer s podielmi na trhu [dôverné]¹ %, ako aj HLR s podielom na trhu 9 % a v tretej kategórii Cerestar s podielom na svetovom trhu 2,5 %. Na tomto základe stanovila Komisia východiskovú sumu vo výške 35 miliónov eur pre podniky v prvej kategórii, 21 miliónov eur pre podniky v druhej kategórii a 3,5 milióna eur pre podniky v tretej kategórii (odôvodnenie č. 239 rozhodnutia).

- 23 Komisia okrem toho pristúpila na účely zabezpečenia dostatočne odstrašujúceho účinku k prispôsobeniu tejto východiskovej sumy. Preto Komisia po zohľadnení veľkosti a celkových zdrojov dotknutých strán vyjadrených súhrnnou výškou ich svetového obratu použila násobný koeficient vo výške 2 na východiskové sumy stanovené pre ADM a HLR a vo výške 2,5 na východiskovú sumu stanovenú pre H & R (odôvodnenia č. 50 a 246 rozhodnutia).
- 24 Pokiaľ ide o dĺžku trvania porušenia, ktorého sa dopustil každý podnik, takto stanovená východisková suma sa zvýšila o 10 % za rok, išlo teda o zvýšenie o 40 % pre ADM, H & R, HLR a Jungbunzlauer a o 30 % pre Cerestar (odôvodnenia č. 249 až 250 rozhodnutia).
- 25 Takto Komisia stanovila základnú čiastku pokuty na 29,4 milióna eur, pokiaľ ide o Jungbunzlauer. Pokiaľ ide o ADM, Cerestar, HLR a H & R, základné čiastky stanovila na 58,8, 4,55, 58,8 a 122,5 milióna eur (odôvodnenie č. 254 rozhodnutia).

1 — Dôverné údaje sú vynechané.

- 26 V druhom rade sa z dôvodu priťažujúcich okolností zvýšili základné čiastky pokút uložených ADM a HLR o 35 % z dôvodu, že tieto podniky zohrávali úlohu vodcu v rámci kartelu (odôvodnenie č. 273 rozhodnutia).
- 27 V treťom rade Komisia preskúmala a zamietla tvrdenia niektorých podnikov, pokiaľ ide o poľahčujúce okolnosti (odôvodnenia č. 274 až 291 rozhodnutia).
- 28 Vo štvrtom rade Komisia podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 prispôbila taktó vypočítané sumy pre Cerestar a H & R, aby neprekračovali hranicu 10 % celkového obratu dotknutých strán (odôvodnenie č. 293 rozhodnutia).
- 29 V piatom rade Komisia podľa oddielu B oznámenia o spolupráci priznala Cerestaru „veľmi významné zníženie“ (konkrétne 90 %) výšky pokuty, ktorá by mu bola uložená v prípade, že by nespolupracoval. Podľa oddielu D tohto oznámenia Komisia priznala „výrazné zníženie“ výšky pokuty ADM (konkrétne 50 %), Jungbunzlaueru (40 %), H & R (30 %) a HLR (20 %) (odôvodnenie č. 326).

Konanie a návrhy účastníkov konania

- 30 Jungbunzlauer návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 25. februára 2002 podal žalobu, na základe ktorej sa začalo toto konanie.

31 Uznesením z 18. júna 2002 predseda Súdu prvého stupňa pripustil do konania Radu ako vedľajšieho účastníka podporujúceho návrhy Komisie.

32 Na základe správy sudcu spravodajcu Súd prvého stupňa (tretia komora) rozhodol o otvorení ústnej časti konania a v rámci opatrení na zabezpečenie priebehu konania upravených v článku 64 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa písomne položil účastníkom konania otázky, na ktoré účastníci konania odpovedali v stanovených lehotách.

33 Prednesy účastníkov konania a ich odpovede na otázky, ktoré im Súd prvého stupňa položil, boli vypočuté počas pojednávania 24. mája 2004.

34 Jungbunzlauer navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zrušil rozhodnutie,
- subsidiárne znížil výšku jeho pokuty,
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

35 Komisia a Rada, vedľajší účastník konania, navrhujú, aby Súd prvého stupňa:

- zamietol žalobu,
- zaviazal Jungbunzlauer na náhradu trov konania.

Právny stav

- 36 Žalobca po prvé vznáša námietku nezákonnosti, keď tvrdí, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 porušuje zásadu zákonnosti v tom zmysle, že toto ustanovenie dostatočne nepredurčuje rozhodovaciu prax Komisie (ďalej len „zásada zákonnosti“). Žalobca ďalej tvrdí, že rozhodnutie obsahuje chyby, pokiaľ ide o osobu, ktorej je rozhodnutie určené, posúdenie závažnosti porušenia, uznanie poľahčujúcich okolností, nezohľadnenie pokút uložených v iných štátoch, dodržanie hranice pokút uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a právo na prístup k spisu. Žalobca napokon uvádza, že dĺžka správneho konania by sa mala odraziť na výške pokuty.

I — O porušení zásady zákonnosti

A — O námietke nezákonnosti vznesenej voči článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 37 Jungbunzlauer vznáša námietku nezákonnosti v zmysle článku 241 ES a tvrdí, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ustanovenie splnomocňujúce Komisiu na ukladanie pokút v prípade porušenia súťažného práva Spoločenstva, porušuje zásadu zákonnosti, dôsledok zásady právnej istoty, ktorá predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, v tom zmysle, že toto ustanovenie dostatočne nepredurčuje rozhodovaciu prax Komisie.

38 Na úvod Jungbunzlauer tvrdí, že zásada zákonnosti je zakotvená v článku 7 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDLP“), ktorý stanovuje toto:

„Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu“.

39 Jungbunzlauer poukazuje na článok 6 ods. 2 EÚ, podľa ktorého „Únia rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje [EDLP] a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov, ako základných princípov práva spoločenstva“.

40 Okrem toho Jungbunzlauer zdôrazňuje, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa každé ustanovenie Spoločenstva, ktoré stanovuje sankcie, či majú trestný charakter alebo nie (rozsudky Súdneho dvora z 25. septembra 1984, Könecke, 117/83, Zb. s. 3291, bod 11, a z 18. novembra 1987, Maizena, 137/85, Zb. s. 4587, bod 15), musí rešpektovať zásadu zákonnosti ako dôsledok zásady právnej istoty (rozsudky Súdneho dvora z 12. novembra 1969, Stauder, 29/69, Zb. s. 419, bod 7; z 13. februára 1996, Van Es Douane Agenten, C-143/93, Zb. s. I-431, bod 27, a z 12. decembra 1996, Trestné konania proti X, C-74/95 a C-129/95, Zb. s. I-6609, bod 25; rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. februára 2001, Mannesmannröhren-Werke/Komisija, T-112/98, Zb. s. II-729, body 59 a nasl.).

41 Napokon Jungbunzlauer uvádza, že zásada zákonnosti je rovnako zakotvená v článkoch 41 a 49 Charty základných práv Európskej únie vyhlásenej 7. decembra

2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, 2000, s. 1, ďalej len „Charta základných práv“) a tvorí integrálnu súčasť spoločnej ústavnej tradície členských štátov.

- 42 Jungbunzlauer tvrdí, že podľa zásady zákonnosti, dôsledku zásady právnej istoty, musí byť legislatíva Spoločenstva jasná a predvídateľná pre osoby jej podliehajúce (rozsudky Súdneho dvora z 12. novembra 1981, Salumi, 212/80 až 217/80, Zb. s. 2735, bod 10; z 22. februára 1984, Kloppenburg, 70/83, Zb. s. 1075, bod 11; Könecke, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 11, a Maizena, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 15) a pokiaľ ide o právnu úpravu, ktorá môže mať finančné následky, jasný a predvídateľný charakter predstavuje požiadavku, ktorá je nastolená s osobitnou nevyhnutnosťou (rozsudok Súdneho dvora z 13. marca 1990, Komisia/Francúzsko, C-30/89, Zb. s. I-691, bod 23 a v ňom citovaná judikatúra). Je to tak tým skôr, pokiaľ ide o normu Rady splnomocňujúcu Komisiu na konanie, ktorá môže byť platná iba vtedy, ak je dostatočne presná v tom zmysle, že Rada jasne uvedie hranice právomoci poskytnutej Komisii (rozsudok Súdneho dvora z 5. júla 1988, Central-Import Münster, 291/86, Zb. s. 3679, bod 13).
- 43 Jungbunzlauer tvrdí, že zásada zákonnosti má podstatný význam pre ustanovenia zavádzajúce sankcie (rozsudky Súdneho dvora z 10. júla 1980, Komisia/Spojené kráľovstvo, 32/79, Zb. s. 2403, bod 46; Kloppenburg, už citovaný v bode 42 vyššie, bod 11; Maizena, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 15, a zo 14. júla 1994, Milchwerke Köln, C-352/92, Zb. s. I-3385, body 22 a 23). Tieto ustanovenia musia, ako zdôrazňuje Jungbunzlauer, definovať predvídateľným spôsobom nielen sankcionované správanie, ale takisto právne následky, ktoré z nich vyplývajú pre jednotlivca (rozsudok Trestné konania proti X, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 25).
- 44 Jungbunzlauer usudzuje, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 stanovuje možnosť uložiť trestnú alebo kvázi trestnú sankciu.

- 45 V tomto ohľade sa Jungbunzlauer dovoľáva predovšetkým vyhlásení pána Montiho, vtedajšieho člena Komisie zodpovedného za politiku hospodárskej súťaže, znenia usmernení, ako aj výrazov, ktoré Komisia použila vo svojom vyjadrení k žalobe. Hovorí sa v nich totiž o „sankciách“ a „trestoch“ za porušenia článkov 81 ES a 82 ES, ktoré by mali byť dostatočne vysoké, aby mali „odstrašujúci účinok“.
- 46 Okrem toho Jungbunzlauer pripomína, že Súdny dvor už uznal, že pokuty stanovené v článku 15 nariadenia č. 17 nemajú charakter pravidelného penále, ale ich účelom je potláčať protiprávne správania rovnako ako brániť ich opakovaniu (rozsudok Súdneho dvora z 15. júla 1970, Chemiefarma/Komisia, 41/69, Zb. s. 661, body 172 a 173), čo podľa Jungbunzlaueru zodpovedá širokému výkladu, aký dáva pojmu trestné obvinenie Európsky súd pre ľudské práva. Jungbunzlauer takisto uvádza, že v rozsudku z 20. marca 2002, Brugg Rohrsysteme/Komisia (T-15/99, Zb. s. II-1613, body 109 a 122), Súd prvého stupňa preskúmal platnosť pokuty uloženej podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 so zreteľom na článok 7 EDLP.
- 47 Jungbunzlauer usudzuje, že výraz použitý v článku 15 ods. 4 nariadenia č. 17, podľa ktorého rozhodnutia o uložení pokút „nebudú mať trestnoprávnu povahu“, nemôže toto posúdenie zmeniť, keďže v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva nie je rozhodujúce označenie právneho aktu, ale jeho skutočný obsah.
- 48 Preto podľa Jungbunzlaueru musí konanie, ktoré vedie k uloženiu pokuty podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, vyhovovať všetkým minimálnym požiadavkám z hľadiska základných práv, ktoré vyplývajú nielen z EDLP, ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva, ale rovnako aj z Charty základných práv, ktorá potvrdzuje najmä práva vyplývajúce z tejto judikatúry.

- 49 V tejto súvislosti Jungbunzlauer tvrdí, že z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že tak delikt, ako aj trest uložený v prípade porušenia práva musia byť „ustanovené zákonom“, z čoho vyplýva, že právne subjekty musia byť schopné v rozsahu primeranom okolnostiam prípadu predvídať následky, ktoré môžu z určitého aktu vyplynúť. Európsky súd pre ľudské práva dodáva, že zákon, ktorý udeľuje diskrečnú právomoc, sám osebe neodporuje tejto požiadavke pod podmienkou, že rozsah a spôsoby výkonu takej právomoci sú definované so zreteľom na sledovaný legitímny cieľ dostatočne jasne, aby jednotlivcovi poskytovali primeranú ochranu proti svojvôli.
- 50 Vzhľadom na to, čo bolo uvedené, Jungbunzlauer usudzuje, že zásada zákonnosti je porušená, pokiaľ ustanovenie upravujúce ukládanie pokuty dostatočne neobmedzuje možné právne následky rozhodnutia vydaného vo veci, ale vzhľadom na nepresnú formuláciu predmetného textu ponecháva príslušnému orgánu široké možnosti, čo sa týka uplatnenia na prejednávany prípad. V takom prípade totiž právne následky neurčí vopred zákonodarca, ale v rozpore s tým, čo vyžaduje zásada zákonnosti, o nich rozhodne správny orgán. Hoci, ako Jungbunzlauer pripúšťa, existencia priestoru na voľnú úvahu správneho orgánu sama osebe nepredstavuje nezákonnosť vzhľadom na zásadu zákonnosti, skutočnosťou zostáva, že tento priestor nesmie byť neobmedzený.
- 51 Jungbunzlauer sa domnieva, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 nevyhovuje už spomínaným minimálnym požiadavkám.
- 52 Jungbunzlauer pripomína, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 oprávňuje Komisiu, aby v prípade porušenia pravidiel hospodárskej súťaže uvedených v Zmluve uložila pokutu, ktorej minimálna výška je 1 000 eur a maximálna výška sa musí určiť jednotlivo pre každý podnik v závislosti od obratu. Dodáva, že pokiaľ ide

o konkrétnu výšku pokuty, článok 15 ods. 2 druhý pododsek nariadenia č. 17 spresňuje iba to, že „pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie“.

53 Jungbunzlauer usudzuje, že vzhľadom na toto ustanovenie má Komisia takmer neobmedzený priestor na voľnú úvahu, pokiaľ ide o stanovenie výšky pokuty.

54 V prvom rade Jungbunzlauer poukazuje na skutočnosť, že na rozdiel od situácie, aká prevládala v čase prijatia nariadenia č. 17, sa obraty svetových skupín už môžu zavše rovnať niekoľkým stovkám miliárd eur, takže maximálna hranica môže ľahko dosiahnuť niekoľko desiatok miliárd eur. Ako príklad uvádza, že ak by sa ropná skupina ExxonMobil — ktorej obrat za skupinu sa rovná 248 miliárdam eur — zúčastnila na karteli, Komisia by jej mohla uložiť pokutu, ktorej výška by sa nachádzala medzi 1 000 eurami a 24,8 miliardy eur, čo je suma, ktorá zodpovedá hrubému národnému produktu Luxemburska. Jungbunzlauer usudzuje, že ak pre dané porušenie dáva zákon orgánu k dispozícii rozpätie pokút od 1 000 do 24,8 miliardy eur — alebo dokonca úplné oslobodenie podľa oznámenia o spolupráci — pokutu už neurčuje vopred zákon, ale výlučne orgán. Také ustanovenie rozhodne otvára dvere svojvoľnému stanoveniu výšky pokuty.

55 V druhom rade, pokiaľ ide o usmernenia, Jungbunzlauer usudzuje, že nepredstavujú „zákon“ v zmysle EDĽP. Zdôrazňuje, že také usmernenia zaväzujú výlučne Komisiu samotnú, ale nie súdne orgány (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 16. júla 1998, Regione Toscana/Komisia, T-81/97, Zb. s. II-2889, bod 49, a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Alber vo veci, ktorá viedla k rozsudku Súdneho dvora z 22. marca 2001, Francúzsko/Komisia, C-17/99, Zb. s. I-2481, I-2484, bod 23), ktoré sú oprávnené uskutočniť preskúmanie rozhodnutí Komisie v rámci neobmedzenej právomoci. Pritom, keďže príslušné na konečné stanovenie výšky pokút sú uvedené orgány, ktoré nie sú viazané usmerneniami, usmernenia nemajú podľa žalobcu

žiaden vplyv na posúdenie dostatočnej zákonnosti trestnej normy v zmysle článku 7 EDLP. Navyše uvádza, že Súd prvého stupňa nedávno potvrdil, že právny rámec uplatniteľný na pokuty je vymedzený iba nariadením č. 17 (rozsudok Brugg Rohrsysteme/Komisia, už citovaný v bode 46 vyššie, bod 123).

- 56 V treťom rade Jungbunzlauer spochybňuje dôvodnosť argumentácie Komisie, že väčší stupeň predvídateľnosti a spoľahlivosti výpočtu výšky pokút by bol nezlučiteľný so zásadou, podľa ktorej pokuta musí na jednej strane zohľadniť osobitosti prípadu a na druhej strane mať dostatočne odstrašujúci účinok, aby sa zabezpečilo dodržiavanie pravidiel hospodárskej súťaže podnikmi. Podľa Jungbunzlaueru totiž naopak znalosť možných následkov protiprávneho konania alebo možnosť oboznámiť sa s nimi umožňuje najúčinnšie zabezpečiť odstrašujúci účinok, ktorý si želá Komisia. Najmä z tohto dôvodu sú trestné zákony členských štátov založené na sérii rozličných znakov skutkovej podstaty porušenia, z ktorých každý má odlišné následky z hľadiska sankcie. Na základe týchto noriem a ich výkladu vnútroštátnymi súdmi je osoba podliehajúca ich právomoci schopná dostatočne presným spôsobom predvídať trestné následky svojho konania. Takmer neobmedzený rámec sankcií článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 práve taký odstrašujúci účinok nemá, vzhľadom na to, že neposkytuje najmenší ukazovateľ o konkrétnom obsahu porušenia, čo môže *a priori* viesť k úplnému vyprázdneniu uvedeného rámca.
- 57 Jungbunzlauer dodáva, že okolnosť, že usmernenia nevymedzujú dostatočným spôsobom výpočet pokút, je ilustrovaná skutočnosťou, že za porušenia nazývané „veľmi závažné“ Komisia „môže“ zvoliť základnú čiastku akúkoľvek sumu vyššiu ako 20 miliónov eur. Usmernenia pritom vôbec neumožňujú zistiť, aké sú podmienky, ktoré Komisiu vedú k stanoveniu základnej čiastky 20, 50 alebo 100 miliónov eur alebo ešte vyššej sumy.

58 V štvrtom rade Jungbunzlauer usudzuje, že tvrdenie Rady založené na tom, že Komisiou stanovené pokuty v prípade potreby preskúma súd Spoločenstva, ktorému je udelená neobmedzená právomoc, takisto nemožno prijať. Podľa Jungbunzlaueru totiž Rada popiera skutočnosť, že účelom požiadaviek dostatočnej jasnosti ustanovení právnej úpravy je práve umožniť súdu Spoločenstva preskúmať zákonnosť rozhodnutí vydaných na základe týchto ustanovení. Téza obhajovaná Radou by viedla k zvereniu funkcie zákonodarcu Spoločenstva súdom Spoločenstva.

59 V piatom rade sa Jungbunzlauer dovoláva skutočnosti, že na vnútroštátnej úrovni neexistuje porovnateľné oprávnenie orgánu, ktoré by mu umožňovalo ukladať pokuty takmer neobmedzeným spôsobom. Čo sa týka porovnania so švédskym právom, na ktoré poukazuje Rada, Jungbunzlauer usudzuje, že v tomto členskom štáte sa právo vyvinulo podľa vzoru práva Spoločenstva, a teda neprináša nič užitočné pre diskusiu. Pokiaľ ide o nemecké právo, na ktoré Rada takisto poukazuje, Jungbunzlauer tvrdí, že nemecké ustanovenia týkajúce sa určovania pokút za porušenia práva hospodárskej súťaže tvoria diferencovaný systém, ktorý nie je porovnateľný so všeobecným splnomocnením uvedeným v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Tieto ustanovenia totiž stanovujú hornú hranicu, ktorá môže byť až 500 000 eur, a nad ňou až trojnásobok zisku dosiahnutého ako dôsledok porušenia, čo v praxi vedie k nižšej úrovni pokút ako je úroveň, ktorá vyplýva z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Jungbunzlauer okrem toho uvádza, že táto úroveň pokút je ešte upravená v závislosti od spôsobu, akým k porušeniu došlo. Iba v prípade konania, ku ktorému došlo úmyselne, sa uplatní plný rozsah pokuty, zatiaľ čo v prípade porušenia, ku ktorému došlo z nebanlivosti, možno uložiť iba polovicu stanovenej maximálnej výšky. V tomto rámci sa pokuta vypočíta podľa presne stanovených kritérií, pričom sa berie do úvahy napríklad veľkosť porušenia, závažnosť výhrady, osobitné okolnosti týkajúce sa osoby a hospodárska situácia autora porušenia. Jungbunzlauer pripúšťa, že ani táto právna úprava neumožňuje vopred určiť s účtovnou presnosťou výšku pokút. Táto presnosť je však oveľa vyššia ako stupeň vymedzenia stanovený v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Jungbunzlauer poukazuje na skutočnosť, že v zásade práve myšlienka, že prístup založený výlučne na obrate neberie dostatočne do úvahy rozsah a veľkosť porušenia, viedla zákonodarcu v roku 1999 k upusteniu od zmeny právneho rámca v tomto zmysle.

- 60 V šiestom rade Jungbunzlauer usudzuje, že dôvodnosť jeho tézy ilustruje rozhodovacia prax Komisie vo veci pokút. Prax Komisie totiž necharakterizujú iba obrovské rozdiely v absolútnej hodnote súm pokút, ale takisto a najmä drastické zvýšenie sumy pokút počnúc rokom 2001. Jungbunzlauer konkrétne uvádza, že z porovnania priemeru pokút uložených podnikom v rokoch 1994 až 2000 a rekordnej pokuty 462 miliónov eur uloženej v priebehu roka 2001 v rámci rozhodnutia Komisie 2003/2/ES z 21. novembra 2001 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (vec COMP/E-1/37.512 — Vitamíny) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 6, s. 1) vyplýva pomer takmer jedna k pätnástim. Dokonca druhá najvyššia pokuta uložená podniku v roku 2001, a to pokuta 184,27 milióna eur uložená v rámci rozhodnutia Komisie 2004/337/ES z 20. decembra 2001 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (vec COMP/E-1/36.212 — Kopírovací papier) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. EÚ L 115, s. 1), predstavuje stále asi šesťnásobok tejto priemernej hodnoty. Jungbunzlauer usudzuje, že skutočnosť, že všetky tieto rozhodnutia sú — rovnako ako skoršia úplne odlišná prax Komisie — založené na jedinom právnom rámci pokút, a to na článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, preukazuje, že toto ustanovenie nemá v skutočnosti žiaden vplyv na vymedzenie praxe Komisie. Tento vývoj v skutočnosti nepredstavuje zvýšenie úrovne pokút, ale priam jej znásobenie.
- 61 V siedmom rade Jungbunzlauer uvádza, že v článku uverejnenom v roku 1993 jeden úradník Komisie pripúšťa, že konanie, ktoré môže viesť k pokute podľa nariadenia č. 17, „[sa zdá] vzdialené tomu, čo sa zvyčajne označuje riadny proces (due process)“.
- 62 Subsidiárne Jungbunzlauer usudzuje, že aj za predpokladu, že by článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 bol zlučiteľný so zásadou zákonnosti, Komisia mala toto ustanovenie prinajmenšom vykladať zužujúco a vyvažovať nedostatočnú úroveň predvídateľnosti tohto ustanovenia vnútorne súladným a priehľadným systémom pokút, ktorý by umožnil, aby sa dotknutým podnikom zabezpečila nevyhnutná úroveň právnej istoty. Takýto výklad sa mal podľa Jungbunzlaueru prejavíť

v skutočnosti, že Komisia mala byť schopná zabezpečiť minimálnu priehľadnosť a predvídateľnosť, pokiaľ ide o určenie pokuty. Široké oprávnenie udelené článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17 malo podľa neho nadobudnúť minimálnu konkretizáciu v rozhodovacej praxi Komisie, čím by sa vylúčili prekvapivé rozhodnutia, k akým došlo v prejednávanom prípade.

- 63 Komisia a Rada zastávajú názor, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 neporušuje zásadu zákonnosti.
- 64 Komisia predovšetkým vysvetľuje, že jej rozhodnutia vydané vo veci pokút podliehajú neobmedzenej právomoci súdu Spoločenstva. Okrem toho zdôrazňuje, že kritériá uvedené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 spresnila jednak judikatúra a jednak usmernenia. Tvrdí, že ak by kritériá mali byť definované presnejšie, nebola by schopná na jednej strane zohľadniť osobitosti každého prejednávaného prípadu a na druhej strane zabezpečiť odstrašujúci účinok pokút.
- 65 Komisia takisto zdôrazňuje, že podľa článku 15 ods. 4 nariadenia č. 17 nemajú pravidlá hospodárskej súťaže trestnoprávnu povahu. Okrem toho sa domnieva, že žalobca sa nesprávne dovoľáva porušenia článku 7 ods. 1 EDLP a článkov 41 a 49 Charty základných práv.
- 66 Komisia rovnako pripomína, že má právomoc zvýšiť úroveň pokút a že usmernenia neovplyvňujú právny rámec uplatniteľný na určenie pokút.

- 67 Napokon, pokiaľ ide o porovnanie s nemeckým právom, Komisia uvádza príklad trestnej normy, aby ilustrovala skutočnosť, že právo tejto krajiny takisto stanovuje veľmi široký priestor na voľnú úvahu, v rámci ktorej sa má určiť individuálna a konkrétna sankcia.
- 68 Rada sa domnieva, že uvádzané ustanovenia EDLP a Charty základných práv sa na článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 neuplatňujú. Navyše článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 je podľa nej dokonale jasná a nedvojzmyselná norma.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 69 Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 zmeneného a doplneného posledný raz nariadením (ES) č. 1216/1999 (Ú. v. ES L 148, s. 5) stanovuje:

„Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od [1 000 eur] do [1 milióna eur] alebo viac, ale nepresahujúcej 10 % obratu v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, ak buď úmyselne, alebo z nedbalosti:

- a) porušili článok [81] (1) [ES] alebo článok [82 ES]; alebo
- b) porušili ktorýkoľvek záväzok uložený na základe článku 8 (1).

Pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie.“

70 Je potrebné preskúmať, či — ako tvrdí žalobca — článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 porušuje zásadu zákonnosti tým, že dostatočne nepredukuje rozhodovaciu prax Komisie.

71 V tomto ohľade je namieste pripomenúť, že z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že zásada zákonnosti je dôsledkom zásady právnej istoty predstavujúcej všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorá okrem iného vyžaduje, aby akákoľvek právna úprava Spoločenstva, osobitne pokiaľ ukladá alebo umožňuje ukladať sankcie, bola jasná a presná, aby dotknuté osoby mohli jednoznačne poznať práva a povinnosti, ktoré z nej vyplývajú, a následkom toho mohli prijať opatrenia (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 9. júla 1981, *Gondrand*, 169/80, Zb. s. 1931, bod 17; *Maizena*, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 15; *Van Es Douane Agenten*, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 27, a *Trestné konania proti X*, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 25).

72 Z judikatúry rovnako vyplýva, že táto zásada platí tak pre normy trestnoprávneho charakteru, ako aj pre osobitné administratívne nástroje, ktoré ukladajú alebo umožňujú ukladať administratívne sankcie (pozri rozsudok *Maizena*, už citovaný v bode 40 vyššie, body 14 a 15 a v nich citovanú judikatúru), a uplatňuje sa nielen na normy, ktoré stanovujú znaky skutkovej podstaty porušenia, ale rovnako aj na normy, ktoré definujú následky vyplývajúce z porušenia prav uvedených noriem (pozri v tomto zmysle rozsudok *Trestné konania proti X*, už citovaný v bode 40 vyššie, body 22 a 25).

73 Okrem toho treba pripomenúť, že zásada zákonnosti tvorí súčasť všeobecných zásad práva Spoločenstva, ktoré majú základ v spoločných ústavných tradíciách členských

štátov, a že je zakotvená v rôznych medzinárodných zmluvách, najmä v článku 7 EDLP, a to okrem iného pokiaľ ide o trestnoprávne porušenia a tresty (pozri v tomto zmysle rozsudok Trestné konania proti X, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 25).

- 74 Je ustálenou judikatúrou, že základné práva tvoria neoddeliteľnú súčasť všeobecných zásad práva, ktorých dodržiavanie súd Spoločenstva zabezpečuje (stanovisko Súdneho dvora 2/94 z 28. marca 1996, Zb. s. I-1759, bod 33, a rozsudok Súdneho dvora z 29. mája 1997, Kremzow, C-299/95, Zb. s. I-2629, bod 14). Na tento účel Súdny dvor a Súd prvého stupňa získavajú podnety zo spoločných ústavných tradícií členských štátov, ako aj z usmernení, ktoré poskytujú medzinárodné zmluvy týkajúce sa ochrany ľudských práv, na ktorých členské štáty spolupracovali a ku ktorým pristúpili. EDLP má v tomto ohľade osobitný význam (rozsudky Súdneho dvora z 15. mája 1986, Johnston, 222/84, Zb. s. 1651, bod 18, a Kremzow, už citovaný, bod 14). Navyše podľa článku 6 ods. 2 EÚ „Únia rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje [EDLP] a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov ako základných princípov práva spoločenstva“ (rozsudok Súdneho dvora z 22. októbra 2002, Roquette Frères, C-94/00, Zb. s. I-9011, body 23 a 24, a rozsudok Mannesmannröhren-Werke/Komisia, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 60).

- 75 V tomto ohľade treba pripomenúť znenie článku 7 ods. 1 EDLP:

„Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.“

- 76 Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z tohto ustanovenia vyplýva, že zákon musí jasne definovať porušenia a tresty za ne. Táto podmienka je splnená, pokiaľ právny subjekt môže zo znenia relevantného ustanovenia a v prípade

potreby za pomoci výkladu, ktorý mu dávajú súdne orgány, zistiť, aké konania alebo opomenutia zakladajú jeho trestnú zodpovednosť (pozri ESLP, rozsudok Coëme v. Belgicko z 22. júna 2000, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí*, 2000-VII, s. 1, bod 145).

- 77 S odvolaním sa na článok 15 ods. 4 nariadenia č. 17, ktorý stanovuje, že rozhodnutia vydané Komisiou okrem iného podľa odseku 2 tohto ustanovenia nemajú trestnoprávny charakter, Komisia a Rada vyjadrili pochybnosti, čo sa týka skutočnosti, či sa Súd prvého stupňa môže pri analýze zákonnosti článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 inšpirovať článkom 7 ods. 1 EDLP a judikatúrou ESLP týkajúcou sa tohto článku.
- 78 V tomto ohľade Súd prvého stupňa predovšetkým zdôrazňuje, že nemá právomoc, aby posúdil zákonnosť článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 so zreteľom na článok 7 ods. 1 EDLP, keďže ustanovenia EDLP nie sú ako také súčasťou práva Spoločenstva (pozri v tomto zmysle rozsudok Mannesmannröhren-Werke/Komisia, už citovaný v bode 40 vyššie, bod 59). Ako je však uvedené v bode 74 vyššie, základné práva tvoria neoddeliteľnú súčasť všeobecných zásad práva, ktorých dodržiavanie súd Spoločenstva zabezpečuje, pričom osobitne berie do úvahy EDLP ako zdroj inšpirácie.
- 79 Ďalej, bez toho, aby bolo potrebné, aby sa Súd prvého stupňa vyslovil k otázke, či z dôvodu najmä povahy a stupňa prísnosti pokút ukladaných Komisiou podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 možno článok 7 ods. 1 EDLP na také administratívne sankcie uplatniť, a teda či môže slúžiť ako zdroj inšpirácie pre Súd prvého stupňa (pozri v tomto ohľade rozsudok Súdneho dvora z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, body 215 až 223), stačí konštatovať, že článok 7 ods. 1 EDLP nevyžaduje, aby znenie ustanovení, podľa ktorých sa tieto sankcie ukladajú, bolo presné do tej miery, že následky, ktoré môžu vyplynúť z porušenia týchto ustanovení, sú predvídateľné s absolútnou istotou.

- 80 Podľa judikatúry ESLP totiž existencia vágnych výrazov v ustanovení nespôsobuje nevyhnutne porušenie článku 7 EDĽP. ESLP tak uznal, že pojem právo použitý v článku 7 EDĽP zodpovedá pojmu zákon, ktorý sa nachádza v iných článkoch EDĽP (pozri ESLP, rozsudok Baskaya a Okçuoglu v. Turecko z 8. júla 1999, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí*, 1999-IV, s. 308, bod 36, a rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 79 vyššie, bod 216). ESLP okrem toho uznal, že zákony sa vskutku nevyznačujú absolútnou presnosťou a mnohé z nich preto, aby sa vyhli prílišnej nepružnosti a prispôbili sa zmenám situácie, nevyhnutne používajú viac alebo menej neurčité formulácie a že výklad a uplatňovanie týchto zákonov závisí od praxe (pozri ESLP, rozsudok Kokkinakis v. Grécko z 25. mája 1993, séria A č. 260-A, body 40 a 52). ESLP však rovnako spresnil, že každý zákon predpokladá kvalitatívne podmienky, ako sú okrem iného dostupnosť a predvídateľnosť (rozsudok Baskaya a Okçuoglu v. Turecko, už citovaný, bod 36). Skutočnosť, že zákon udeľuje diskrečnú právomoc, však sama osebe neodporuje požiadavke predvídateľnosti pod podmienkou, že rozsah a spôsoby výkonu takej právomoci sú definované so zreteľom na sledovaný legitímny cieľ dostatočne jasne, aby jednotlivci poskytovali primeranú ochranu proti svojvôli (pozri ESLP, rozsudok Margareta a Roger Andersson v. Švédsko z 25. februára 1992, séria A č. 226-A, § 75). Napokon ESLP spresňuje, že okrem samotného textu zákona berie pri posúdení určitého alebo neurčitého charakteru použitých pojmov do úvahy ustálenú a uverejnenú judikatúru (pozri ESLP, rozsudky G. v. Francúzsko z 27. septembra 1995, séria A č. 325-B, § 25, a E.K. v. Turecko zo 7. februára 2002, bod 51).
- 81 Čo sa týka spoločných ústavných tradícií členských štátov, Súdu prvého stupňa nič neumožňuje, aby dal všeobecnej zásade práva Spoločenstva, akú predstavuje zásada zákonnosti, výklad odlišný od výkladu, ktorý vyplýva z vyššie uvedeného vývoja. Predovšetkým pokiaľ žalobca poukazuje na znenie ustanovenia nemeckého práva, podľa ktorého príslušné nemecké orgány ukladajú pokuty za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, je potrebné poznamenať, že spoločnú ústavnú tradíciu členských štátov nemožno vyvodiť z právnej situácie jediného členského štátu. Ďalej, ako žalobca uznal na pojednávaní, relevantné právo mnohých iných členských štátov pozná pri ukladaní administratívnych sankcií za porušenie vnútroštátnych

pravidiel hospodárskej súťaže stupeň predurčenia porovnateľný s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ba dokonca podobné alebo zhodné kritériá, ako sú uvedené v tomto ustanovení.

82 Vo svetle vyššie uvedených zásadných úvah je teda potrebné posúdiť, či článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 rešpektuje zásadu zákonnosti.

83 V tomto ohľade treba pripomenúť, že sankcie stanovené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pre prípad porušenia článkov 81 ES a 82 ES predstavujú kľúčový nástroj, ktorý má Komisia k dispozícii na to, aby v rámci Spoločenstva zaviedla „systém, ktorým sa zabezpečí, aby sa na vnútornom trhu nenarušila hospodárska súťaž“ [článok 3 ods. 1 písm. g) ES]. Tento systém Spoločenstvu umožňuje, aby plnilo svoju úlohu, ktorou je utvorením spoločného trhu podporovať v celom Spoločenstve najmä harmonický, vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj hospodárskych činností a vysokú úroveň konkurencieschopnosti (článok 2 ES). Tento systém je okrem toho nevyhnutný na prijatie hospodárskej politiky v rámci Spoločenstva, uskutočňovanej v súlade s princípmi otvoreného trhového hospodárstva s voľnou hospodárskou súťažou (článok 4 ods. 1 a 2 ES). Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 tak umožňuje zavedenie systému, ktorý zodpovedá základným úlohám Spoločenstva.

84 Okrem toho treba spresniť, že preto, aby sa vyhlo prílišnej normatívnej nepružnosti a umožnilo prispôbenie právneho pravidla okolnostiam, je nutné pripustiť istý stupeň nepredvídateľnosti, čo sa týka sankcie, ktorú možno uložiť za dané porušenie. Pokuta zahŕňajúca dostatočne ohraničené rozpätie medzi minimálnou a maximálnou pokutou, ktorú možno uložiť za dané porušenie, teda môže prispieť k efektívnosti tejto sankcie tak z uhla pohľadu jej uplatňovania, ako aj jej schopnosti odstrašovať.

- 85 V prejednávanom prípade článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 stanovuje ako sankciu pre podnik, ktorý porušil článok 81 ods. 1 ES a článok 82 ES, uloženie pokuty, ktorej výška sa nachádza medzi 1 000 eurami a 10 % obratu dosiahnutého v predchádzajúcom obchodnom roku predmetného podniku. Preto je nutné konštatovať, že v rozpore s tým, čo tvrdí žalobca, Komisia nemá neobmedzený priestor na voľnú úvahu pri stanovovaní pokút v prípade porušenia pravidiel hospodárskej súťaže.
- 86 Súd prvého stupňa sa popritom domnieva, že Rada tým, že pre prípad porušenia pravidiel hospodárskej súťaže stanovila pokuty vo výške od 1 000 eur do 10 % obratu dotknutého podniku, neponechala Komisii prílišný manévrovací priestor. Súd prvého stupňa sa konkrétne domnieva, že strop 10 % obratu dotknutého podniku je primeraný vzhľadom na záujmy, ktoré Komisia pri takých typoch porušenia obhajuje. Rovnako treba zdôrazniť, že v rozpore s tým, čo uvádza žalobca, posúdenie primeraného charakteru pokút, ktoré možno uložiť na základe článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, sa nemôže týkať absolútnych súm, ale relatívnych, teda v pomere k obratu porušovateľa.
- 87 Okrem toho Súd prvého stupňa zdôrazňuje, že Komisia je pri stanovovaní výšky pokút podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 povinná rešpektovať všeobecné zásady práva, osobitne zásady rovnosti zaobchádzania a proporcionality, ako ich uznáva judikatúra Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa. Dlhodobo ustálená judikatúra Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa takisto objasnila kritériá a metódy výpočtu, ktoré Komisia musí uplatňovať v rámci stanovovania výšky pokút (pozri najmä bod 213 a nasledujúce nižšie). Žalobca navyše sám odkazuje na túto judikatúru na podporu svojich žalobných dôvodov a tvrdení (pozri najmä bod 199 nižšie).
- 88 Navyše, Komisia na základe kritérií uvedených v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a spresnených v judikatúre Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa sama vytvorila verejne známu a dostupnú rozhodovaciu prax. Hoci jej skoršia rozhodovacia prax

ako taká ju iste nezaväzuje pri určovaní výšky pokuty (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, LR AF 1998/Komisia, T-23/99, Zb. s. II-1705, bod 234, a z 30. septembra 2003, Michelin/Komisia, T-203/01, Zb. s. II-4071, bod 254), skutočnosťou zostáva, že podľa zásady rovnosti zaobchádzania, ktorá predstavuje všeobecnú zásadu práva, ktorú je Komisia povinná dodržiavať, Komisia nemôže zaobchádzať s porovnateľnými situáciami rozdielne alebo s rozdielnymi situáciami rovnako, ak také zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené (rozsudky Súdneho dvora z 13. decembra 1984, Sermide, 106/83, Zb. s. 4209, bod 28, a Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, BPB de Eendracht/Komisia, T-311/94, Zb. s. II-1129, bod 309).

- 89 Pritom treba brať do úvahy to, že Komisia v snahe o priehľadnosť a s cieľom zvýšiť právnu istotu dotknutých podnikov uverejnila usmernenia, v ktorých uvádza metódu výpočtu, ktorou je sama v každej prejednávanej veci viazaná.
- 90 Obozretný súťažiteľ s prípadnou pomocou právneho poradcu môže v rozpore s tým, čo tvrdí žalobca, na základe všetkých týchto okolností právne dostatočne predvídať metódu a rádovú výšku pokút, ktoré mu hrozia za dané správanie. Skutočnosť, ktorú Komisia a Rada nepopierajú, že podniky nie sú vopred schopné poznať presnú výšku pokút, ktoré Komisia uloží v každom prejednávanom prípade, nemôže preukázať, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 porušuje zásadu zákonnosti.
- 91 Aj keď je pravda, že podniky nie sú vopred schopné poznať presnú výšku pokút, ktoré Komisia uloží v každom prejednávanom prípade, skutočnosťou zostáva, že podľa článku 253 ES je Komisia v rozhodnutí o uložení pokuty povinná uviesť odôvodnenie, najmä čo sa týka výšky uloženej pokuty a metódy zvolenej v tomto ohľade. Toto odôvodnenie musí jasne a jednoznačne uvádzať úvahy Komisie

spôsobom, ktorý umožňuje zainteresovaným spoznať zdôvodnenie prijatého opatrenia, aby posúdili možnosť podať žalobu na súde Spoločenstva, a tomuto súdu prípadne vykonať preskúmanie.

- 92 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, treba námietku nezákonnosti vznesenú voči článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 zamietnuť.

B — O náležitom výklade článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17

- 93 Žalobca tvrdí, že aj za predpokladu, že by článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 bol zlučiteľný so zásadou zákonnosti, dôsledkom zásady právnej istoty, Komisia mala toto ustanovenie prinajmenšom vykladať zužujúco a vyvažovať nedostatočnú úroveň predvídateľnosti tohto ustanovenia vnútorne súladným a priehladným systémom pokút, ktorý by umožnil, aby sa dotknutým podnikom zabezpečila nevyhnutná úroveň právnej istoty.
- 94 Komisia pripomína, že usmernenia vydala práve s cieľom zabezpečiť dostatočnú úroveň priehľadnosti a od ich vydania je jej voľnosť pri výbere výšky pokút nimi obmedzená.
- 95 Súd prvého stupňa konštatuje, že v rámci tejto druhej časti prejednávaneho žalobného dôvodu, uvádzanej subsidiárne vo vzťahu k prvej časti, žalobca neuvádza žiadnu konkrétnu výhradu voči rozhodnutiu, ale formuluje všeobecné hypotézy v tom zmysle, že Komisia by vo všeobecnosti mala zmeniť svoju politiku vo veci pokút tým, že by znížila ich výšku alebo spresnila znenie usmernení.

96 Táto časť žalobného dôvodu preto musí byť zamietnutá ako neprípustná.

II — O osobe, ktorej je rozhodnutie určené

97 Žalobca uvádza žalobné dôvody založené po prvé na porušení povinnosti odôvodnenia a po druhé na chybách, čo sa týka osoby, ktorej je rozhodnutie určené.

A — O porušení povinnosti odôvodnenia

98 Jungbunzlauer usudzuje, že rozhodnutie neobsahuje žiadne odôvodnenie, v ktorom by boli uvedené dôvody, pre ktoré by mala byť jemu pripísaná zodpovednosť za protisúťažné správanie Jungbunzlauer GmbH počas obdobia pred rokom 1993.

99 Komisia neuviedla v tomto ohľade žiadne osobitné tvrdenia.

100 Súd prvého stupňa pripomína, že je ustálenou judikatúrou, že odôvodnenie vyžadované článkom 253 ES musí jasne a jednoznačne uvádzať úvahy orgánu Spoločenstva, autora napadnutého aktu, spôsobom, ktorý umožňuje zainteresovaným spoznať zdôvodnenie prijatého opatrenia a príslušnému súdu vykonávať svoju kontrolu. Požiadavka odôvodnenia musí byť posúdená v závislosti od okolností prejednávanej veci, najmä obsahu aktu, povahy uvádzaných dôvodov a záujmu, aký môžu mať osoby, ktorým je akt určený, alebo iné osoby, ktorých sa akt priamo a osobne týka, na tom, aby dostali vysvetlenie. Nevyžaduje sa, aby odôvodnenie

špecifikovalo všetky relevantné skutkové a právne okolnosti, pretože otázka, či odôvodnenie aktu spĺňa požiadavky článku 253 ES, sa musí posudzovať s ohľadom nielen na jeho znenie, ale tiež na jeho kontext, ako aj na súhrn právnych pravidiel upravujúcich predmetnú oblasť (rozsudky Súdneho dvora z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719, bod 63, a z 30. septembra 2003, Nemecko/Komisia, C-301/96, Zb. s. I-9919, bod 87).

- ¹⁰¹ V prejednávanej príhode Komisia uvádzala na zdôvodnenie svojho rozhodnutia pripísať porušenie Jungbunzlaueru nielen za obdobie od augusta 1993, ale rovnako aj za obdobie od začiatku porušovania v marci 1991 do júla 1993 nasledujúce dôvody.
- ¹⁰² V odôvodneniach č. 30 a 33 rozhodnutia Komisia uviedla, že žalobca, spoločnosť Jungbunzlauer, je správcovská spoločnosť, ktorá od reštrukturalizácie skupiny v roku 1993 riadila aktivity skupiny Jungbunzlauer, na čele ktorej sa nachádza holdingová spoločnosť, a to Jungbunzlauer Holding AG. Komisia poznamenala, že žalobca, Jungbunzlauer, tak od roku 1993 riadi aj aktivity skupiny na trhu s kyselinou citrónovou, ktorú v rámci skupiny vyrába Jungbunzlauer GmbH, dcérska spoločnosť, ktorú 100 % ovláda Jungbunzlauer Holding AG. Komisia dodala, že pred reštrukturalizáciou skupiny v roku 1993 skupinu riadil Jungbunzlauer GmbH. Distribúciu kyseliny citrónovej uskutočňoval do roku 1993 Jungbunzlauer GmbH a po tomto roku iná dcérska spoločnosť Jungbunzlaueru Holding AG, a to Jungbunzlauer International AG.
- ¹⁰³ V odôvodnení č. 70 rozhodnutia Komisia poznamenala, že na stretnutiach kartelu skupinu Jungbunzlauer zastupoval prezident-generálny riaditeľ skupiny a riaditeľ Jungbunzlauer GmbH.

104 V odôvodnení č. 186 rozhodnutia Komisia uviedla, že Jungbunzlauer a Jungbunzlauer GmbH vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách spoločne vyhlásili, že za osobu, ktorej je rozhodnutie určené, má byť považovaný Jungbunzlauer GmbH. V tomto ohľade Komisia uviedla nasledujúcu úvahu:

„(187) ... Predovšetkým, do druhého polroka 1993 bol Jungbunzlauer [GmbH] nielen dcérskou spoločnosťou zodpovednou za výrobu a distribúciu kyseliny citrónovej, ale takisto aj právnickou osobou poverenou riadením skupiny Jungbunzlauer ako celku. V roku 1993 bola zodpovednosť za riadenie skupiny presunutá na spoločnosť Jungbunzlauer AG, ktorú možno považovať za nástupcu Jungbunzlauer [GmbH] pri riadení skupiny Jungbunzlauer. Odvtedy je Jungbunzlauer [GmbH] 100 % dcérskou spoločnosťou skupiny, ktorá neurčuje autonómne svoje správanie na trhu, ale v podstate uplatňuje príkazy, ktoré jej udeľuje Jungbunzlauer AG, spoločnosť poverená správou skupiny.

(188) V časti obdobia skúmaného v tomto rozhodnutí sa Jungbunzlauer AG priamo zúčastňoval stretnutí kartelu, a to osobou svojho [prezidenta] generálneho [riaditeľa]. Preto je opodstatnený záver, že v každom okamihu, ktorý sa zohľadňuje v tomto rozhodnutí, sa právnická osoba poverená správou skupiny Jungbunzlauer ako celku aktívne a priamo zúčastňovala kartelu. Keďže predmetnou právnickou osobou bol práve Jungbunzlauer AG, musí byť považovaný za osobu, ktorej je toto rozhodnutie určené.“
[neoficiálny preklad]

105 Tieto údaje, akokoľvek strohé, poukazujú na podstatné okolnosti, ktoré Komisia zvažila pri zdôvodnení, prečo pripísala porušenie za obdobie do roku 1993 Jungbunzlaueru. Komisia totiž uviedla, že z dôvodu postúpenia úloh riadenia aktivít skupiny najmä na trhu s kyselinou citrónovou z Jungbunzlaueru GmbH na Jungbunzlauer usudzuje, že Jungbunzlauer je zodpovedný za porušenie v období pred reštrukturalizáciou skupiny v roku 1993.

- 106 Preto musí byť žalobný dôvod založený na porušení povinnosti odôvodnenia zamietnutý.

B — O žalobnom dôvode založenom na chybách, čo sa týka osoby, ktorej je rozhodnutie určené

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 107 Jungbunzlauer sa domnieva, že je nesprávne osobou, ktorej je rozhodnutie určené. V žalobe tvrdí, že rozhodnutie malo byť určené Jungbunzlauer GmbH. Uvádza, že v rámci skupiny práve táto spoločnosť vyrábala a distribuovala kyselinu citrónovú a že okrem toho bola do roku 1993 poverená riadením skupiny ako celku. Pokiaľ ide o obdobie po jeho vlastnom založení roku 1993 ako správcovskej spoločnosti, vo svojej replike zdôrazňuje, že aj po tomto roku vykonával „skutočné riadenie“ skupiny Jungbunzlauer Holding AG.
- 108 Na jednej strane, pokiaľ ide o obdobie po roku 1993, Jungbunzlauer v prvom rade pripomína, že od roku 1993 tak Jungbunzlauer GmbH, ako aj on sám boli dcérskymi spoločnosťami, ktoré 100 % ovládal Jungbunzlauer Holding AG, takže on sám nebol materskou spoločnosťou Jungbunzlaueru GmbH, ale iba sesterskou spoločnosťou.
- 109 Podľa Jungbunzlaueru sa preto Komisia nemôže platne dovolávať rozsudkov Súdneho dvora z 25. októbra 1983, AEG/Komisia (107/82, Zb. s. 3151, ďalej len „rozsudok AEG“, bod 50), a zo 16. novembra 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia (C-286/98 P, Zb. s. I-9925, ďalej len „rozsudok Stora“, bod 28), ktoré sa týkajú pripísania správania dcérskej spoločnosti jej materskej spoločnosti. Tento

vzťah medzi materskou a dcérskou spoločnosťou je totiž kvalitatívne odlišný od vzťahu, ktorý existoval medzi ním a spoločnosťou Jungbunzlauer GmbH, keďže Jungbunzlauer Holding AG ako spoločná materská spoločnosť mal v každom okamihu možnosť odobrať niektorej zo svojich dcérskych spoločností právo kontrolovať niektorú z jej sesterských spoločností.

- 110 Jungbunzlauer dodáva, že poskytoval iným spoločnostiam skupiny iba správcovské a poradenské služby týkajúce sa otázok politiky podniku, organizácie a finančného investovania. Jungbunzlauer vykonával svoje aktivity na podnet Jungbunzlauer Holding AG, ktorý kontroloval skupinu a ktorý ako jediný mal právo dávať spoločnostiam skupiny príkazy. Jungbunzlauer také vlastné právo voči rôznym spoločnostiam skupiny nemal a toto právo mal iba zverené ako „Treuänder“ (mandatár) Jungbunzlauer Holding AG. Jeho vlastné aktivity sa naopak obmedzovali na to, že dával iným spoločnostiam skupiny k dispozícii služby osôb, ktoré zamestnával. Pokiaľ tieto osoby v osobitných prípadoch odovzdávali spoločnostiam skupiny (napríklad Jungbunzlauer GmbH) príkazy, nekonali tak v jeho vlastnom mene, ale ako zástupcovia spoločnosti Jungbunzlauer Holding AG.
- 111 Jungbunzlauer z toho vyvodzuje, že „skutočné riadenie“ záležitostí spoločnosti Jungbunzlauer Holding AG a skupiny ako celku bolo výlučne vecou tejto spoločnosti. To potvrdzuje rakúske právo spoločností uplatniteľné na Jungbunzlauer GmbH. Spoločnosť založená vo forme GmbH je totiž riadená svojimi orgánmi, teda konateľmi a dozornou radou, zatiaľ čo jej obchodná politika je s konečnou platnosťou definovaná valným zhromaždením, v rámci ktorého má v prejednávacom prípade Jungbunzlauer Holding AG ako jediný spoločník všetky hlasovacie práva.
- 112 V druhom rade Jungbunzlauer tvrdí, že aj po jeho založení v roku 1993 boli s výnimkou vedúceho zamestnanca Jungbunzlaueru, ktorý nastúpil do funkcie počas leta 1993, hlavnými účastníkmi diskusií osoby dlhodobo vykonávajúce riadiace funkcie v Jungbunzlauer GmbH. Navyše po založení Jungbunzlaueru v roku 1993

tieto osoby pokračovali vo vykonávaní svojich funkcií v Jungbunzlauer GmbH. Veľká väčšina aktivít tak patrila pod Jungbunzlauer GmbH. Tvrdenie Komisie, podľa ktorého niektoré z predmetných osôb vykonávali svoje funkcie v rámci skupiny, nie je v tejto súvislosti relevantné. Podľa Jungbunzlaueru mala Komisia prinajmenšom označiť rôzne spoločnosti skupiny, ktoré tieto osoby zamestnávali a ktorých zoznam sa nachádza v odpovedi na oznámenie o výhradách. Jungbunzlauer ako príklad uvádza, že je chybné tvrdiť, že páni H. a R. boli zamestnaní uňho alebo v spoločnosti Jungbunzlauer Holding AG.

- 113 V treťom rade sa Jungbunzlauer domnieva, že vzhľadom na priebeh správneho konania bolo vyumelkované pripisovať mu kartel. Uvádza totiž, že Komisia zaslala žiadosti o informácie zo 6. augusta 1997, 28. júla 1998 a 3. marca 1999 spoločnosti Jungbunzlauer GmbH a spolupráca, ktorá sa uskutočnila v rámci oznámenia o spolupráci, bola takisto vecou tejto spoločnosti.
- 114 Na druhej strane, pokiaľ ide o obdobie pred rokom 1993, Jungbunzlauer v prvom rade tvrdí, že do roku 1993 riadil skupinu Jungbunzlauer GmbH a Jungbunzlauer vtedy ani nevykonával činnosť. Podľa neho mu preto za obdobie pred rokom 1993 v žiadnom prípade nemožno pripisovať zodpovednosť za protisúťažné správanie.
- 115 V druhom rade Jungbunzlauer usudzuje, že rozsudky, ktorých sa Komisia dovoľáva, sú irelevantné na podporu jej tézy o prenose zodpovednosti Jungbunzlauer GmbH za porušenie naňho. Zdôrazňuje, že vec, ktorá viedla k rozsudku Súdneho dvora zo 16. decembra 1975, Suiker Unie a i./Komisia (40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Zb. s. 1663, body 84 až 87), sa týkala právneho nástupníctva a že vec, ktorá viedla k rozsudku Súdu prvého stupňa z 11. marca 1999, NMH Stahlwerke/Komisnia (T-134/94, Zb. s. II-239, body 35 až 38), sa týkala prevzatia spoločnosti v úpadku.

- 116 V treťom rade sa Jungbunzlauer domnieva, že ho nemožno považovať za „hospodárskeho nástupcu“ Jungbunzlauer GmbH a že správanie tejto spoločnosti pred rokom 1993 mu nemožno pripisovať. To preukazuje okolnosť, že jeho vlastná úloha v rámci skupiny sa obmedzovala na poskytovanie služieb iným spoločnostiam uvedenej skupiny (pozri bod 110 vyššie). Takisto tvrdí, že Jungbunzlauer GmbH aj po roku 1993 pokračoval vo svojich aktivitách pozostávajúcich z výroby a predaja kyseliny citrónovej. Ak sa pritom Jungbunzlauer GmbH v tejto súvislosti niekoľkokrát obrátil na iné spoločnosti skupiny, tieto spoločnosti mali iba postavenie zástupcu. Politiku množstiev a cien zavádzal vždy Jungbunzlauer GmbH.
- 117 V štvrtom rade nie je pravda, že by páni B. a H. riadili Jungbunzlauer alebo konali v jeho mene. V každom prípade, pokiaľ ide o pána H., Jungbunzlauer uvádza, že nebol zamestnaný uňho, ale v iných spoločnostiach skupiny.
- 118 V piatom rade Jungbunzlauer zdôrazňuje, že má iba obmedzené finančné prostriedky.
- 119 Komisia zdôrazňuje, že sa opierała o informácie, ktoré poskytli Jungbunzlauer GmbH a sám Jungbunzlauer v priebehu správneho konania.
- 120 Pokiaľ ide o obdobie po roku 1993, Komisia sa domnieva, že z týchto informácií vyplýva, že Jungbunzlauer GmbH bol do roku 1993 poverený správou skupiny a v roku 1993 prevzal túto funkciu Jungbunzlauer, takže medzi týmito spoločnosťami existuje hospodárske nástupníctvo, pokiaľ ide o aktivity týkajúce sa kartelu. Skutočnosť, že žalobca bol iba sesterskou spoločnosťou Jungbunzlauer GmbH, tento záver nevyvracia. Komisia totiž zdôrazňuje, že Súdny dvor z miery účasti na imaní ustálené vyvodzuje, že materská spoločnosť je schopná určujúcim spôsobom ovplyvňovať hospodársku politiku svojej dcérskej spoločnosti, pokiaľ táto skutočnosť nie je spochybnená. Rozhodujúca však nie je miera účasti na imaní ako

taká, ale možnosť, ktorú materskej spoločnosti poskytuje nato, aby vykonávala určujúci vplyv na hospodársku politiku dcérskej spoločnosti. Podľa Komisie pritom materská spoločnosť môže previesť na inú spoločnosť skupiny možnosť ovplyvňovať správanie jednej zo svojich dcérskych spoločností. Tak to bolo v prejednávanom prípade.

- 121 Pokiaľ ide o obdobie pred rokom 1993, Komisia sa domnieva, že z dôvodu vyššie uvedeného hospodárskeho nástupníctva týkajúceho sa úloh spojených so správou aktivít skupiny Jungbunzlauer na trhu s kyselinou citrónovou musí byť porušenie, ktorého sa dopustil Jungbunzlauer GmbH pred reštrukturalizáciou uskutočnenou v roku 1993, pripísané Jungbunzlaueru. Skutočnosť, že Jungbunzlauer pred rokom 1993 neexistoval a Jungbunzlauer GmbH po tomto roku neprestal existovať, nie je relevantná, ako to vyplýva z judikatúry Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 122 Z judikatúry vyplýva, že článok 81 ods. 1 ES tým, že podnikom zakazuje okrem iného uzatvárať dohody alebo sa zúčastňovať na zosúladených postupoch, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a ktoré majú za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu, je určený hospodárskym jednotkám, ktoré sú tvorené súborom hmotných a osobných zložiek, ktoré môžu prispieť k spáchaniu porušenia uvedeného v tomto ustanovení (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Enichem Anic/Komisia, T-6/89, Zb. s. II-1623, bod 235).
- 123 V prejednávanom prípade žalobca nepopiera existenciu porušenia článku 81 ods. 1 ES. Naopak tvrdí, že Komisia mu nemala pripísať zodpovednosť za toto porušenie.

- 124 V tomto ohľade treba na úvod pripomenúť, že skupinu Jungbunzlauer až do roku 1993 riadil Jungbunzlauer GmbH, ktorý navyše takisto vyrábala kyselinu citrónovú, ale od reštrukturalizácie v roku 1993 všetky aktivity uvedenej skupiny vrátane aktivít týkajúcich sa trhu s kyselinou citrónovou riadil Jungbunzlauer ako správcovská spoločnosť a na čele tejto skupiny sa nachádzala holdingová spoločnosť, a to Jungbunzlauer Holding AG (pozri bod 102 vyššie).
- 125 Pokiaľ ide o obdobie po reštrukturalizácii skupiny Jungbunzlauer v roku 1993, je namieste poznamenať, že Jungbunzlauer, 100 % dcérska spoločnosť Jungbunzlauer Holding AG, bol sesterskou spoločnosťou Jungbunzlauer GmbH, a nie jej materskou spoločnosťou. V tejto súvislosti žalobca správne uvádza, že prípad prejednávanej veci je odlišný od vecí, ktoré viedli k judikatúre Súdného dvora a Súdu prvého stupňa (pozri najmä rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, T-354/94, Zb. s. II-2111, bod 80, potvrdený v odvolacom konaní rozsudkom Stora, už citovaným v bode 109 vyššie, body 27 až 29, ako aj rozsudok AEG, už citovaný v bode 109 vyššie, bod 50, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 1. apríla 1993, BPB Industries a British Gypsum/Komisia, T-65/89, Zb. s. II-389, bod 149), podľa ktorej je v podstate Komisia oprávnená predpokladať, že 100 % dcérska spoločnosť v zásade uplatňuje pokyny, ktoré jej dáva vlastná materská spoločnosť, bez potreby overiť, či materská spoločnosť skutočne túto právomoc vykonávala.
- 126 Ako však vyplýva z odôvodnení rozhodnutia, Komisia sa v rozpore s tým, čo tvrdí žalobca, o taký predpoklad neopierala, ale naopak skúmala na základe odpovedí, ktoré poskytli Jungbunzlauer a Jungbunzlauer GmbH počas správneho konania, či sa porušenie má napriek vyššie analyzovanej štruktúre skupiny Jungbunzlauer pripísať Jungbunzlaueru.
- 127 V tomto ohľade je namieste poznamenať, že Jungbunzlauer GmbH v nadväznosti najmä na žiadosť o informácie, ktorú mu Komisia zaslala 3. marca 1999, v liste

z 21. mája 1999 v rámci svojej spolupráce s Komisiou opísal štruktúru skupiny Jungbunzlauer a osobitne vyhlásil, že „riadenie skupiny zabezpeč[oval] Jungbunzlauer AG... ktorý ako správcovská spoločnosť riadi[í] podniky, ktoré ovláda[í] Jungbunzlauer Holding AG“.

128 Okrem toho Komisia 29. marca 2000 zaslala svoje oznámenie o výhradách Jungbunzlaueru. Vo svojej odpovedi na toto oznámenie o výhradách, ktorú Jungbunzlauer predložil 22. júna 2000 „v mene Jungbunzlauer GmbH“, sa Jungbunzlauer domnieval, že mu nemôže byť určený akýkoľvek akt týkajúci sa tohto konania. V tomto ohľade opísal organizačnú štruktúru skupiny Jungbunzlauer, pričom pripojil okrem iného schému. Žalobca uviedol, že Jungbunzlauer predstavuje iba správcovskú spoločnosť, ktorá riadi spoločnosti ovládané skupinou, na čele ktorej sa nachádza Jungbunzlauer Holding AG. Jungbunzlauer zato spresnil, že Jungbunzlauer GmbH „vykonáva činnosť“ na trhu s kyselinou citrónovou s výnimkou distribúcie tohto výrobku, ktorá je od roku 1993 zverená na účet Jungbunzlauer GmbH inej dcérskej spoločnosti Jungbunzlauer Holding AG, a to spoločnosti Jungbunzlauer International AG. Jungbunzlauer popritom spresnil, že „až do druhého polroka 1993 bolo riadenie ako celok zverené Jungbunzlauer [GmbH]“ a „od roka 1993 Jungbunzlauer AG... existuje ako správcovská spoločnosť“.

129 Na základe spoločných vyhlásení Jungbunzlaueru a spoločnosti Jungbunzlauer GmbH spomínaných v odôvodnení č. 187 rozhodnutia sa Komisia mohla právom domnievať, že od reštrukturalizácie skupiny Jungbunzlauer v roku 1993 sa aktivity Jungbunzlauer GmbH obmedzovali iba na výrobu kyseliny citrónovej, zatiaľ čo riadenie aktivít skupiny vrátane aktivít týkajúcich sa tohto výrobku bolo zverené Jungbunzlaueru, takže Jungbunzlauer GmbH neurčoval autonómne svoje správanie na trhu, ale v podstate uplatňoval príkazy, ktoré mu dával Jungbunzlauer. Komisia z toho totiž mohla platne vyvodiť, že materská spoločnosť spoločná pre Jungbunzlauer GmbH a Jungbunzlauer sa rozhodla zveriť Jungbunzlaueru úlohu riadiť aktivity skupiny ako celok, a teda aj aktivity spojené so správaním skupiny na trhu, ktorý bol predmetom kartelu, konkrétne na trhu s kyselinou citrónovou.

- 130 Komisia sa preto nedopustila chýb, keď dospela k záveru, že pokiaľ ide o obdobie po reštrukturalizácii skupiny Jungbunzlauer v roku 1993, porušenie sa má pripísať Jungbunzlaueru.
- 131 Pokiaľ ide o obdobie pred reštrukturalizáciou skupiny Jungbunzlauer v roku 1993, treba konštatovať, ako to Komisia urobila v odôvodnení č. 187 rozhodnutia, že do roka 1993 bol Jungbunzlauer GmbH zodpovedný nielen za aktivity skupiny na trhu s kyselinou citrónovou, ale takisto aj za riadenie aktivít skupiny ako celku. Táto úloha, ktorá pozostávala z riadenia aktivít skupiny vrátane aktivít týkajúcich sa trhu s kyselinou citrónovou, však bola v roku 1993 presunutá na Jungbunzlauer, ktorý sa tak stal hospodárskym nástupcom Jungbunzlauer GmbH, pokiaľ ide o správu aktivít skupiny.
- 132 Pritom skutočnosť, že spoločnosť neprestala existovať ako právny subjekt, nevylučuje, že vzhľadom na právo hospodárskej súťaže Spoločenstva môže dôjsť k prenosu časti aktivít tejto spoločnosti na inú, ktorá sa stáva zodpovednou za konanie, ktorého sa dopustila prvá spoločnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, body 356 až 359).
- 133 Komisia sa preto nedopustila chýb ani vtedy, keď usúdila, že pokiaľ ide o obdobie pred reštrukturalizáciou skupiny Jungbunzlauer v roku 1993, porušenie sa má pripísať Jungbunzlaueru.
- 134 Žalobný dôvod založený na chybách, čo sa týka osoby, ktorej je rozhodnutie určené, musí byť preto zamietnutý.

III — O závažnosti porušení

- 135 Žalobca jednak usudzuje, že Komisia neposúdila správne konkrétny dopad kartelu na trh s kyselinou citrónovou a neuviedla dostatočné odôvodnenie v tomto ohľade. Okrem toho sa žalobca domnieva, že Komisia nedostatočne zohľadnila pomerne obmedzenú hospodársku silu žalobcu v pomere k ostatným dotknutým podnikom.

A — Čo sa týka existencie konkrétneho dopadu kartelu na trh

1. Úvod

- 136 Predovšetkým je namieste pripomenúť, že závažnosť porušení sa musí stanoviť v závislosti od početných faktorov, ako sú najmä osobitné okolnosti veci a jej kontext, a bez toho, aby bol stanovený záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré treba povinne vziať do úvahy (uznesenie Súdneho dvora z 25. marca 1996, SPO a i./Komisia, C-137/95 P, Zb. s. I-1611, bod 54; rozsudok Súdneho dvora zo 17. júla 1997, Ferriere Nord/Komisia, C-219/95 P, Zb. s. I-4411, bod 33, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, HFB a i./Komisia, T-9/99, Zb. s. II-1487, bod 443). V tejto súvislosti možno konkrétny dopad kartelu na relevantný trh vziať do úvahy ako jedno z relevantných kritérií.
- 137 Vo svojich usmerneniach (bod 1 A prvý odsek) Komisia uviedla, že pri posudzovaní závažnosti porušení berie do úvahy okrem povahy tohto porušení a veľkosti relevantného geografického trhu aj „skutočný dosah [porušení] na trh, tam, kde je ho možné merať“.

- 138 V prejednávacom prípade z odôvodnení č. 210 až 230 rozhodnutia vyplýva, že Komisia skutočne stanovila výšku pokuty určenú v závislosti od závažnosti porušenia tak, že zohľadnila tieto tri kritériá. V tejto súvislosti osobitne usúdila, že kartel mal „skutočný účinok“ na trh s kyselinou citrónovou (odôvodnenie č. 230 rozhodnutia).
- 139 Pritom podľa Jungbunzlaueru Komisia v tejto súvislosti neposúdila správne konkrétny dopad kartelu na trh s kyselinou citrónovou a neuviedla dostatočné odôvodnenie v tomto ohľade.

2. O existencii chýb v posúdení

- 140 Podľa Jungbunzlaueru sa Komisia dopustila viacerých chýb v posúdení, ktoré ovplyvňujú výpočet výšky pokút.

a) O tom, že Komisia zvolila chybný prístup, aby preukázala, že kartel mal konkrétny dopad na trh

Tvrdenia účastníkov konania

- 141 Jungbunzlauer Komisia vytká, že nepreukázala konkrétny dopad kartelu na trh a že preniesla dôkazné bremeno na dotknuté podniky. Pritom je úlohou Komisie, aby tento dôkaz predložila, pokiaľ sa ho rozhodla zohľadniť pri stanovení pokút (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Cascades/Komisia, T-308/94,

Zb. s. II-925, bod 180 a nasl., a z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, bod 4863).

- ¹⁴² Požiadavky na dokazovanie nemôžu byť v tejto súvislosti menej prísne ako pri iných skutkových zisteniach: pochybnosť je v prospech dotknutých podnikov („*in dubio pro reo*“). V dôsledku toho Jungbunzlauer usudzuje, že ak Komisiou zistené okolnosti môžu mať iné presvedčivé vysvetlenie ako to, ktoré si Komisia osvojila, nie sú splnené požiadavky, ktoré sa na ňu kladú pri správe dokazovania (rozsudok Suiker Unie a i./Komisia, už citovaný v bode 115 vyššie; rozsudky Súdneho dvora zo 14. februára 1978, *United Brands/Komisia*, 27/76, Zb. s. 207, bod 267, a z 28. marca 1984, *CRAM/Komisia*, C-29/83 a C-30/83, Zb. s. 1679, bod 20).
- ¹⁴³ Jungbunzlauer tvrdí, že z odôvodnení č. 211, 213, 216, 218 a 226 rozhodnutia vyplýva, že Komisia namiesto toho, aby predložila dôkaz o existencii účinkov kartelu na trh, vyvodila z existencie kartelu jestvovanie jeho účinkov na trh. Taká úvaha pritom predstavuje začarovaný kruh, pretože ak by bola správna, každý kartel by nevyhnutne mal účinky na trh a skúmanie Komisie by nebolo potrebné. Zo samotnej praxe Komisie však vyplýva, že existujú kartely, ktoré nemajú žiaden účinok na trh, čo potvrdzujú usmernenia (bod 3) a judikatúra Súdu prvého stupňa (rozsudok Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, bod 4863 a nasl.).
- ¹⁴⁴ Komisia nespochybňuje, že kritériá uskutočňovania a konkrétny dopad kartelu na relevantný trh sa nesmú zamieňať a že jej úlohou je predložiť dôkazy v tomto ohľade. Podľa nej však v prejednávacom prípade nepresunula dôkazné bremeno, ale vykonala právne dostatočné dokazovanie.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

145 Vzhľadom na výhrady, ktoré Jungbunzlauer formuloval, čo sa týka samotného prístupu, ktorý Komisia zvolila, aby preukázala, že kartel mal konkrétny dopad na trh s kyselinou citrónovou, je pred vyslovením sa o dôvodnosti tvrdení, ktorých sa Jungbunzlauer dovoľáva, opodstatnené zhrnúť Komisiou vypracovanú analýzu, ako vyplýva z odôvodnení č. 210 až 228 rozhodnutia.

— Zhrnutie analýzy vypracovanej Komisiou

146 Komisia predovšetkým poznamenala, že „porušenia sa dopustili podniky, ktoré počas posudzovaného obdobia predstavovali viac ako 60 % celosvetového trhu a 70 % európskeho trhu s kyselinou citrónovou“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 210 rozhodnutia).

147 Komisia ďalej uviedla, že „vzhľadom na to, že tieto dohody boli efektívne uskutočňované, mali skutočné účinky na trh“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 210 rozhodnutia). V odôvodnení č. 212 rozhodnutia Komisia odkázala na časti rozhodnutia týkajúce sa opisu skutkového stavu a zopakovala svoje tvrdenie, podľa ktorého boli dohody kartelu „úzkostlivo uskutočňované“, a dodala, že „jeden z účastníkov vyhlásil, že „bol prekvapený úrovňou formálnosti a organizácie, akú účastníci dosiahli, aby dospeli k tejto dohode“. Rovnako v odôvodnení č. 216 rozhodnutia poznamenala, že „vzhľadom na predchádzajúce úvahy a úsilie, ktoré každý účastník vynaložil na komplexnú organizáciu kartelu, nemožno pochybovať o účinnosti jeho uskutočňovania“.

148 Komisia sa okrem toho domnievala, že nie je nevyhnutné „presne vyčísliť rozsah, v akom sa tieto ceny líšia od cien, ktoré by sa mohli uplatňovať, pokiaľ by tieto

dohody neexistovali“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 211 rozhodnutia). Komisia totiž tvrdila, že „tento rozsah nemožno vždy vypočítať spoľahlivým spôsobom: určitý počet vonkajších faktorov môže súbežne ovplyvniť vývoj cien výrobku, čo robí akýkoľvek záver o pomernom význame všetkých možných príčin extrémne obťažným“ (tamže). V odôvodnení č. 213 rozhodnutia však opisuje vývoj cien kyseliny citrónovej od marca 1991 do roku 1995, pričom v podstate poznamenáva, že medzi marcom 1991 a polovicou roka 1993 vzrástli ceny kyseliny citrónovej o 40 % a po tomto čase sa v podstate udržiavali na tejto úrovni. Takisto v odôvodneniach č. 214 a 215 rozhodnutia pripomína, že členovia kartelu určili predajné kvóty a dohodli sa na informačných, dozorných a kompenzačných mechanizmoch a aplikovali ich, aby zabezpečili uplatňovanie kvót.

- 149 V odôvodneniach č. 217 až 228 rozhodnutia Komisia napokon zhrnula, analyzovala a odmietla tvrdenia, ktoré uvádzali dotknuté strany v priebehu správneho konania, vrátane tvrdení, ktoré uviedol Jungbunzlauer. V odôvodnení č. 226 rozhodnutia tak Komisia nasledujúcimi slovami usúdila, že tvrdenia predložené dotknutými stranami nemožno prijať:

„Vysvetlenia zvýšenia cien v rokoch 1991—1992, ktoré poskytli ADM, [H & R] a Jungbunzlauer, môžu byť do istej miery platné, ale nepreukazujú presvedčivo, že uskutočnenie kartelu nemohlo hrať žiadnu úlohu pri cenových výkyvoch. Aj keď opísané javy sa môžu vyskytovať, ak kartel neexistuje, presne sa zhodujú práve s jeho existenciou. Zvýšenie cien kyseliny citrónovej o 40 % za štrnásť mesiacov nemožno vysvetľovať čisto konkurenčnou reakciou, ale treba ho vykladať vo svetle dohôd, ktoré účastníci medzi sebou uzavreli, aby koordinovali zvýšenia cien a rozdelili si podiely na trhu, ako aj zaviedli systém informovania a dozoru. Všetky tieto okolnosti prispeli k úspešnému zvýšeniu cien“ [*neoficiálny preklad*].

150 Rovnako v odôvodnení č. 228 rozhodnutia Komisia odpovedala na tvrdenia, ktoré predložil Jungbunzlauer, takto:

„Postupné zníženie celkového ‚podielu na trhu‘ kartelu z počiatočných približne 70 % na 52 % v roku 1994, ktoré Jungbunzlauer zdôrazňuje, celkom iste ilustruje ťažkosti, s ktorými účastníci kartelu zápasili, aby udržali ceny nad ich konkurenčnou úrovňou. Nepreukazuje však, že protiprávny postup nemal účinok na trh. Naopak, prudké zvýšenie dovozov z Číny od roku 1992 ukazuje, že členovia kartelu sa neprispôsobili cenovým tlakom, ktoré predstavovali tieto dovozy, ako by to urobili normálne.“ *[neoficiálny preklad]*

— Posúdenie

151 Na úvod je potrebné pripomenúť, že podľa znenia bodu 1 A prvého odseku usmernení Komisia pri svojom výpočte pokuty v závislosti od závažnosti porušenia berie do úvahy okrem iného „skutočný dosah [porušenia] na trh, tam, kde je ho možné merať“.

152 V tomto ohľade je namieste analyzovať presný význam slovného spojenia „tam, kde je ho [teda konkrétny dopad] možné merať“. Osobitne ide o určenie, či v zmysle tohto slovného spojenia Komisia môže brať do úvahy konkrétny dopad porušenia v rámci svojho výpočtu pokút iba vtedy, ak — a v rozsahu, v akom — je schopná tento dopad vyčíslieť.

153 Ako Komisia správne poznamenala, skúmanie dopadu kartelu na trh so sebou nevyhnutne prináša uchýlenie sa k domnienkam. V tejto súvislosti musí Komisia

najmä skúmať, aká by bola cena relevantného výrobku, pokiaľ by kartel neexistoval. Pritom pri skúmaní príčin skutočného vývoja cien je problematické uvažovať o podiele, ktorý zodpovedá každej z týchto príčin. Treba brať do úvahy objektívnu okolnosť, že vzhľadom na cenový kartel sa účastníci vzdali práve svojej voľnosti konkurovať si cenami. Hodnotenie pôsobenia vyplývajúceho z iných faktorov, ako táto dobrovoľná zdržanlivosť účastníkov kartelu, je tak nevyhnutne založené na rozumnej pravdepodobnosti, ktorú nemožno s presnosťou vyčíslieť.

- 154 Preto pokiaľ nemá byť bod 1 A prvý odsek usmernení zbažený svojho potrebného účinku, nemožno Komisii vytýkať, že sa opierała o konkrétny dopad kartelu na trh, ktorý má protisúťažný cieľ, akým je kartelová dohoda o cenách alebo o kvótach, bez toho, aby tento dopad vyčíslila alebo aby v tomto ohľade predložila číselné posúdenie.
- 155 Preto sa musí konkrétny dopad kartelu na trh považovať za dostatočne preukázaný, ak je Komisia schopná predložiť konkrétne a vierohodné indície, ktoré s primeranou pravdepodobnosťou naznačujú, že kartel mal dopad na trh.
- 156 V prejednávacom prípade z analýzy vypracovanej Komisiou (pozri body 146 až 150 vyššie) vyplýva, že pre záver o existencii „skutočného účinku“ kartelu na trh sa opierała o dve indície. Na jednej strane sa totiž dovoľávala skutočnosti, že členovia kartelu úzkostlivo uskutočňovali dohody kartelu (pozri najmä odôvodnenia č. 210, 212, 214 a 215, spomínané v bodoch 147 a 148 vyššie) a títo členovia počas posudzovaného obdobia predstavovali viac ako 60 % celosvetového trhu a 70 % európskeho trhu s kyselinou citrónovou (odôvodnenie č. 210 rozhodnutia, citované v bode 146 vyššie). Na druhej strane sa domnievala, že údaje, ktoré dotknuté strany poskytli v priebehu správneho konania, preukazujú určitú zhodu medzi cenami, ktoré určil kartel, a cenami, ktoré členovia kartelu skutočne praktizovali na trhu (odôvodnenie č. 213 rozhodnutia, citované v bode 148 vyššie).

157 Hoci je pravda, že výrazy použité v odôvodneniach č. 210 a 216 rozhodnutia (pozri bod 147 vyššie) by bolo možné samy osebe chápať ako naznačujúce, že Komisia sa opierała o vzťah príčiny a následku medzi uskutočnením kartelu a jeho konkrétnym dopadom na trh, skutočnosťou zostáva, že systematický výklad analýzy Komisie preukazuje, že v rozpore s tým, čo tvrdí Jungbunzlauer, sa Komisia neobmedzila na to, aby z uskutočňovania kartelu vyvodila existenciu jeho skutočných účinkov na trh.

158 Okrem existencie „úzkostlivého“ uskutočňovania dohôd kartelu sa opierała o vývoj cien kyseliny citrónovej počas obdobia, ktorého sa kartel týkal. V odôvodnení č. 213 rozhodnutia totiž opísala ceny kyseliny citrónovej v rokoch 1991 až 1995, ako boli dohodnuté medzi členmi kartelu, oznámené zákazníkom a vo veľkej miere uplatňované dotknutými stranami. Ďalej sa bude skúmať, či sa Komisia dopustila zjavných chýb v posúdení skutkových okolností, na ktorých založila svoje závery, ako to tvrdí Jungbunzlauer.

159 V tejto súvislosti nemožno Komisii vytkáť, že usúdila, že okolnosť, že členovia kartelu predstavovali veľmi významný podiel na trhu s kyselinou citrónovou (60 % celosvetového trhu a 70 % európskeho trhu), tvorí významný faktor, ktorý musí zohľadniť pri skúmaní konkrétneho dopadu kartelu na trh. Nemožno totiž poprieť, že pravdepodobnosť účinnosti kartelu, ktorý sa týka určovania cien a predajných kvót, sa zvyšuje s veľkosťou podielov na trhu, o ktoré sa delia účastníci tohto kartelu. Hoci je pravda, že táto okolnosť sama osebe nepreukazuje existenciu konkrétneho dopadu na relevantný trh, skutočnosťou zostáva, že Komisia v rozhodnutí nijako nevytvárala taký vzťah príčiny a následku, ale túto okolnosť iba zohľadnila ako jednu spomedzi viacerých.

160 Čo sa týka rôznych rozsudkov Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa, ktorých sa Jungbunzlauer dovoláva, je potrebné po prvé uviesť, že rozsudky Súdneho dvora citované v bode 142 vyššie sa týkajú dôkazného bremena Komisie pri závere

o existencii zosúladeného postupu, ktorý spadá pod článok 81 ES, a nie ako v prejednávacom prípade účinku porušenia na trh, pokiaľ je nesporné, že porušenie nespochybniteľne sledovalo protisúťažný cieľ.

- 161 Po druhé, pokiaľ žalobca prikladá význam úvahe, ktorá sa nachádza v bode 4863 rozsudku Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaného v bode 141 vyššie, treba konštatovať, že Súd prvého stupňa v ňom v podstate rozhodol, že pokiaľ sa Komisia v rámci posúdenia závažnosti porušenia pri výpočte pokút opiera o účinky tohto porušenia na relevantný trh, musí „ich dokázať alebo predložiť dobré dôvody na ich zohľadnenie“. V rozpore s výkladom, ktorý dal tomuto rozsudku Jungbunzlauer, teda Súd prvého stupňa jasne uviedol, že dôkazné bremeno o existencii účinkov porušenia na relevantný trh, ktoré sa na Komisiu kladie, pokiaľ ich zohľadňuje v rámci výpočtu pokuty v závislosti od závažnosti porušenia, je menšie ako dôkazné bremeno, ktoré na nej spočíva, pokiaľ musí preukázať samotnú existenciu porušenia v prípade kartelu. Na zohľadnenie konkrétneho dopadu kartelu na trh totiž podľa tohto rozsudku postačuje, aby Komisia predložila „dobré dôvody na [jeho] zohľadnenie“.
- 162 Po tretie, čo sa týka rozsudku Cascades/Komisia, už citovaného v bode 141 vyššie, je pravda, že v tej veci Súd prvého stupňa skúmal, či Komisia dokázala existenciu účinkov porušenia na relevantný trh. Z bodov 181 až 185 uvedeného rozsudku však vyplýva, že Komisia sa pri preukazovaní existencie účinkov v prejednávacom prípade opierala o správu, ktorá podľa zistení Súdu prvého stupňa iba čiastočne podporovala závery, ktoré z nej Komisia vyvodila.
- 163 Zo všetkého uvedeného vyplýva, že Komisia si nezvolila zjavne chybný prístup, aby posúdila konkrétny dopad kartelu na trh s kyselinou citrónovou.

b) Pokiaľ ide o posúdenie vývoja cien kyseliny citrónovej

Tvrdenia účastníkov konania

- 164 Na jednej strane Jungbunzlauer spochybňuje, že Komisia svojim posúdením vývoja cien kyseliny citrónovej v rokoch 1991 až 1993 zopakovaným v odôvodneniach č. 213 a 214 rozhodnutia predložila dôkaz o konkrétnom dopade kartelu na trh.
- 165 Hoci totiž Jungbunzlauer nespochybňuje, že dohody o cenách vo všeobecnosti majú účinky, pokiaľ sa skutočné ceny vyvíjajú podľa vzoru dohodnutých cien, skutočnosťou zostáva, že v prejednávanom prípade Komisia práve také prispôbovanie nepreukázala. Jungbunzlauer poznamenáva, že na rozdiel od stavu, aký bol vo veci, ktorá viedla k rozsudku Cascades/Komisia (už citovaný v bode 141 vyššie, body 180 a nasl.), v prejednávanej veci vždy popieral, že by sa ceny dohodnuté na stretnutiach kartelu požadovali od zákazníkov. Tvrdí, že to podrobne vysvetlil pre celé obdobie zahŕňajúce roky 1991 až 1995, a to tak v odpovedi na oznámenie o výhradách, ako aj v žalobe.
- 166 Na druhej strane Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia patrične nezohľadnila rozličné okolnosti, ktorých sa počas správneho konania dovoľával, aby spochybnil dopad kartelu na trh.
- 167 V prvom rade Jungbunzlauer Komisii vytýka, že brala do úvahy zistený vývoj cien kyseliny citrónovej počas rokov 1991 a 1992 (odôvodnenie č. 213 rozhodnutia)

a odmietla jeho tvrdenie založené na tom, že tento vývoj cien nemal svoj pôvod v karteli (odôvodnenia č. 224 až 226 rozhodnutia). Podľa Jungbunzlaueru, ak by Komisia skúmala hospodárske podmienky charakteristické pre dotknuté obdobie, ako to mala urobiť, zistila by, že nebolo možné s dostatočnou istotou preukázať, že pôvod tohto vývoja cien bol práve v karteli.

- ¹⁶⁸ Jungbunzlauer vyzdvihuje skutočnosť, že v bode III 1 písm. a) svojej odpovede na oznámenie o výhradách už vysvetľoval, že za nárast cien v rokoch 1991 a 1992 bolo v zásade zodpovedné zvýšenie dopytu vyplývajúce z vývoja trhu s kyselinou citrónovou alebo s citranom sodným (pre ktorý kyselina citrónová slúži ako surovina) ako účinnými látkami používanými v priemysle detergentov. Uvádza, že na konci 80. rokov a na začiatku 90. rokov sa v priemysle detergentov začalo z dôvodov spočívajúcich v ochrane životného prostredia a v politike trhu nahrádzať používanie fosfátov výrobkami na báze kyseliny citrónovej, ktoré sú priaznivejšie z ekologického hľadiska, čo so sebou prinieslo zdvojenie miery rastu kyseliny citrónovej a citranov. Navyše vysvetľuje, že sa predpokladá ďalšie zvýšenie dopytu v nasledujúcich rokoch. Z toho vyvodzuje, že skutočné zvýšenie dopytu a spotreby, ktoré sa predpokladalo pre 90. roky, umožnilo výrobcom kyseliny citrónovej požadovať vyššie ceny.
- ¹⁶⁹ Jungbunzlauer pripomína, že na podporu tejto argumentácie predložil interné štúdie, ako aj článok z odbornej tlače, z ktorých vyplýva, že, po prvé, používanie citranov sodných v oblasti detergentov bolo v Európe roku 1990 22-krát vyššie ako roku 1989, po druhé, z toho bolo možné realisticky predvídať predaj v objeme 44 000 ton za rok 1993 (čo zodpovedá zvýšeniu o 100 % v rokoch 1990 až 1993) a, po tretie, k tomuto vývoju sa ešte pridružil predpokladaný významný rast v oblasti detergentov na umývanie riadu v objeme 22 000 ton ročne za rok 1993.

- 170 Dodáva, že v rokoch 1991 a 1992 nebolo možné uspokojiť rastúci dopyt po kyseline citrónovej existujúcimi výrobnými kapacitami. Skupina Jungbunzlauer a ďalší výrobcovia uskutočňovali dodatočné nákupy v Indonézii a Číne, aby pokryli potrebu. To preukazuje, že existoval značný nadmerný dopyt, čo bolo príčinou zvýšenia cien v rokoch 1991 a 1992.
- 171 Jungbunzlauer ešte poukazuje na skutočnosť, že v bode III 1 písm. b) svojej odpovede na oznámenie o výhradách už vysvetľoval, že Komisiou zistený nárast cien v rokoch 1991 a 1992 by sa navyše mal chápať relatívne vzhľadom na skutočnosť, že v rokoch 1986 až 1990 klesli trhové ceny približne o 45 %. Z toho vyvodzuje, že zistené zvýšenie cien počas rokov 1991 a 1992 predstavovalo v konečnom dôsledku korekciu ceny, ktorú vyvolali trhové sily.
- 172 V druhom rade Jungbunzlauer usudzuje, že je chybou, že Komisia v odôvodnení č. 227 rozhodnutia odmietla jeho tvrdenia založené na odpovediach odberateľov kyseliny citrónovej na žiadosti o informácie, ktoré im Komisia zaslala 20. januára 1998. Podľa neho totiž tieto odpovede, výňatky z ktorých reprodukuje vo svojej žalobe a replike, potvrdzujú, že kartel nemal negatívne účinky na odberateľov. Komisia naproti tomu nepredložila odpovede odberateľov, ktoré by dokazovali opak.
- 173 Je chybou, usudzuje Jungbunzlauer, že Komisia sa v odôvodnení č. 227 rozhodnutia snažila minimalizovať význam týchto odpovedí tým, že sa dovoľavala skutočností, že otázka, ktorá viedla k týmto odpovediam, „bola vyjadrená všeobecnými slovami [týkajúcimi sa] intenzity hospodárskej súťaže na trhu“ [*neoficiálny preklad*] a že ju treba „vnímať v kontexte predbežného vyšetrovania základných charakteristík trhu s kyselinou citrónovou“ [*neoficiálny preklad*]. Práve naopak, položená otázka bola zameraná takto: „Existuje intenzívna hospodárska súťaž na úrovni cien na trhu s kyselinou citrónovou? Uvedte podrobnú odpoveď na túto otázku“. Podľa Jungbunzlaueru poskytli odpovede, ktoré zákazníci dali, úplne jasný obraz v tejto

súvislosti, čo Komisia úplne a jednoducho ignorovala. Komisia by nemala formulovať žiadosť o informácie a s veľkými výdavkami ju zaslať početným podnikom, aby ju potom vyhlásila za nepotrebnú, zjavne preto, lebo nevedla k želanému výsledku. Okrem toho, v rozpore s tým, čo tvrdí Komisia, z kontextu položených otázok jasne vyplýva, že všetky sa vzťahujú na obdobie po roku 1990.

- 174 Rovnako je podľa Jungbunzlaueru chyba, že Komisia sa v odôvodnení č. 227 rozhodnutia dovoľavala voči týmto odpovediam skutočnosti, že „vzhľadom na mimoriadne zložitý charakter protiprávných dohovorov sa nemožno s istotou nazdávať, že by zákazníci boli schopní potvrdiť absenciu hospodárskej súťaže na predmetnom trhu“. Práve naopak, Jungbunzlauer zastáva názor, že nemožno veriť, že by spomínaní odberatelia nezaznamenali neobvyklé zmeny štruktúry cien. To je pravda tým skôr, že žiadosť o informácie bola zákazníkom zaslaná v rámci vyšetrovania začatého podľa kartelového práva a že v Spojených štátoch amerických už bolo konanie týkajúce sa kyseliny citrónovej ukončené. Spojitosť medzi zvyšovaním cien a dohodami obmedzujúcimi hospodársku súťaž by preto musela byť zrejmä — takmer všetci spomínaní zákazníci sú okrem toho veľké podniky, ktoré boli plne schopné takú spojitosť zistiť. Skutočnosť, že žiaden z vypočutých podnikov k tomuto záveru nedospel, zreteľne zdôrazňuje, že dohody nemali účinky na trh.

- 175 V treťom rade Jungbunzlauer uvádza, že z odôvodnenia č. 225 rozhodnutia vyplýva, že už v priebehu správneho konania tvrdil, že podľa jeho názoru „skutočnosť, že celkový podiel na svetovom trhu, ktorý ovládajú [dotknuté] strany, klesol z pôvodných 70 % na 52 % roku 1994, smeruje k preukázaniu, že kartel už nebol schopný ovplyvniť tvorbu cien“ [*neoficiálny preklad*]. Podľa neho sa Komisia touto okolnosťou nezaoberala. Pritom z nej podľa jeho názoru vyplýva, že účastníci kartelu už vôbec nemali silu na trhu, ktorá bola nevyhnutná na zavedenie želaných cien, a kartel ustavične strácal svoj význam a od roku 1993 už určite nebol schopný ovplyvňovať tvorbu cien na celosvetovej úrovni. To jasne potvrdzuje odpoveď spoločnosti Procter & Gamble na žiadosti o informácie, ktoré jej Komisia zaslala 20. januára 1998.

- 176 Komisia odmieta argumentáciu Jungbunzlaueru a tvrdí, že existenciu konkrétneho dopadu kartelu na trh preukázala právne dostatočne.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 177 Je ustálenou judikatúrou, že pri preskúvaní posúdenia Komisie o konkrétnom dopade kartelu na trh je najmä potrebné preveriť jej posúdenie účinkov, ktoré mal kartel na ceny (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 9. júla 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, T-224/00, Zb. s. II-2597, a v tomto zmysle rozsudok Cascades/Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, bod 173, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Mayr-Melnhof/Komisia, T-347/94, Zb. s. II-1751, bod 225).

- 178 Okrem tohto judikatúra pripomína, že pri určovaní závažnosti porušenia je namieste brať do úvahy najmä právny a hospodársky kontext protiprávneho správania (rozsudky Suiker Unie a i./Komisia, už citovaný v bode 115 vyššie, bod 612, a Ferriere Nord/Komisia, už citovaný v bode 136 vyššie, bod 38) a je úlohou Komisie, aby pri posúdení konkrétneho dopadu porušenia na trh vychádzala z hospodárskej súťaže, ktorá by normálne existovala, ak by nedošlo k porušeniu (pozri v tomto zmysle rozsudky Suiker Unie a i./Komisia, už citovaný v bode 115 vyššie, body 619 a 620; Mayr-Melnhof/Komisia, už citovaný v bode 177 vyššie, bod 235, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 11. marca 1999, Thyssen Stahl/Komisia, T-141/94, Zb. s. II-347, bod 645).

- 179 Z toho jednak vyplýva, že v prípade cenových kartelov sa musí s primeranou pravdepodobnosťou (pozri bod 155 vyššie) zistiť, že dohody skutočne dotknutým stranám umožnili dosiahnuť vyššiu úroveň cien, než by prevládala, pokiaľ by kartel neexistoval. Ďalej z toho plynie, že Komisia musí v rámci svojho posúdenia brať do úvahy všetky objektívne podmienky na relevantnom trhu vzhľadom na hospodársky a prípadne právny kontext, ktorý prevláda. Z rozsudkov, ktoré Súd prvého stupňa

vydal vo veci týkajúcej sa kartelu v odvetví kartónu (pozri najmä rozsudok Mayr-Melnhof/Komisia, už citovaný v bode 177 vyššie, body 234 a 235) vyplýva, že v prípade potreby je potrebné vziať do úvahy existenciu „objektívnych hospodárskych faktorov“, z ktorých vyplýva, že v rámci „voľnej hospodárskej súťaže“ by sa úroveň cien nevyvíjala rovnako ako úroveň praktizovaných cien (pozri takisto rozsudky Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný v bode 177 vyššie, body 151 a 152, a Cascades/Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, body 183 a 184).

- 180 V prejednávacom prípade Komisia v odôvodnení č. 213 rozhodnutia opísala vývoj cien kyseliny citrónovej, ako ich členovia kartelu dohodli a uplatňovali, takto:

„Od marca 1991 do polovice roka 1993 boli medzi členmi kartelu dohodnuté ceny oznamované zákazníkovi a veľmi široko uskutočňované, predovšetkým počas prvých rokov kartelu. Zvýšenie ceny na 2,25 [nemeckej marky (DEM)] za kilogram... v apríli 1991, o ktorom sa rozhodlo na stretnutí kartelu v marci 1991, bolo bez námahy uplatňované. Po ňom nasledovalo rozhodnutie, prijaté telefonicky v júli, o zavedení ceny 2,70 DEM za kilogram... za august. Toto zvýšenie ceny bolo takisto možné úspešne uplatňovať. Konečné rozhodnutie o zavedení ceny 2,80 DEM za kilogram... bolo prijaté na stretnutí v máji 1991 a uplatnené v júni 1992. Potom sa ceny už nezvyšovali a kartel sa sústredil na potrebu tieto ceny udržať“ [*neoficiálny preklad*].

- 181 Jungbunzlauer nespochybňuje skutkové zistenia Komisie o vývoji dohodnutých cien a určení predajných kvót, ale v podstate sa obmedzuje na poukázanie na skutočnosť, že tieto ceny v skutočnosti neboli od zákazníkov požadované.

- 182 V tomto ohľade treba konštatovať, že žalobca vo svojom liste z 29. apríla 1999, ktorým Komisii poskytoval informácie požadované na základe článku 11 nariadenia č. 17, opísal ceny určené v rámci kartelu. Okrem toho žalobca v prílohe svojej odpovede na oznámenie o výhradách predložil Komisii grafy týkajúce sa vývoja ceny kyseliny citrónovej počas rokov 1991 až 1995.
- 183 Pritom najmä z uvedených grafov, ktoré Jungbunzlauer zo svojej vlastnej iniciatívy vypracoval a predložil Komisii, vyplýva, že od zákazníkov skutočne vyžadované ceny paralelne sledovali vývoj cien, ako ich určili členovia kartelu, aj keď sa vo všeobecnosti nachádzali pod úrovňou dohodnutých cien. Z týchto grafov konkrétne vyplýva, že keď sa v marci a júli 1991 členovia kartelu rozhodli zvýšiť ceny kyseliny citrónovej používané v potravinárstve z 2,25 DEM za kilogram na približne 2,7 DEM za kilogram, od zákazníkov skutočne vyžadované ceny, ktoré sa v apríli 1991 nachádzali medzi 1,9 a 2,1 DEM za kilogram, sa zvýšili, až sa nachádzali medzi 2,7 a 2,75 DEM za kilogram. Rovnako z týchto grafov vyplýva, že keď sa po tomto zvýšení cien členovia kartelu dohodli na udržiavaní cien medzi 2,7 a 2,8 DEM za kilogram, od zákazníkov skutočne vyžadované ceny sa nachádzali medzi 2,6 a 2,75 DEM za kilogram. Takisto z týchto grafov vyplýva, že od zákazníkov skutočne vyžadované ceny zväčša sledovali rozhodnutia členov kartelu prijaté v roku 1994 o znížení ceny kyseliny citrónovej na 2,65 DEM za kilogram, aj keď na nižšej úrovni, keď sa nachádzali medzi 2,45 a 2,6 DEM za kilogram.
- 184 Z toho plynie, že v rozpore s tým, čo tvrdí Jungbunzlauer, z informácií, ktoré Komisii poskytol počas správneho konania, jasne vyplýva, že medzi cenami, ktoré určovali členovia kartelu, a cenami, ktoré skutočne praktizovali, bola stála paralelnosť.
- 185 V takej situácii sa pritom Komisia mohla oprávnene v odôvodnení č. 219 rozhodnutia odvolávať na rozsudok Cascades/Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie (bod 179), a usudzovať, že medzi vývojom oznamovaných cien

a praktizovaných cien existoval priamy vzťah, aby dospela k záveru, že na základe týchto skutočností je právne dostatočne preukázané, že kartel mal konkrétny dopad na trh, ktorý je v zmysle usmernení „možné merať“ porovnaním medzi hypotetickou cenou, ktorá by prevládala, pokiaľ by kartel neexistoval, a cenou uplatňovanou v prejednávacom prípade v dôsledku vytvorenia kartelu.

- 186 Námietka, ktorú vzniesol Jungbunzlauer, že ceny by sa zvýšili aj vtedy, ak by kartel neexistoval, nemôže tento záver ovplyvniť. Aj keď je totiž pravda, že takú hypotézu nemožno vylúčiť, skutočnosťou zostáva, že Komisia sa mohla v odôvodnení č. 226 rozhodnutia oprávnene domnievať, že zvýšenie cien nemožno vysvetľovať čisto konkurenčnou reakciou, ale že ho treba vykladať vo svetle kartelu, ktorý umožnil svojim členom koordinovať vývoj cien. Preto nemožno tvrdiť, že úroveň cien v prípade, ak by kartel neexistoval, by sa vyvíjala zhodne ako ceny praktizované v dôsledku kartelu. To potvrdzuje vyhlásenie samotného Jungbunzlaueru v jeho liste z 21. mája 1999. Síce nemožno vylúčiť, že členov kartelu viedli k tomu, aby zaviedli zosúladovacie, informačné a dozorné mechanizmy, iné dôvody ako skúmanie efektívnosti kartelu, skutočnosťou zostáva, že vysvetlenie, ktoré Komisia predložila, teda optimalizácia efektívnosti kartelu, je vzhľadom najmä na náklady na správu a riziko odhalenia spojené s takým kartelom najpravdepodobnejším vysvetlením (pozri bod 154 vyššie).
- 187 Rovnako mohla Komisia, v rozpore s tým, čo tvrdí Jungbunzlauer, v odôvodnení č. 227 rozhodnutia oprávnene odmietnuť odpovede, ktoré poskytli odberatelia kyseliny citrónovej na jej žiadosť o informácie z 20. januára 1998, ako nepreukazné.
- 188 Komisia totiž jednak chcela otázkou č. 4 tejto žiadosti o informácie zistiť, či odberatelia zaregistrovali citelné zvýšenie ceny kyseliny citrónovej medzi rokom 1990 a dňom zaslania tejto žiadosti v roku 1998. Vo svojich odpovediach síce

niektorí odberatelia uviedli, že zistili zvýšenia ceny v priebehu určitých vymedzených období, ktoré zodpovedali zvýšeniam dohodnutým v rámci kartelu, ale ďalší sa vyslovili iba k obdobiu po ukončení kartelu v roku 1995 alebo uvádzali, že zistili zníženie cien. Ďalšie otázky, ako ich Komisia formulovala vo svojom liste z 20. januára 1998, sa okrem toho netýkali obdobia existencie kartelu, ale situácie na trhu v čase zaslania tohto listu. Práve z tohto dôvodu neboli odpovede odberateľov preukazné vo vzťahu ku konkrétnemu dopadu kartelu na trh.

- 189 Napokon ani skutočnosť, že v roku 1994 klesol celkový podiel na svetovom trhu, ktorý ovládali dotknuté strany, zo 70 % v počiatočnej fáze kartelu na 52 %, ktorej sa Jungbunzlauer dovoláva, neumožňuje vyvrátiť existenciu skutočného účinku kartelu na relevantný trh. Jednak totiž, ako Komisia správne uvádza, k záveru o existencii takého účinku na trh dospela predovšetkým z dôvodu zvýšenia cien kyseliny citrónovej v rokoch 1991 až 1993. Jednak, pokiaľ ide o obdobie rokov 1993 až 1995, účinok, ktorý Komisia zistila, spočíval predovšetkým v stabilizácii cien na vyššej úrovni, než prevládala pred ich zvýšením v roku 1991. Pritom skutočnosť, že členovia kartelu nezdužovali viac ako 52 % trhu, nesvedčí o tom, že by neboli schopní túto tendenciu stabilizácie cien prinajmenšom podporovať.
- 190 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, sa Komisia nedopustila zjavných chýb v posúdení, čo sa týka vývoja cien kyseliny citrónovej.

3. O porušení povinnosti odôvodnenia

- 191 Jungbunzlauer tvrdí, že rozhodnutie je poznačené porušením povinnosti odôvodnenia. Podľa neho Komisia neuviedla, v čom mali dohody účinky na trh, ale sa

uspokojila s odmietnutím protichodných dôkazov, ktoré Jungbunzlauer predložil počas správneho konania, pričom ich označila za nedostatočné bez toho, aby predložila akékoľvek zdôvodnenie. Jungbunzlauer Komisii osobitne vytýka, že nezaujala stanovisko k odpovediam, ktoré rozličné podniky poskytli na jej žiadosti o informácie, zatiaľ čo žalobca sa týmto aspektom výslovne zaoberal vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách.

- ¹⁹² Komisia sa domnieva, že rozhodnutie v tomto ohľade odôvodnila dostatočne.
- ¹⁹³ Súd prvého stupňa poznamenáva, že Komisia v odôvodneniach č. 92 až č. 111 rozhodnutia presne opísala dohody, ako ich účastníci kartelu uskutočňovali, vrátane predovšetkým dohôd o cenách (odôvodnenia č. 95 a č. 96 rozhodnutia). Popritom v časti týkajúcej sa právneho posúdenia skutkového stavu Komisia tieto údaje analyzovala. Na vyvodenie záveru o existencii skutočného dopadu kartelu na trh sa opierala o skutočnosti, že dohody boli úzkostlivo uplatňované (odôvodnenie č. 212), členovia kartelu uplatňovali cenu kyseliny citrónovej, ako bola oznámená zákazníkom kartelu (odôvodnenie č. 213), členovia kartelu určili predajné kvóty, na ktorých dodržiavanie sa sústavne dozeralo, ako aj systém kompenzácií (odôvodnenia č. 214 a č. 215). Napokon Komisia analyzovala tvrdenia dotknutých strán vrátane žalobcu a uviedla síce stručné, ale v tomto ohľade dostatočné odôvodnenie (pozri najmä odôvodnenia č. 226 až č. 228 rozhodnutia).
- ¹⁹⁴ Z toho vyplýva, že Komisia vysvetlila, v čom mal kartel podľa jej názoru konkrétny dopad na trh s kyselinou citrónovou.
- ¹⁹⁵ Preto je rozhodnutie v tomto bode dostatočne odôvodnené.

B — O prispôsobení výšky pokuty v závislosti od pomernej veľkosti dotknutých podnikov

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 196 Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia tým, že v rámci výpočtu pokút podľa závažnosti porušenia prispôsobila výšky pokút na základe veľkosti a celkových zdrojov dotknutých podnikov, nezohľadnila vhodným spôsobom veľmi obmedzenú hospodársku silu Jungbunzlaueru v pomere k iným dotknutým podnikom, a tak porušila zásady proporcionality a rovnosti zaobchádzania, „zásadu individuálneho posúdenia pokút“, ako aj svoje vlastné usmernenia.
- 197 Jungbunzlauer uvádza, že z odôvodnení č. 240 až č. 246 rozhodnutia vyplýva, že Komisia na to, aby zohľadnila veľkosť a celkové zdroje dotknutých podnikov, porovnála svetové obraty dotknutých podnikov, ba dokonca skupín, do ktorých patria, ako vyplývajú z tabuľky č. 3 prevzatej do odôvodnenia č. 50 rozhodnutia. Na tomto základe Jungbunzlauer pripomína, že Komisia preto, aby zabezpečila dostatočne odstrašujúcu úroveň pokút, zvýšila o 100 % východiskovú sumu pokút ADM a HLR a o 150 % východiskovú sumu pokuty H & R.
- 198 Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia uplatnením tejto metódy prispôsobenia výšok pokút dospela k absurdnému výsledku, keďže očividne prísnejšie postihuje zjavne menšie podniky, ako je Jungbunzlauer, a prikladá pokutám uloženým veľkým podnikom oveľa slabší odstrašujúci účinok.

- 199 Jungbunzlauer pripúšťa, že výpočet pokuty môže zahŕňať zohľadnenie početných faktorov a že Komisia má v rámci tohto výpočtu veľmi široký priestor na voľnú úvahu. Odvoláva sa však na rozsudky Súdneho dvora z 12. novembra 1985, Krupp/Komisia, 183/83, Zb. s. 3609, bod 37, zo 7. júna 1983, Musique diffusion française a i./Komisia, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 121, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. júla 1994, Parker Pen/Komisia, T-77/92, Zb. s. II-549, bod 94, a tvrdí, že v tejto súvislosti treba prisudzovať podstatnú úlohu hospodárskej sile dotknutého podniku.
- 200 Pokiaľ ide konkrétne o rozsudok Musique diffusion française a i./Komisia, už citovaný v bode 199 vyššie, Jungbunzlauer sa domnieva, že v tej veci išlo o prípad veľkého podniku, ktorý sa zúčastňoval na dohodách týkajúcich sa výrobku, ktorý tvoril iba malú časť jeho celkového obratu. Podľa Jungbunzlaueru Súdny dvor tým, že sa v tej veci pridížal stanoviska, ktoré obhajovala Komisia, jasne potvrdil, že veľkosť a hospodárska sila podniku by sa mali zodpovedajúco odrážať v uloženej pokute (rozsudok Musique diffusion française a i./Komisia, už citovaný v bode 199 vyššie, bod 121). Súdny dvor sa tak podľa Jungbunzlaueru chcel vyhnúť práve tomu, aby veľká skupina mala zaplatiť pokutu, ktorá by v porovnaní s jej hospodárskou silou bola pomerne nízka, iba z dôvodu malého významu dotknutého výrobku v celkovom obrate.
- 201 Presne to sa pritom, ako zdôrazňuje Jungbunzlauer, stalo v prejednávanej veci, ako to vyplýva z viacerých porovnaní.
- 202 Jungbunzlauer zdôrazňuje, že v prejednanom prípade východisková suma vypočítaná podľa závažnosti porušenia zasahuje v porovnaní s ekonomickou kapacitou všetkých podnikov, ktorým bolo rozhodnutie určené, skupinu Jungbunzlauer oveľa prísnejšie ako ostatné dotknuté strany.

203 V tomto ohľade sa Jungbunzlauer opiera o údaje vyplývajúce z odôvodnení č. 239 a č. 246 rozhodnutia a predkladá nasledujúcu tabuľku:

Podnik	Celkový obrat (v miliónoch eur)	Východisková suma (suma stanovená podľa závažnosti porušenia) (v miliónoch eur)	Východisková suma v % celkového obratu
Jungbunzlauer	314	21	6,69
HLR	18 403	42	0,23
ADM	13 936	42	0,30
H & R/Bayer AG	30 971	87,5	0,29
Cerestar/ Cerestar AG	1 693	3,5	0,20

204 Z toho podľa Jungbunzlaueru vyplýva, že aj keď je obrat HLR 58,6-krát väčší ako obrat skupiny Jungbunzlauer a ADM dosahuje 44,38-krát väčší obrat ako uvedená skupina, pokuta uložená týmto dvom podnikom bola v tejto osobitnej etape výpočtu pokút iba zdvojnásobená. Rovnako napriek skutočnosti, že obrat skupiny Bayer, do ktorej patrí H & R, zohľadnený Komisiou v rámci prispôbenia pokút (odôvodnenia č. 243 a č. 244), je 99,8-krát vyšší ako obrat skupiny Jungbunzlauer, pokuta pre H & R bola násobená iba 2,5-krát, čo je prekvapujúce o to viac, že skupina Bayer mala zo všetkých dotknutých strán zďaleka najväčší podiel na trhu.

- 205 Podľa Jungbunzlaueru pritom takú nerovnosť zaobchádzania nemožno zdôvodniť, keďže všetky podniky, ktorým bolo rozhodnutie určené, boli okrem ich veľkosti vo všetkých bodoch vzájomne porovnateľné, najmä pokiaľ ide o ich príspevok k porušeniu a postavenie na trhu.
- 206 Okrem toho je chyba, že Komisia odmietla argumentáciu Jungbunzlaueru, v ktorej sa dovoľával významu svojho podielu na trhu s kyselinou citrónovou. Jednak totiž pripomína, že skupina Jungbunzlauer mala [dôverné] % podiel na trhu s kyselinou citrónovou, ale bola jej uložená pokuta 23-krát vyššia ako pokuta pre H & R, ktorý však mal väčší podiel na trhu (22 %). Jednak tvrdí, že význam podielov rozličných podnikov na trhu už Komisia brala do úvahy v rámci predchádzajúcej etapy výpočtu výšky pokuty, a to pri zatriedení podnikov do troch kategórií (odôvodnenia č. 233 až č. 239 rozhodnutia).
- 207 Neprimerané zaobchádzanie s menšími podnikmi vyplýva takisto z porovnania východiskových súm vypočítaných podľa závažnosti porušenia, ktoré Komisia stanovila, pokiaľ ide na jednej strane o Jungbunzlauer v rozhodnutí a na druhej strane o iných účastníkov konania v podobných veciach, ktoré viedli k rozhodnutiam v rovnakom období, ako bolo vydané rozhodnutie v prejednávacom prípade. Jungbunzlauer v tomto ohľade poukazuje na rozhodnutia, ktoré Komisia vydala vo veciach nazývaných „Glukonát sodný“ [rozhodnutie Komisie z 2. októbra 2001 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (Vec COMP/E-1/36.756 — Glukonát sodný) (ďalej len „rozhodnutie Glukonát sodný“)], „Aminokyseliny“ [rozhodnutie Komisie 2001/418/ES zo 7. júna 2000 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (Vec COMP/36.545/F3 — Aminokyseliny) [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 152, s. 24) (ďalej len „rozhodnutie Aminokyseliny“)] a „Vitamíny“ [rozhodnutie Komisie 2003/2/ES z 21. novembra 2001 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (Vec COMP/E-1/37.512 — Vitamíny) [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 6, 2003, s. 1) (ďalej len „rozhodnutie Vitamíny“)]. V týchto veciach totiž základné čiastky, ktoré Komisia stanovila pre rôzne dotknuté podniky, dosahovali v percentuálnom pomere k celkovým obrátom, ktoré dosiahli, vo veci

Glukonát sodný od 0,04 do 0,58 %, vo veci Aminokyseliny od 0,24 do 1,59 % a vo veci Vitamíny od 0,7 do 2,0 %, zatiaľ čo v prejednávacom prípade to preňho bolo v rovnakom percentuálnom pomere 6,69 %.

- 208 Jungbunzlauer takisto porovnáva výšky pokuty, ktorá boli stanovená v rozhodnutí pred znížením za spoluprácu (odôvodnenia č. 293 a č. 326 rozhodnutia) voči nemu, s pokutami, ktoré boli v rozhodnutí uložené HLR a ADM, v percentuálnom pomere k celkovým obratom týchto podnikov. V tomto ohľade, ako uvádza Jungbunzlauer, je pri porovnaní sily dotýčnych podnikov vyjadrenej celkovým obratom (pozri bod 203 vyššie) výška pokuty, ktorá mu bola uložená pred znížením za spoluprácu (teda 29,4 milióna eur alebo 9,36 % jeho celkového obratu), v percentuálnom pomere 21,8-násobok pokuty uloženej HLR (teda 79,38 milióna eur alebo 0,43 % celkového obratu HLR) a 16,4-násobok pokuty uloženej ADM (teda 79,38 milióna eur alebo 0,57 % celkového obratu ADM).
- 209 Jungbunzlauer usudzuje, že neprimeraný charakter výšky pokuty, ktorá mu bola uložená v prejednávacom prípade, je ešte očividnejší, pokiaľ sa porovná konečná výška pokút stanovená v rozhodnutí, ktoré sa ho týka, s pokutami uloženými HLR a ADM ako percentuálny pomer celkového obratu týchto podnikov. Jungbunzlauer totiž uvádza, že pri porovnaní sily dotýčnych podnikov vyjadrenej celkovým obratom (pozri bod 203 vyššie) predstavuje konečná výška pokuty, ktorá mu bola uložená (17,64 milióna eur), 16-násobok pokuty uloženej HLR (63,5 milióna eur) a 20-násobok pokuty uloženej ADM (39,69 milióna eur).
- 210 Okrem toho Jungbunzlauer rovnako porovnáva konečné výšky pokút stanovené v rozhodnutí, ktoré sa ho týka, s pokutami uloženými v rozhodnutiach „Glukonát sodný“, „Aminokyseliny“ a „Vitamíny“, ako aj vo veci Sun-Air/SAS a Maersk Air [rozhodnutie Komisie 2001/726/ES z 18. júla 2001 týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (Vec COMP.D.2 37.444 — SAS/

Maersk Air a vec COMP.D.2 37.386 — Sun-Air proti SAS a Maersk Air) [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 265, s. 15)]. Podľa Jungbunzlaueru z nich vyplýva, že pri porovnaní sily dotyčných podnikov vyjadrenej celkovým obratom predstavuje konečná výška pokuty uložená týmto iným podnikom iba od 0,06 do 2,61 % ich obratu.

- 211 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, zastáva Jungbunzlauer názor, že Komisia by mala v časti svojho výpočtu pokút, ktorá je určená na zabezpečenie ich dostatočne odstrašujúceho charakteru, znížiť východiskovú sumu stanovenú voči skupine Jungbunzlauer.
- 212 Komisia odmieta argumentáciu žalobcu.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

a) Úvod

- 213 Podľa dlhodobo ustálenej judikatúry sa závažnosť porušení musí stanoviť v závislosti od početných faktorov, akými sú najmä osobitné okolnosti veci a jej kontext, a to bez toho, aby bol stanovený záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré treba povinne vziať do úvahy (uznesenie SPO a i./Komisia, už citované v bode 136 vyššie, bod 54; rozsudky Ferriere Nord/Komisia, už citovaný v bode 136 vyššie, bod 33, a HFB a i./Komisia, už citovaný v bode 136 vyššie, bod 443).

- 214 Ustálenou judikatúrou takisto je, že medzi kritériá posúdenia závažnosti porušenia môžu v závislosti od prípadu patriť objem a hodnota tovaru, na ktoré sa porušenie vzťahuje, ako aj veľkosť a hospodárska sila podniku a v nadväznosti na to vplyv, ktorý tento podnik mohol vykonávať na relevantný trh. Na jednej strane z toho vyplýva, že pri určení výšky pokuty je dovolené zohľadniť tak celkový obrat podniku, ktorý naznačuje, aj keď len približne a nedokonalo, jeho veľkosť a hospodársku silu, ako aj časť tohto obratu, ktorá pochádza z predaja tovaru, na ktoré sa porušenie vzťahuje, a je spôsobilá naznačiť rozsah tohto porušenia. Na strane druhej z toho vyplýva, že ani jednému z týchto číselných údajov nemožno pripísať neprimeranú dôležitosť v porovnaní s inými kritériami posúdenia, takže stanovenie primeranej výšky pokuty nemôže byť výsledkom jednoduchého výpočtu založeného na celkovom obrate (pozri v tomto zmysle rozsudky *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 199 vyššie, body 120 a 121; *Parker Pen/Komisia*, už citovaný v bode 199 vyššie, bod 94; rozsudky Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, *SCA Holding/Komisia*, T-327/94, Zb. s. II-1373, bod 176; *Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia*, už citovaný v bode 177 vyššie, bod 187, a *HFB a i./Komisia*, už citovaný v bode 136 vyššie, bod 444).
- 215 V prejednávacom prípade Komisia zohľadnila tak obrat vyplývajúci z predaja predmetných výrobkov, ako aj celkový obrat dotknutých podnikov. Potom, čo konštatovala, že porušenie treba považovať za „veľmi závažné“ v zmysle bodu 1 A druhého odseku usmernení (odôvodnenie č. 230 rozhodnutia), totiž práve v závislosti od týchto dvoch kritérií vyvážila výšku pokút v rámci tejto kategórie veľmi závažných porušení, pre ktoré usmernenia stanovujú „pravdepodobné“ pokuty viac ako 20 miliónov eur.
- 216 Z odôvodnení č. 233, č. 234 a č. 240 rozhodnutia vyplýva, že Komisia sa v tejto súvislosti opierala o bod 1 A štvrtý a šiesty odsek usmernení. V týchto pasážach usmernení Komisia v podstate uviedla, že najmä pokiaľ ide o porušenie, v ktorom sú zapojené viaceré podniky a pri ktorom existuje značný rozdiel vo veľkosti podnikov-

-účastníkov porušenia, bude s dotknutými podnikmi zaobchádzať diferencovane, aby zohľadnila ich skutočnú ekonomickú kapacitu spôsobiť značnú škodu konkurencii a aby stanovila pokutu na úrovni, ktorá jej zabezpečí dostatočný odstrašujúci účinok.

- 217 Komisia sa tak na jednej strane opierala o obrat dotknutých strán vyplývajúci z predaja predmetných výrobkov, pričom ich zaradila do troch kategórií. Cieľom tohto prispôbenia bolo, ako Komisia uvádza v odôvodnení č. 234 rozhodnutia, zohľadniť skutočný účinok správania každej z dotknutých strán na hospodársku súťaž. Komisia pritom rovnako sledovala odstrašujúci účel tým, že dala najavo skutočnosť, že výraznejšie sankcionuje podniky, ktoré sa účastnili na karteli na trhu, kde mali výraznú silu.
- 218 V tomto kontexte Komisia zaradila žalobcu do druhej kategórie podnikov, pre ktoré stanovila východiskovú sumu 21 miliónov eur, keďže mal na svetovom trhu s kyselinou citrónovou stredný podiel.
- 219 Na druhej strane sa opierala o celkový obrat dotknutých strán, pričom usúdila, že je potrebné upraviť východiskovú sumu pokút pre tri z nich z dôvodu, že ich veľkosť a celkové zdroje sú také, že bez zvýšenia týchto súm by pokuta nemala odstrašujúci účinok, keďže by tvorila príliš malý zlomok celkového obratu dotknutých strán.
- 220 Kritika, ktorú žalobca formuloval, sa týka výlučne tej konkrétnej etapy výpočtu pokuty, ktorá je opísaná v predchádzajúcom bode. V podstate uvádza, že Komisia tým, že sa obmedzila na to, že východiskové sumy pokút pre členov kartelu, ktorí tvorili veľké medzinárodné skupiny alebo ich časti, vynásobila koeficientom 2 alebo 2,5, ale zároveň neznížila východiskovú sumu pokuty pre zjavne oveľa menšie podniky, sa voči nim dopustila diskriminácie v porovnaní s prvou skupinou podnikov. Bez toho, aby si v tomto bode protirečil, žalobca z odôvodnení

rozhodnutia vyvodzuje, že základná čiastka pokuty, ktorá mu bola uložená v závislosti od závažnosti porušenia, predstavuje 6,69 % jeho vlastného celkového obratu, zatiaľ čo táto čiastka stanovená pre veľké nadnárodné skupiny (a to v prejednávacom prípade HLR, ADM a Bayer, do ktorej patrí H & R) je vo výške od 0,23 do 0,30 % ich príslušného celkového obratu, a to aj po uplatnení násobného koeficientu určeného na zohľadnenie veľkosti a celkových zdrojov týchto podnikov.

- 221 V tomto kontexte žalobca uvádza tri žalobné dôvody založené na porušení, po prvé, „zásady individuálneho posúdenia pokút“ a usmernení, po druhé, zásady proporcionality a, po tretie, zásady rovnosti zaobchádzania.

b) O výhradách založených na porušení „zásady individuálneho posúdenia pokút“ a usmernení

- 222 Žalobca sa dovoľáva porušenia „zásady individuálneho posúdenia pokút“ a usmernení, pričom v podstate tvrdí, že Komisia bola povinná stanoviť pokuty na základe percentuálneho pomeru z celkového obratu každého dotknutého podniku.

- 223 Prítom je potrebné pripomenúť, že Súd prvého stupňa už opakovane rozhodol, že na základe zásad zavedených ustálenou judikatúrou je vskutku možné, aby Komisia v súlade so svojimi usmerneniami nestanovila výšku pokút v závislosti od obratu, ktorý dosiahol každý z dotknutých podnikov na relevantnom trhu, ale uplatnila pre všetky dotknuté podniky ako východiskový bod svojho výpočtu pevnú sumu stanovenú v závislosti od povahy spáchaného porušenia, ktorá sa potom pre každý z dotknutých podnikov upraví v závislosti od viacerých faktorov (pozri v tomto

zmysle rozsudok Súdneho dvora z 8. novembra 1983, IAZ a i./Komisia, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Zb. s. 3369, body 51 až 53; rozsudky Súdu prvého stupňa LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 88 vyššie, bod 281, a z 19. marca 2003, CMA CGM a i./Komisia, T-213/00, Zb. s. II-913, body 384, 385, 416 a 437).

224 Žalobca nespochybňuje, že Komisia v prejednávacom prípade uplatnila túto metódu, ako ju stanovujú usmernenia.

225 V dôsledku toho sa žalobca nemôže odvolávať na porušenie usmernení. Čo sa týka porušenia údajnej „zásady individuálneho posúdenia pokút“, stačí poznamenať, že žalobca túto zásadu presne nedefinoval a že táto zásada nebola judikatúrou výslovne uznaná. To, že žalobca na ňu poukazuje, teda nemôže samo osebe spochybniť platnosť rozhodnutia. Preto je opodstatnené odmietnuť tvrdenia žalobcu, pokiaľ ide o porušenie usmernení, ako aj údajnej „zásady individuálneho posúdenia pokút“.

c) O porušení zásady proporcionality

226 Zásada proporcionality vyžaduje, aby akty inštitúcií Spoločenstva neprekračovali hranice toho, čo je primerané a nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa (rozsudky Súdu prvého stupňa z 19. júna 1997, Air Inter/Komisia, T-260/94, Zb. s. II-997, bod 144 a v ňom citovaná judikatúra, a z 23. októbra 2003, Van den Bergh Foods/Komisia, T-65/98, Zb. s. II-4653, bod 201).

- 227 V kontexte výpočtu pokút z ustálenej judikatúry vyplýva, že závažnosť porušení sa musí stanoviť v závislosti od početných faktorov a že žiadnemu z týchto faktorov nemožno pripísať neprimeranú dôležitosť v porovnaní s inými kritériami posúdenia (pozri body 213 a 214 vyššie).
- 228 Zásada proporcionality má v tomto kontexte za následok, že Komisia musí pokutu stanoviť proporcionálne k faktorom, ktoré zohľadnila pri posúdení závažnosti porušenia, a tieto faktory musí v tejto súvislosti uplatňovať vnútorne súladným a objektívne zdôvodneným spôsobom (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa z 12. júla 2001, *Tate & Lyle a i./Komisia*, T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Zb. s. II-2035, bod 106; *CMA CGM a i./Komisia*, už citovaný v bode 223 vyššie, body 416 až 418, a z 30. septembra 2003, *Atlantic Container Line a i./Komisia*, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Zb. s. II-3275, bod 1541).
- 229 V prejednávacom prípade Komisia po tom, čo stanovila, že porušenie svojou povahou predstavuje veľmi závažné porušenie podliehajúce pokute viac ako 20 miliónov eur, prišlo k vyváženiu východiskovej sumy pokuty. Aby to dosiahla, v súlade s judikatúrou citovanou v bode 214 vyššie zohľadnila jednak objem a hodnotu výrobkov, na ktoré sa porušenie vzťahovalo, pre každý predmetný podnik, čo poskytlo údaj o rozsahu porušenia, ktorého sa tieto podniky dopustili na relevantnom trhu výrobkov, a jednak veľkosť a hospodársku silu každého z predmetných podnikov. Aj keď Komisia tieto dve kritériá zohľadnila v rámci jednej operácie výpočtu, ide o dve odlišné kritériá. Preto je opodstatnené preskúmať oddelene, či Komisia priznala jednému z týchto dvoch kritérií neproporcionálny význam.
- 230 Po prvé, stanovením východiskovej sumy na vyššej úrovni pre podniky, ktoré mali relatívne väčší podiel na relevantnom trhu ako iné podniky, zohľadnila skutočný vplyv, aký mal podnik na tento trh, a teda konkrétnu zodpovednosť podniku za udržanie voľnej hospodárskej súťaže ako subjektívny prvok závažnosti správania dotknutých podnikov. Tento prvok je totiž vyjadrením vyššieho stupňa zodpoved-

nosti podnikov, ktoré majú relatívne väčší podiel na relevantnom trhu ako iné podniky, za škody, ktoré boli uzavretím tajného kartelu spôsobené konkurencii a v konečnom dôsledku spotrebiteľom.

- 231 V prejednávanom prípade Komisia tým, že zaradila žalobcu do druhej kategórie dotknutých podnikov a určila ako východiskový bod pre tento podnik rovnakú sumu ako pre dva ďalšie podniky, ktoré mali na tomto trhu obdobný podiel ako žalobca, nestanovila túto sumu neproporcionálnym spôsobom, vzhľadom na závažnosť porušenia, ktorého sa žalobca dopustil, a nevyhnutnosť zabezpečiť pokute odstrašujúci účinok so zreteľom na túto závažnosť. Toto posúdenie nemožno spochybníť skutočnosťou, že spomínané ďalšie podniky boli z hľadiska celkovej veľkosti väčšie ako žalobca. Pôsobenie konania žalobcu na relevantný trh totiž zdôvodňuje posúdenie, ktoré Komisia urobila v tomto štádiu výpočtu pokuty.
- 232 Po druhé, Komisia tým, že uplatnila voči ADM, HLR a H & R násobný koeficient, riadne posúdila veľkosť a celkové zdroje dotknutých podnikov, čím smerovala k cieľu zabezpečiť pokutám odstrašujúcu úroveň.
- 233 Jungbunzlauer nemôže platne tvrdiť, že z dôvodu zásady proporcionality mala Komisia v rámci tej istej operácie znížiť výšku pokuty, ktorá mu bola uložená, pretože táto výška prekračovala pri porovnaní s jeho celkovým obratom hranice toho, čo bolo primerané a nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa, teda na zabezpečenie odstrašujúcej úrovne pokuty.

- 234 Ako je totiž uvedené v bode 231 vyššie, Komisia nevzala pri stanovení výšky pokuty do úvahy neproporcionálnu sumu, vzhľadom na rozsah porušenia, ktorého sa žalobca dopustil na relevantnom trhu výrobkov. Toto posúdenie nespochybňuje skutočnosť, že táto pokuta v prejednávanom prípade tvorí 6,69 % obratu dotknutého podniku.
- 235 Preto musí byť žalobný dôvod založený na porušení zásady proporcionality zamietnutý.

d) O porušení zásady rovnosti zaobchádzania

- 236 Zásada rovnosti zaobchádzania bráni tomu, aby sa s porovnateľnými situáciami zaobchádzalo rozdielne a s rozdielnymi situáciami zaobchádzalo obdobne, ak také zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené (pozri rozsudky Súdu prvého stupňa BPB de Eendracht/Komisia, už citovaný v bode 88 vyššie, bod 309 a v ňom citovaných judikatúru, a z 13. januára 2004, JCB Service/Komisia, T-67/01, Zb. s. II-49, bod 187).
- 237 V prejednávanom prípade Komisia nespochybňuje, že žalobca sa nachádzal v situácii porovnateľnej so situáciou ďalších podnikov, ktorým Komisia pripísala zodpovednosť za porušenie, keďže cieľ odstrašiť platil tak pre žalobcu, ako aj pre ďalšie dotknuté podniky. Komisia rovnako nespochybňuje, že pokiaľ ide o pomer medzi výškou pokuty a obratom dotknutých strán, čo je faktor, ktorý sama zohľadnila pri stanovení výšky pokuty dotknutých strán podľa závažnosti porušenia, základná čiastka pokuty, ako bola stanovená žalobcovi podľa závažnosti porušenia, predstavuje 6,69 % jeho vlastného celkového obratu, zatiaľ čo táto čiastka stanovená pre veľké nadnárodné skupiny (a to v prejednávanom prípade HLR, ADM a Bayer, do ktorej patrí H & R) sa

nachádza od 0,23 do 0,30 % ich príslušného celkového obratu, a to aj po uplatnení násobného koeficientu určeného na zohľadnenie veľkosti a celkových zdrojov týchto podnikov.

- 238 Jednak, pokiaľ sa pokuta nemá stanoviť pomerne k obratu dotknutých podnikov, je však istý rozdiel v zaobchádzaní medzi dotknutými podnikmi neoddeliteľne spätý s uplatňovaním metódy, ktorú si zvolili usmernenia, aby sa dosiahol cieľ odstrašenia, čo je metóda, ktorú súd Spoločenstva považoval za legálnu (rozsudok LR AF 1998/Komisía, už citovaný v bode 88 vyššie, bod 222).
- 239 Okrem toho, keďže posúdenie proporcionálneho charakteru východiskovej sumy pokuty, ktoré Komisia uskutočnila, nebolo posúdené ako chybné (pozri body 226 až 235 vyššie), argumentácia žalobcu sa v skutočnosti stáva návrhom, aby Súd prvého stupňa preskúmal zákonnosť súm pokút stanovených veľkým podnikom, s ktorými žalobca porovnáva pokutu, ktorá mu bola uložená. Žalobca pritom nemá v tomto ohľade aktívnu legitímáciu. Dodržiavanie zásady rovnosti zaobchádzania totiž musí byť zlučiteľné s dodržiavaním zásady, podľa ktorej sa nikto nemôže vo svoj prospech dovolávať nezákonnosti, ku ktorej došlo v prospech iného (pozri rozsudok HFB a i./Komisia, už citovaný v bode 136 vyššie, bod 515 a v ňom citovanú judikatúru).
- 240 Preto je opodstatnené zamietnuť žalobný dôvod založený na porušení zásady rovnosti zaobchádzania.

IV — *O poľahčujúcich okolnostiach*

- 241 Jungbunzlauer uvádza žalobné dôvody založené na porušení, po prvé, usmernení a, po druhé, povinnosti odôvodnenia.

A — O porušení usmernení

242 Jungbunzlauer tvrdí, že podľa bodu 3 prvej a druhej zarážky usmernení mala Komisia v jeho prípade uznať poľahčujúce okolnosti z toho dôvodu, že Jungbunzlauer GmbH jednal pri porušovaní výlučne úlohu „nasledovania svojho vodcu“ a jednal nere realizoval kartelovú dohodu v praxi.

1. O tom, že Jungbunzlauer GmbH zastával pri porušovaní výlučne úlohu „nasledovania svojho vodcu“

a) Tvrdenia účastníkov konania

243 Jungbunzlauer usudzuje, že podľa bodu 3 prvej zarážky usmernení mala Komisia v jeho prípade uznať poľahčujúcu okolnosť z toho dôvodu, že Jungbunzlauer GmbH zastával pri porušovaní výlučne úlohu „nasledovania svojho vodcu“. Jungbunzlauer usudzuje, že uznanie úlohy „nasledovania svojho vodcu“, čo je pojem, ktorý nie je v usmerneniach definovaný, nemožno vylúčiť iba z dôvodu, že podnik dodržiaval, prinajmenšom čiastočne, pravidlá kartelu. Podľa neho úlohu „nasledovania svojho vodcu“ charakterizuje to, že podnik sa vzhľadom na značný tlak, ktorý na neho vykonávajú iní členovia kartelu, zúčastňuje v čo možno najmenej miere na uskutočňovaní dohôd, pričom prevezme určité funkcie v rámci kartelu a účastní sa na rokovaniach. Akýkoľvek iný výklad by mal za následok, že osoba, ktorá nasleduje svojho vodcu, by bola vystavená riziku sankcií v rámci kartelu a odvetných opatrení zo strany iných podnikov.

244 Jungbunzlauer tvrdí, že na začiatku kartelu nebol Jungbunzlauer GmbH schopný vyhnúť sa dohodám a v roku 1991 bol viac-menej nútený k nim pristúpiť. Ako malý

špecializovaný predajca kyseliny citrónovej bol podnik vystavený riziku, že bude vytlačený z trhu väčšími konkurentmi, ktorí boli finančne oveľa silnejší (s obratom až 58,6-krát väčším ako skupina Jungbunzlauer) a na rozdiel od neho mali veľmi širokú výrobnú základňu. Jungbunzlauer okrem toho uvádza, že v rokoch 1991 až 1995 sa skupina Jungbunzlauer nachádzala vo veľmi ťažkej finančnej situácii, ktorá mala za následok, že Jungbunzlauer GmbH by si nebol schopný zachovať nezávislosť, keby na začiatku roka 1991 nepristúpil ku kartelu. K tomu sa pripája skutočnosť, zdôrazňuje Jungbunzlauer, že 40 % celkových výrobných nákladov kyseliny citrónovej tvoria náklady na suroviny, najmä na glukózu. Tú pritom čiastočne vyrábali ďalší členovia kartelu, takže boli schopní značne ovplyvňovať režijné ceny surovín kyseliny citrónovej pre Jungbunzlauer GmbH, ktorý v tom čase prakticky nemal alternatívne zdroje zásobovania.

245 Jungbunzlauer pritom kritizuje postoj Komisie, ktorá sa podľa neho v odôvodneniach č. 282 a č. 284 rozhodnutia uspokojila zo súhrnným odmietnutím týchto tvrdení, keď uviedla, že Jungbunzlauer od roku 1994 prebral zodpovednosť za zber údajov o predaji a jeho prezident-generálny riaditeľ predsedal stretnutiam kartelu. To podľa Komisie postačovalo na preukázanie, že Jungbunzlauer „v ňom hral aktívnu úlohu vysoko nad rámec toho, čo uznáva“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 284 rozhodnutia).

246 Jungbunzlauer usudzuje, že Komisia precenila význam funkcie predsedu stretnutí kartelu. Ako totiž sama uviedla v odôvodnení č. 120 rozhodnutia, táto úloha bola spojená s predsedníctvom v Európskom združení výrobcov kyseliny citrónovej, takže zástupca Jungbunzlaueru sa ujal tejto úlohy iba preto, lebo s tým počítali pravidlá kartelu v rámci systému striedania. Podľa Jungbunzlaueru táto funkcia pozostávala predovšetkým zo zabezpečovania riadneho fungovania zberu údajov a predstavovala „nevďačnú“ úlohu, ktorá zahŕňala najmä administratívne aspekty. Táto funkcia nebola v žiadnom prípade spojená s možnosťou väčšieho vplyvu vnútri kartelu. Žalobca okrem toho s odkazom na tvrdenia uvedené v bode 244 vyššie usudzuje, že túto funkciu si nemohol dovoliť odmietnuť. Táto funkcia predsedu, ako ju vnímala

Komisia, by bola navyše v rozpore so skutočnosťou, že Jungbunzlauer GmbH bol neustále kritizovaný, že plne nedodržiaval uzavreté dohody. Jungbunzlauer napokon usudzuje, že v kontexte pomerov hospodárskej sily, ako boli opísané v bode 244 vyššie, sa skutočnosť, že by rodinný podnik strednej veľkosti, ako je skupina Jungbunzlauer, mohol iným členom kartelu čokoľvek nariadovať, javí ako málo realistická.

247 Jungbunzlauer usudzuje, že prevzatie funkcie predsedu stretnutí kartelu by mohlo nanajvýš dokazovať, že Jungbunzlauer mal v rámci kartelu významnú úlohu až od roku 1994, teda v poslednom roku obdobia, ktoré Komisia brala do úvahy. Táto okolnosť naopak nemôže v žiadnom prípade protirečiť tvrdeniam uvedeným v bodoch 243 a 244 vyššie. Prevzatie takej funkcie približne o tri roky neskôr vôbec nevylučuje, že Jungbunzlauer GmbH bol roku 1991 prinútený pridružiť sa ku kartelu.

248 Rovnako je podľa Jungbunzlaueru chyba, že Komisia sa dovoľáva skutočnosti, že na stretnutiach kartelu sa zúčastňoval prostredníctvom osôb svojich vedúcich zamestnancov. Tvrdí totiž jednak, že pri pánoch R. a H. to tak nebolo, a jednak že pre relatívne malý podnik ako Jungbunzlauer je typická „nevýrazná“ hierarchia. Na to, že Komisia v odôvodnení č. 122 rozhodnutia a vo svojom vyjadrení k žalobe uvádza, že Jungbunzlauer mal úlohu „hovorca“ v rámci postupu kartelu proti čínskym výrobcom, tvrdí, že išlo iba o prípravu antidumpingovej sťažnosti na Komisiu, čo predstavuje legitímny prostriedok sebaobrany proti narušeniam hospodárskej súťaže, ktoré vyvolávali dovozy za nižšiu ako režijnú cenu, a nie porušenie článku 81 ES.

249 Napokon Jungbunzlauer Komisii vytká, že si prisvojila argumentáciu dvoch členov kartelu počas správneho konania, konkrétne H & R a HLR, zhrnutú v odôvodneniach č. 279 až č. 281 rozhodnutia. V tomto ohľade tvrdí, že, po prvé,

tvrdenia týchto dvoch podnikov sú nepresné, po druhé, nemajú dôkaznú hodnotu, keďže ide o vyhlásenia spoločne stíhaných subjektov, ktoré sa prirodzene snažia presunúť zásadné príspevie k porušeniu na iné podniky, a, po tretie, že Komisia sa na tieto tvrdenia neodvolávala vo svojom oznámení o výhradách, takže odvolaním sa na ne v rozhodnutí porušila jeho právo na obhajobu (pozri, pokiaľ ide o túto tretiu okolnosť, bod 336 nižšie).

250 Komisia odmieta argumentáciu žalobcu.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

251 V bode 3 prvej zarážke usmernení sa spresňuje, že ku zníženiu výšky pokuty pre poľahčujúce okolnosti dôjde napríklad vtedy, ak dotknutý podnik hral „výlučne pasívnu úlohu pri porušení pravidiel alebo úloh[u] ,nasledovania môjho vodcu“.

252 V tomto ohľade z judikatúry (rozsudok Súdu prvého stupňa z 29. apríla 2004, Tokai Carbon a i./Komisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Zb. s. I-1181, bod 331) vyplýva, že spomedzi faktorov, ktoré sú schopné odhaliť pasívnu úlohu podniku v rámci kartelu, možno zohľadniť jeho podstatne sporadickejšiu účasť na stretnutiach v porovnaní s účasťou iných členov kartelu (rozsudok BPB de Eendracht/Komisia, už citovaný v bode 88 vyššie, bod 343), rovnako ako jeho oneskorený vstup na trh, ktorého sa porušenie týka, nezávisle na dĺžke jeho účasti na porušení (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 10. decembra 1985, Stichting Sigarettenindustrie a i./Komisia, 240/82 až 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 a 269/82, Zb. s. 3831, bod 100), alebo ešte existenciu

výslovných vyhlásení v tom zmysle pochádzajúcich od zástupcov tretích podnikov, ktoré sa na porušení zúčastnili (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Weig/Komisia, T-317/94, Zb. s. II-1235, bod 264). Súd prvého stupňa okrem toho rozhodol, že „výlučne pasívna úloha“ člena kartelu predpokladá, že si osvojil „nízky profil“, teda že sa aktívne nezúčastnil na vypracovaní protisúťažnej dohody alebo dohôd (rozsudok Súdu prvého stupňa z 9. júla 2003, Cheil Jedang/Komisia, T-220/00, Zb. s. II-2473, bod 167).

253 V rozhodnutí Komisia síce neoznačuje Jungbunzlauer za vodcu, ale spochybňuje, že by hral pasívnu úlohu alebo úlohu „nasledovania svojho vodcu“, vzhľadom na skutočnosť, že Jungbunzlauer od roku 1994 prebral zodpovednosť za zber údajov o predaji a jeho prezident-generálny riaditeľ predsedal stretnutiam kartelu (odôvodnenie č. 284 rozhodnutia).

254 V prejednávacom prípade žalobca v prvom rade nemôže na to, aby sa domáhal existencie poľahčujúcich okolností, platne tvrdiť, že bol k účasti na karteli prinútený. Aj keby sa totiž preukázalo, že ďalší členovia kartelu vykonávali na Jungbunzlauer GmbH ekonomické tlaky, aby pristúpil k dohodám kartelu, skutočnosťou zostáva, že potom, čo raz ku kartelu pristúpil, podriadil sa rozhodnutiam členov kartelu bez toho, aby si pri uskutočňovaní porušenia osvojil výlučne pasívnu úlohu alebo úlohu „nasledovania svojho vodcu“. Komisia pritom vo svojich usmerneniach zdôrazňuje, že iba „výlučne“ pasívna úloha alebo úloha „nasledovania svojho vodcu“ môže viesť ku zníženiu výšky pokuty. Nepostačuje teda, aby si dotknutý podnik osvojil „nízky profil“ počas určitých období kartelu alebo vo vzťahu k určitým dohodám kartelu.

255 V druhom rade je tento záver potvrdený skutočnosťou, že Jungbunzlauer sa pravidelne zúčastňoval na stretnutiach kartelu.

256 V treťom rade sa žalobca nemôže platne odvolávať na hospodárske ťažkosti, s ktorými zápasil počas obdobia, ktorého sa kartel týkal. Práve z dôvodu ťažkostí, s ktorými zápolili všetci súťažitelia na trhu s kyselinou citrónovou na konci 80. rokov, sa totiž niektorí z nich vrátane žalobcu rozhodli, že sa budú správať protisúťažne. Pritom kartely, ako je ten v prejednávanej príhode, spravidla vznikajú v momente, keď odvetvie zakúša ťažkosti (pozri v tomto zmysle rozsudok Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v bode 252 vyššie, bod 345).

257 V štvrtom rade sa žalobca chybne domnieva, že úloha predsedu stretnutí kartelu zahŕňala výlučne administratívne úlohy a vôbec mu nedávala väčší vplyv vnútri kartelu. Je totiž nesporné, že zvolávanie stretnutí, navrhovanie ich programu, distribúcia prípravných dokumentov pred stretnutiami nie sú zlučiteľné s pasívnou úlohou „nasledovania svojho vodcu“ a osvojením si „nízkeho profilu“. Také iniciatívy prezrádzajú ochotný a aktívny postoj žalobcu voči vytvoreniu, trvaniu a kontrole kartelu. Žalobca takisto chybne zľahčuje skutočnosť, že prezident-generálny riaditeľ Jungbunzlaueru sa osobne zúčastňoval na stretnutiach kartelu, tým, že vnútri tohto podniku neexistovala hierarchická štruktúra obdobná štruktúre ďalších členov kartelu. Aj za predpokladu, že by sa tieto okolnosti potvrdili, bolo by sa ich totiž možno dovolávať nanajvýš na preukázanie, že žalobca nemal v rámci kartelu úlohu vodcu, ale nemôžu preukázať, že úloha žalobcu bola výlučne pasívna alebo spočívala v „nasledovaní svojho vodcu“. Pritom je nesporné, že Komisia sa nedomnievala, že by žalobca bol jedným z vodcov kartelu.

258 Preto Komisia neporušila svoje usmernenia tým, že odmietla v prípade žalobcu uznať poľahčujúcu okolnosť z dôvodu výlučne pasívnej úlohy alebo úlohy „nasledovania svojho vodcu“, ktorú by Jungbunzlauer GmbH zastával pri porušovaní.

2. O tom, že Jungbunzlauer GmbH nerealizoval kartelovú dohodu v praxi

a) Tvrdenia účastníkov konania

259 Jungbunzlauer usudzuje, že podľa bodu 3 druhej zarážky usmernení mala Komisia v jeho prípade uznať poľahčujúcu okolnosť z toho dôvodu, že Jungbunzlauer GmbH nerealizoval kartelovú dohodu v praxi. Jungbunzlauer tvrdí, že aj keď sa zástupcovia Jungbunzlauer GmbH pravidelne zúčastňovali na stretnutiach, Jungbunzlauer GmbH viedol autonómnou a súťažne orientovanú obchodnú politiku. Okrem toho Jungbunzlauer GmbH viac ako ktorýkoľvek iný podnik zúčastnený na karteli dôsledne a počas pomerne dlhého obdobia unikal pokusom ďalších členov kartelu o „zdisciplinovanie“ jeho politiky vo veci predajných a cenových podmienok.

260 V prvom rade Jungbunzlauer tvrdí, že — ako vyplýva z odôvodnenia č. 72 rozhodnutia — správanie Jungbunzlauer GmbH na trhu až do roku 1990 bolo dôvodom poklesu cien kyseliny citrónovej v Európe, čo v konečnom dôsledku viedlo k vytvoreniu kartelu. Uvádza totiž, že Jungbunzlauer GmbH v rokoch 1970 až 1990 tridsaťnásobne zvýšil svoj predaj kyseliny citrónovej, zatiaľ čo objem trhu v rovnakom období vzrástol sotva o 96 %. Tento nárast podielu na trhu bol dosiahnutý na úkor veľkých predajcov kyseliny citrónovej pôsobiacich na trhu. Kartel sa tak ukázal najmä prostriedkom, ako ho podrobiť spoločnej disciplíne, čo vyplýva z opisu prvého stretnutia kartelu v Bazileji 6. marca 1991, ktorý sa nachádza v jeho odpovedi na oznámenie o výhradách. Priebeh tohto prvého stretnutia dokazuje, že dohody boli od začiatku v rozpore s hospodárskymi záujmami Jungbunzlauer GmbH.

261 V druhom rade Jungbunzlauer tvrdí, že Jungbunzlauer GmbH počas celého trvania kartelu značne rušil prácu kartelu a zmenšoval jeho účinky na trh. Aj keď sa teda

Jungbunzlauer GmbH zúčastnil na väčšine stretnutí kartelu, iní členovia kartelu ho vnímali ako „rušiteľa pokoja“.

- 262 Jungbunzlauer uvádza, že počas prvej fázy kartelu, ktorá trvala od marca 1991 do prvého polroka 1993 (odôvodnenie č. 90 rozhodnutia), sa Jungbunzlauer GmbH pokúšal hlavne obmedziť účinnosť kartelu. Jeho hlavnou starosťou bolo vyhnúť sa zavedeniu kompenzačného mechanizmu, ktorý by smeroval k sankcionovaniu porušenia kvót. To preukazuje správanie zástupcov Jungbunzlauer GmbH počas stretnutia, ktoré sa uskutočnilo v Jeruzaleme v máji 1992, ako ho už opísal vo svojom liste z 29. apríla 1999, vo svojom vyhlásení z 21. mája 1999, ktoré vydal podľa oznámenia o spolupráci, a vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách.
- 263 Pokiaľ ide o druhú fázu kartelu, ktorá trvala od druhého polroka 1993 do mája 1995 (odôvodnenie č. 91 rozhodnutia), Jungbunzlauer uvádza, že dotknuté strany stále ťažšie dodržiavali dohodnuté ceny. Tvrdí, že okrem dovozov pochádzajúcich z Číny bol za tento stav zodpovedný predovšetkým Jungbunzlauer GmbH vzhľadom na svoju snahu o opustenie kartelu.
- 264 Podľa Jungbunzlaueru totiž — ako vyplýva z odôvodnenia č. 117 rozhodnutia — od začiatku roka 1993 nastávali medzi členmi kartelu rastúce nezhody a Jungbunzlauer GmbH bol označený za hlavného zodpovedného, keďže už nedodržiaval dohody a podľa iných členov kartelu sa odmietal podrobiť disciplíne. To takisto potvrdzuje zápisnica z výsluchu FBI týkajúca sa stretnutia v Chicagu v marci 1993. Rovnako tvrdí, že — ako už Komisii vyhlásil vo svojom liste z 29. apríla 1999, vo svojom vyhlásení z 21. mája 1999 podľa oznámenia o spolupráci a vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách, a ako takisto vyplýva z vyhlásení iných členov kartelu a zo zápisnice FBI priloženej k odpovedi na oznámenie o výhradách — Jungbunzlauer GmbH bol počas rôznych stretnutí kartelu, ktoré sa uskutočnili v rokoch 1993 až

1995, kritizovaný ďalšími členmi kartelu za to, že kladie prekážky protisúťažným opatreniam a neuplatňuje určité uzavreté dohody. Napokon sa na začiatku roka 1995 dokonca zvažovalo vylúčenie Jungbunzlauer GmbH z kartelu a vzhľadom na to, že nebolo možné nájsť žiadne riešenie, došlo na stretnutí 22. mája 1995 k ukončeniu aktivít kartelu.

265 V treťom rade Jungbunzlauer usudzuje, že nerealizovanie dohôd v praxi zo strany Jungbunzlauer GmbH je zrejmé takisto vo vzťahu k cenám, ktoré táto spoločnosť praktizovala. Poukazuje totiž na štyri grafy, ktoré Komisii predložil v rámci svojej odpovede na oznámenie o výhradách, v ktorých porovnal cieľové ceny kartelu s cenami, ktoré Jungbunzlauer GmbH v skutočnosti uplatňoval na trhu. Podľa neho z nich vyplýva, že ponuky Jungbunzlauer GmbH sa vo všeobecnosti nachádzali pod cieľovými cenami, čím vo veľkej miere „nedodržiaval“ ceny určené kartelom, a to nie iba miestami. V rozpore s tým, čo tvrdí Komisia, sa Jungbunzlauer domnieva, že z týchto grafov nie je zrejmá paralelnosť medzi cieľovými cenami a cenami, ktoré Jungbunzlauer GmbH v skutočnosti praktizoval.

266 Komisia odmieta argumentáciu, ktorú žalobca uvádza.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

267 V bode 3 druhej zarážke usmernení sa spresňuje, že ku zníženiu výšky pokuty pre poľahčujúce okolnosti dôjde napríklad v prípade nerealizovania dohôd v praxi.

- 268 Na tento účel je potrebné overiť, či okolnosti uvádzané žalobcom sú takej povahy, aby preukázali, že počas obdobia, v ktorom pristúpil k porušujúcim dohodám, sa naozaj zriekol ich uplatnenia tým, že si osvojil súťažné správanie na trhu (pozri v tomto zmysle rozsudky Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, body 4872 až 4874, a Cheil Jedang/Komisia, už citovaný v bode 252 vyššie, bod 192).
- 269 Je ustálenou judikatúrou, že skutočnosť, že podnik, ktorého účasť na zosúladenom konaní so svojimi konkurentmi vo veci cien je dokázaná, sa na trhu nesprával v súlade s tým, na čom sa so svojimi konkurentmi dohodol, nepredstavuje nevyhnutne prvok, ktorý sa musí zohľadniť ako poľahčujúca okolnosť pri stanovení výšky ukladanej pokuty. Podnik, ktorý napriek zosúladenému konaniu so svojimi konkurentmi uskutočňuje na trhu viac-menej nezávislú politiku, totiž môže jednoducho skúšať využitie kartelu vo vlastný prospech (rozsudky Cascades/Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, bod 230, a Cheil Jedang/Komisia, už citovaný v bode 252 vyššie, bod 190).
- 270 V každom prípade už bolo v prejednávacom prípade v bodoch 183 a 184 vyššie rozhodnuté, že určitá paralelnosť medzi cenami, ktoré určoval kartel, a cenami, ktoré praktizoval žalobca, skutočne existovala, aj keď žalobcom praktizované ceny boli vo všeobecnosti nižšie ako ceny určované kartelom. V takej situácii nemôže žalobca platne vo svoj prospech tvrdiť, že kartel bol v rozpore s jeho hospodárskymi záujmami, on rušil prácu kartelu a znižoval jeho účinnosť a vo všeobecnosti účtoval ceny, ktoré boli nižšie ako dohodnuté ceny.
- 271 Preto Komisia neporušila svoje usmernenia tým, že odmietla v prípade žalobcu uznať poľahčujúcu okolnosť z toho dôvodu, že Jungbunzlauer GmbH nerealizoval kartelovú dohodu v praxi.

B — O porušení povinnosti odôvodnenia

- 272 Jungbunzlauer v podstate usudzuje, že rozhodnutie nie je dostatočne odôvodnené, pokiaľ ide tak o nerealizovanie dohôd v praxi, ako aj o jeho úlohu „nasledovania svojho vodcu“ v rámci kartelu, keďže Komisia nezaujala stanovisko k rôznym tvrdeniam, ktoré uvádzal počas správneho konania.
- 273 Komisia navrhuje žalobný dôvod zamietnuť.
- 274 Súd prvého stupňa pripomína judikatúru citovanú v bode 100 vyššie a konštatuje, že Komisia v odôvodnení č. 284 rozhodnutia usúdila, že „samotná skutočnosť, že táto spoločnosť od roku 1994 prebrala zodpovednosť za zber údajov o predaji a jej [prezident-generálny riaditeľ] predsedal stretnutiam kartelu, postačuje na preukázanie, že v ňom hrala aktívnu úlohu vysoko nad rámec toho, čo uznáva“ [*neoficiálny preklad*].
- 275 Popritom Komisia v odôvodneniach č. 218 a č. 219 rozhodnutia posúdila a odmietla tvrdenie žalobcu, podľa ktorého nehral v rámci kartelu aktívnu úlohu a neuskutočňoval jeho rozhodnutia.
- 276 Okrem toho, pokiaľ ide o neuskutočňovanie dohôd, Komisia v odôvodnení č. 285 rozhodnutia odkázala na svoju analýzu, ktorá sa nachádza v odôvodneniach č. 212 až č. 218 toho istého rozhodnutia, kde podrobne vysvetlila uskutočňovanie dohôd kartelu dotknutými stranami, čo sa týka cien kyseliny citrónovej, kvót a kompenzačných mechanizmov.

- 277 Preto je v rozpore s tým, čo tvrdí žalobca, rozhodnutie v tomto ohľade dostatočne odôvodnené.

V — *O nezohľadnení pokút uložených v iných štátoch*

A — *Tvrdenia účastníkov konania*

- 278 Jungbunzlauer usudzuje, že Komisia tým, že odmietla zohľadniť pokuty, ktoré už boli uložené v rámci konaní uskutočnených v Spojených štátoch amerických a Kanade za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže týchto krajín, a znížiť výšku pokuty, ktorá bola uložená v rozhodnutí, v závislosti od tejto okolnosti, prekročila hranice svojej diskrečnej právomoci.
- 279 Jungbunzlauer uvádza, že v rámci konania uskutočneného v Spojených štátoch amerických uzavrela skupina Jungbunzlauer v roku 1997 súdny zmluvu (Plea Agreement) s orgánmi hospodárskej súťaže tejto krajiny, v ktorom sa zaviazala zaplatiť pokutu vo výške 11 miliónov amerických dolárov (USD). Podľa znenia tohto zmluvy sa pritom záväzok vzťahoval nielen na časť dohôd, ktorá sa týkala trhu v Spojených štátoch amerických, ale aj na časť dohôd, ktoré sa mali uskutočňovať v tretích krajinách. Americké orgány totiž v bode 2 a v bode 4 písm. b) tohto zmluvy zohľadnili pri výpočte pokuty skutočnosť, že išlo o kartel na celosvetovej úrovni („v Spojených štátoch amerických a inde“). Jungbunzlauer dodáva, že v tomto kontexte americké orgány po prvýkrát uložili oveľa vyššiu pokutu s odkazom najmä na medzinárodný charakter dohôd. Preto sa konanie, ktoré prebehlo v Spojených štátoch amerických, vzťahovalo takisto na všetky dohody a všetky úkony dotknutých podnikov s cieľom uskutočniť tieto dohody v rozsahu, v akom sa týkali európskeho trhu. Transakcie opísané v oznámení o výhradách a ich účinky na európsky trh už teda boli sankcionované pokutou.

280 Rovnako sa Jungbunzlauer dovoľáva skutočnosti, že kanadské orgány príslušné vo veciach hospodárskej súťaže takisto uskutočnili konanie, ktoré malo viesť k uloženiu pokuty podľa kartelového práva za rovnaké dohody. V súdnom zmeri (Plea Agreement) z roku 1998 súhlasila skupina Jungbunzlauer so zaplatením pokuty 2 milióny kanadských dolárov (CAD) (čiže 1,2 milióna eur), aby ukončila konanie, ktoré kanadské orgány začali vo veci týchto dohôd.

281 V tomto kontexte Jungbunzlauer predovšetkým uznáva, že zásada *ne bis in idem* sa ako taká v prejednávacom prípade neuplatní, keďže ide o vzťahy medzi sankčnými ustanoveniami práva Spoločenstva a vnútroštátneho práva. Podľa Jungbunzlaueru však Komisia na základe všeobecnej zásady spravodlivosti, ktorú ako takú súd Spoločenstva uznal (rozsudok Súdneho dvora z 13. februára 1969, Wilhelm a i., 14/68, Zb. s. 1, bod 11, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 6. apríla 1995, Sotralentz/Komisia, T-149/89, Zb. s. II-1127, bod 29), mala v prejednávacom prípade zohľadniť myšlienku, ktorá je v pozadí zásady *ne bis in idem*. Jungbunzlauer zdôrazňuje, že v prejednávacom prípade ide o celosvetový trh, na ktorom mali dohody kartelu medzinárodné účinky, a orgány Spojených štátov amerických a Kanady uložili pokuty za rovnaké skutky ako Komisia. Podľa jeho názoru tak musí sankcia, ktorú uložili orgány tretej krajiny, ovplyvniť výpočet pokuty Komisie prinajmenšom vtedy, ak Komisia a orgány dotyčnej tretej krajiny zistili rovnaký skutkový stav. V odbornej literatúre zastávajú túto koncepciu početní autori vrátane niektorých bývalých úradníkov Komisie. Podľa Jungbunzlaueru navyše Súdny dvor v rozsudku zo 14. decembra 1972, Boehringer/Komisia (7/72, Zb. s. 1281, bod 3), počítal so zohľadnením pokút uložených v tretích krajinách, pokiaľ boli vytýkané skutky zhodné. V tomto rozsudku Súdny dvor usúdil, že pri stanovení výšky pokút sa nemali zohľadniť pokuty, ktoré už boli uložené v zahraničí, z jediného a výlučného dôvodu, že skutkový stav nebol zhodný. To preukazuje, že také zohľadnenie je nevyhnutné, pokiaľ je skutkový stav zhodný.

282 Ďalej Jungbunzlauer tvrdí, že viaceré ciele, ktoré sa uložením pokuty sledovali, a to najmä odstrašenie a odňatie obohatenia, sa už dosiahli sankciami uloženými v tretích krajinách. V tejto súvislosti zdôrazňuje Jungbunzlauer osobitne skutočnosť, že v rámci konaní o uložení sankcie v Spojených štátoch amerických aj v Kanade mu

bolo z dôvodu obmedzených zdrojov, ktoré má k dispozícii, povolené uhradiť sumy pokút v splátkach rozvrhnutých na niekoľko rokov. Ekonomickú kapacitu skupiny Jungbunzlauer tak už silne ovplyvnili značné pokuty, ktoré jej boli uložené v Spojených štátoch amerických a Kanade. Preto je zohľadnenie už uložených pokút nevyhnutné aj z hľadiska cieľov, ktoré uloženie pokuty sleduje.

283 Napokon podľa Jungbunzlaueru Komisia chybné namieta, že orgány Spojených štátov amerických a Kanady nemajú právomoc na ukládanie pokút za obmedzenia hospodárskej súťaže na území Spoločenstva, pretože z textu zmluvy uzavretého s americkými orgánmi vyplýva, že uvedené orgány sa neobmedzili na účinky na trh v týchto krajinách.

284 Komisia navrhuje žalobný dôvod zamietnuť.

B — Posúdenie Súdom prvého stupňa

285 Je vhodné pripomenúť, že zásada *ne bis in idem* zakazuje sankcionovať tú istú osobu viac ako jedenkrát za to isté protiprávne správanie s cieľom chrániť ten istý právny záujem. Uplatnenie tejto zásady podlieha trom kumulatívnym podmienkam, a to totožnosti skutkov, totožnosti porušovateľa a totožnosti chráneného právneho záujmu (pozri v tomto zmysle rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 132 vyššie, bod 338).

286 Judikatúra Spoločenstva tak pripustila, že podnik môže byť oprávnené predmetom dvoch súbežných konaní týkajúcich sa toho istého protiprávneho správania, a teda

dvojitej sankcie, jednej od príslušného orgánu dotknutého členského štátu a druhej od Spoločenstva v miere, v akej tieto konania sledujú odlišné ciele, a ak porušené normy nie sú totožné (rozsudok Wilhelm a i., už citovaný v bode 281 vyššie, bod 11; rozsudky Súdu prvého stupňa zo 6. apríla 1995, Tréfileurope/Komisia, T-141/89, Zb. s. II-791, bod 191, a Sotralentz, už citovaný v bode 281 vyššie, bod 29).

287 Z toho vyplýva, že zásada *ne bis in idem* sa *a fortiori* nemôže uplatniť v prejednávacom prípade, kde konania a sankcie, ktoré uskutočnila a uložila na jednej strane Komisia a na strane druhej americké a kanadské orgány, evidentne nesledovali rovnaké ciele. Kým v prvom prípade ide o zachovanie neskreslenej hospodárskej súťaže na území Európskej únie alebo v EHP, ochrana sledovaná v druhom prípade sa týka amerického alebo kanadského trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v bode 252 vyššie, bod 134 a v ňom citovanú judikatúru). Chýba teda podmienka totožnosti chráneného právneho záujmu, ktorá je nevyhnutná na uplatnenie zásady *ne bis in idem*.

288 Preto sa Súd prvého stupňa domnieva, že zásada *ne bis in idem* sa v prejednávacom prípade neuplatní. To sa zhoduje s posúdením, ktoré uskutočnil Jungbunzlauer, uvedeným v bode 281 vyššie.

289 Jungbunzlauer sa však domnieva, že napriek tomu, že zásada *ne bis in idem* sa neuplatní, Komisia mala pri určení pokuty zohľadniť pokuty uložené americkými a kanadskými orgánmi, ktoré zistili rovnaký skutkový stav. Podľa Jungbunzlaueru vyplýva taká požiadavka tak zo zásady spravodlivosti, ako aj z dosiahnutia cieľov pokuty, ktorými sú odstrašenie a zánik obohatenia.

- 290 Pokiaľ ide o zásadu spravodlivosti, Súd prvého stupňa pripomína, že možnosť kumulácie sankcií — jednej Spoločenstva, jednej vnútroštátnej — v dôsledku dvoch súbežných konaní, ktorých prípustnosť vyplýva z osobitného systému rozdelenia právomocí vo veciach kartelov medzi Spoločenstvo a členské štáty vzhľadom na sledovanie odlišných cieľov, podlieha požiadavke spravodlivosti. Táto požiadavka spravodlivosti Komisiu zaväzuje, aby pri stanovení výšky pokút zohľadnila sankcie, ktoré už ten istý podnik za rovnaký skutok znášal, pokiaľ ide o sankcie uložené za porušenia kartelového práva členského štátu, a teda spáchané na území Spoločenstva (rozsudky Wilhelm a i., už citovaný v bode 281 vyššie, bod 11, Tréfileurope/Komisia, už citovaný v bode 286 vyššie, bod 191, a Sotralentz, už citovaný v bode 281 vyššie, bod 29).
- 291 Podľa Súdu prvého stupňa však povinnosť zohľadniť požiadavku spravodlivosti vyplýva jednak z úzkej vzájomnej závislosti vnútroštátnych trhov členských štátov a spoločného trhu a jednak z osobitného systému rozdelenia právomocí medzi Spoločenstvom a členskými štátmi v oblasti kartelov na tom istom území.
- 292 Tieto prvky pritom v prejednávacom prípade chýbajú, a preto nemožno Komisii na tomto základe vytýkať, že porušila uvedenú povinnosť.
- 293 Rozsudok Boehringer/Komisia, už citovaný v bode 281 vyššie, ktorého sa Jungbunzlauer dovoľáva, tento záver nespochybňuje. Súdny dvor v tej veci totiž neuviedol, že Komisia má započítať sankciu uloženú orgánmi tretej krajiny za predpokladu, že skutkové zistenia, ktoré Komisia a uvedené orgány voči podniku uplatňujú, sú zhodné, ale obmedzil sa na to, že uviedol, že táto otázka by sa mala riešiť vtedy, keď nastane (rozsudok Boehringer/Komisia, už citovaný v bode 281 vyššie, bod 3).

- 294 Ak by aj bolo v prejednávacom prípade opodstatnené usúdiť, že zásada spravodlivosti Komisiu zaväzuje, aby zohľadnila sankcie uložené orgánmi tretích krajín, pokiaľ skutkové zistenia, ktoré Komisia voči podniku uplatňuje, sú zhodné so skutkovými zisteniami, ktoré voči tomu istému podniku uplatňuje orgán tretej krajiny, je nutné konštatovať, že Jungbunzlauer nepreukázal, že americké a kanadské orgány mali na zreteli uplatňovanie alebo účinky kartelu, ktoré sa netýkalo ich príslušného územia.
- 295 Samotný odkaz na skutočnosť, že kartel pôsobil „v Spojených štátoch amerických a inde“, v zmysle uzavretom s americkými orgánmi totiž nepreukazuje, že americké orgány pri výpočte výšky pokuty brali do úvahy uplatňovanie alebo účinky kartelu, ktoré sa týkali iného ako amerického územia a osobitne EHP (pozri v tomto zmysle rozsudok Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v bode 252 vyššie, bod 143). Také uplatnenie práva by okrem toho mohlo zasahovať do územnej právomoci Komisie.
- 296 Rovnako čo sa týka zmluvy uzavretej s kanadskými orgánmi, Jungbunzlauer nepredložil dôkaz o skutočnosti, že tieto orgány mali pri určení výšky pokuty na zreteli uplatňovanie alebo účinky kartelu, ktoré sa týkali iného ako kanadského územia a osobitne EHP.
- 297 Pokiaľ ide o odstrašujúci účinok už uložených pokút a zánik obohatenia v dôsledku už uložených pokút, Súd prvého stupňa pripomína, že právomoc Komisie ukladať pokuty podnikom, ktoré sa úmyselne alebo z neobľahosti dopustili porušenia ustanovení článku 81 ods. 1 ES alebo článku 82 ES, predstavuje jeden z prostriedkov zverených Komisii s cieľom umožniť jej plniť dozorné poslanie, ktoré jej ukladá právo Spoločenstva. Toto poslanie zahŕňa úlohu sledovať všeobecnú politiku

usilujúcu sa uplatňovať vo veciach hospodárskej súťaže zásady stanovené Zmluvou a v tomto zmysle usmerňovať správanie podnikov (rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 199 vyššie, bod 105).

- 298 Z toho vyplýva, že Komisia je oprávnená rozhodovať o úrovni sumy pokút s cieľom posilniť ich odstrašujúci účinok, pokiaľ sú porušenia daného druhu stále pomerne časté — aj keď ich nezákonnosť bola nesporná od začiatkov politiky Spoločenstva vo veciach hospodárskej súťaže — z dôvodu zisku, ktorý z nich môžu určité zainteresované podniky dosiahnuť (rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný v bode 199 vyššie, bod 108).
- 299 Jungbunzlauer nemôže platne tvrdiť, že zánik obohatenia podniku z dôvodu už uložených pokút nevyhnutne zdôvodňuje zníženie pokuty uloženej na úrovni Spoločenstva, keďže je úlohou Komisie, aby zabezpečila odstrašujúci účinok ukladaných pokút.
- 300 Jungbunzlauer okrem toho nemôže platne tvrdiť, že v jeho prípade nebolo odstrašenie potrebné, pretože bol potrestaný za tie isté skutky súdmi tretích štátov. Cieľ odstrašenia sledovaný Komisiou súvisí totiž so správaním podnikov v rámci Spoločenstva alebo EHP. V dôsledku toho odstrašujúci účinok pokuty uloženej Jungbunzlaueru z dôvodu jeho porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva nemôže byť určený ani výlučne v závislosti od osobitnej situácie Jungbunzlaueru, ani v závislosti od jeho dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v tretích štátoch mimo EHP (pozri v tomto zmysle rozsudok *Tokai Carbon a i./Komisia*, bod 252, body 146 a 147).
- 301 Žalobný dôvod založený na nezohľadnení pokút uložených v iných štátoch preto treba zamietnuť.

VI — *O maximálnej hranici výšky pokút uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17*

A — *Úvod*

- 302 Jungbunzlauer uvádza, že Komisia v odôvodnení č. 293 rozhodnutia znížila výšku pokút pre Cerestar a H & R, aby dodržala maximálnu hranicu výšky pokút uvedenú v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Jungbunzlauer sa domnieva, že Komisia sa v tejto súvislosti dopustila chýb v posúdení, ako aj porušenia zásad rovnosti zaobchádzania a povinnosti odôvodnenia.
- 303 Jungbunzlauer formuluje tento žalobný dôvod v troch častiach založených na tom, že Komisia vo svojom výpočte týkajúcom sa maximálnej hranice výšky pokút uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 po prvé odmietla zohľadniť pokuty uložené v rámci veci nazývanej „Glukonát sodný“, po druhé zohľadnila obrat Jungbunzlaueru Holding AG a po tretie nezohľadnila pokuty uložené v iných štátoch.

B — *O odmietnutí zohľadniť pokuty uložené v rámci veci nazývanej „Glukonát sodný“*

1. *Tvrdenia účastníkov konania*

- 304 Jungbunzlauer usudzuje, že Komisia porušila článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 tým, že na účely dodržania maximálnej hranice výšky pokút uvedenej v tomto ustanovení nezohľadnila pokuty, ktoré mu už približne dva mesiace pred vydaním rozhodnutia

uložila v rámci veci „Glukonát sodný“. Poukazuje na skutočnosť, že ak by Komisia tieto dve pokuty sčítala, uplatnenie maximálnej hranice výšky pokút uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 by viedlo k zníženiu ukladanej pokuty.

305 Podľa Jungbunzlaueru Komisia tieto dve veci umelo oddelila. Kyselina citrónová a glukonát sodný totiž podľa Jungbunzlaueru predstavujú príbuzné výrobky a patria do rovnakej skupiny výrobkov, keďže surovina pre obidva výrobky je rovnaká, výrobné postupy sú zväčša zhodné, obidva výrobky sa z veľkej časti predávajú rovnakými distribučnými kanálmi a medzi odberateľmi kyseliny citrónovej a glukonátu sodného sa nachádzajú rovnaké podniky.

306 Okolnosť, že medzi skupinami účastníkov v obidvoch veciach sú rozdiely, nie je rozhodujúca, pretože spojitosť medzi dvomi skutkovými situáciami nemôže závisieť od individuálneho rozhodnutia podniku vyrábať alebo nevyrábať určitý výrobok. Navyše v rozpore s tým, čo tvrdí Komisia, porovnanie období porušenia v obidvoch veciach hovorí v prospech prijatia jediného rozhodnutia pre obidve veci. Jungbunzlauer dodáva, že príslušné orgány Spojených štátov amerických a Kanady spojili tieto veci do jediného konania a uložili jediné pokutu za porušenia, ktoré sa týkali obidvoch výrobkov. Jungbunzlauer napokon usudzuje, že rozhodnutie „Vitamíny“, v ktorom Komisia spoločne posúdila osem kartelov v jedinom rozhodnutí, preukazuje, že procesné spojenie oddelených výhrad, ktoré sa týkajú kartelového práva, zodpovedá bežnej praxi.

307 Komisia odmieta argumentáciu žalobcu.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

308 Podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 môže Komisia uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty nepresahujúce 10% obratu v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia.

309 V prejednávanom prípade žalobca Komisii vytýka, že umelo oddelila prejednávanú vec od veci, ktorá viedla k rozhodnutiu „Glukonát sodný“.

310 Z viacerých odôvodnení rozhodnutia a rozhodnutia „Glukonát sodný“ pritom vyplýva, že Komisia uložila v roku 2001 žalobcovi dve pokuty preto, lebo porušil pravidlá hospodárskej súťaže tým, že sa účastnil na dvoch karteloch týkajúcich sa odlišných výrobkov, ktoré sú síce blízke, pokiaľ ide o niektoré ich použitia, ale tvoria odlišné relevantné trhy. Ako totiž vyplýva z odôvodnení č. 34 až č. 39 rozhodnutia „Glukonát sodný“, kyselina citrónová nepredstavuje všeobecný substitučný výrobok, ale iba čiastočný substitút glukonátu sodného podľa oblasti použitia. Súd prvého stupňa sa domnieva, že toto posúdenie Komisie nie je chybné, a v takej situácii teda Komisia z objektívnych dôvodov — a nie z umelých dôvodov, ako tvrdí žalobca — začala dve oddelené konania, konštatovala dve odlišné porušenia a nezávisle uložila dve odlišné pokuty týkajúce sa dvoch porušení.

311 Z tohto uhla pohľadu Komisia v rozpore s tým, čo tvrdí žalobca, nekonala odlišným spôsobom v porovnaní s vecou „Vitamíny“. Komisia v poslednej uvedenej veci síce spojila konania týkajúce sa kartelov na trhu s vitamínmi a vydala jediné rozhodnutie, skutočnosťou však zostáva, že pre každý z dotknutých vitamínov konštatovala

odlišné porušenia a dotknuté podniky sankcionovala uložením ôsmich autonómnych pokút.

- 312 Okrem toho je potrebné konštatovať, že spomedzi piatich výrobcov kyseliny citrónovej, ktorým je rozhodnutie určené, sa iba dvaja účastníci kartelu v odvetví glukonátu sodného, a to žalobca a ADM. Navyše kartel v odvetví glukonátu sodného existoval od roku 1987 do júna 1995, zatiaľ čo kartel týkajúci sa odvetvia kyseliny citrónovej trval iba od marca 1991 do mája/júna 1995 a členovia týchto dvoch kartelov nemali spoločný ani plán, ani cieľ, ktorý by smeroval ku koordinovanému a celkovému odstráneniu hospodárskej súťaže na dvoch relevantných trhoch.
- 313 Napokon skutočnosť, že orgány hospodárskej súťaže Spojených štátov amerických a Kanady spojili veci týkajúce sa na jednej strane kyseliny citrónovej a na druhej strane glukonátu sodného, ktorú žalobca uvádza, je irelevantná pre posúdenie zákonnosti postupu Komisie, pokiaľ ide o hranicu uvedenú v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17.
- 314 Preto je opodstatnené zamietnuť prvú časť tohto žalobného dôvodu založenú na odmietnutí zohľadniť pokuty uložené v rozhodnutí „Glukonát sodný“, pokiaľ ide o hranicu uvedenú v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

C — O zohľadnení obratu Jungbunzlauer Holding AG

1. Úvod

- 315 Pokiaľ ide o zohľadnenie obratu Jungbunzlauer Holding AG, žalobca uvádza žalobné dôvody založené po prvé na porušení zásady rovnosti zaobchádzania, po druhé na porušení povinnosti odôvodnenia a po tretie na chybe v posúdení.

2. O porušení zásady rovnosti zaobchádzania

Tvrdenia účastníkov konania

- ³¹⁶ Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia porušila zásadu rovnosti zaobchádzania tým, že na účely dodržania maximálnej hranice výšky pokút uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 zohľadnila obrat skupiny Jungbunzlauer, hoci pokiaľ ide o ďalších dvoch účastníkov konania, ktorým bolo rozhodnutie určené, konkrétne o H & R a Cerestar, nezohľadnila obraty ani účasť ich materských spoločností.
- ³¹⁷ Jungbunzlauer zdôrazňuje, že nenapáda správnosť výpočtu, ktorý Komisia uskutočnila v prípade H & R a Cerestaru, aj keď podľa neho sa tým Komisia odchyľila od metódy výpočtu, ktorú dovtedy uplatňovala. Jungbunzlauer totiž s odkazom na rozhodnutia „Glukonát sodný“ a „Vitamíny“ usudzuje, že skoršia rozhodovacia prax Komisie pozostávala z toho, že do výpočtu hranice pokuty v závislosti od celkového obratu dotknutých podnikov uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 sa zahrnul obrat, ktorý dosiahla skupina, teda jedna alebo viaceré materské spoločnosti a dcérske spoločnosti, ktoré boli touto jednou alebo viacerými materskými spoločnosťami ovládané. Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia s ním mala zaobchádzať tým istým priaznivejším spôsobom.
- ³¹⁸ Pokiaľ ide o zaobchádzanie vyhradené pre H & R, Jungbunzlauer poznamenáva, že z odôvodnení č. 292 a č. 293 rozhodnutia vyplýva, že Komisia sa opierala výlučne o obrat dosiahnutý účasťou H & R a že vzhľadom na túto voľbu znížila pokutu zo 122,5 na 20,31 milióna eur. Ak by pritom podľa Jungbunzlaueru Komisia uplatnila svoju skoršiu prax, nebolo by potrebné k tomuto zníženiu pristúpiť. Jungbunzlauer

totiž z odôvodnení č. 25 a nasl., č. 50, č. 183 a č. 243 rozhodnutia vyvodzuje, že H & R patril v roku 2000 do skupiny Bayer, ktorá za tento rok dosiahla obrat 30 971 miliónov eur.

- 319 Čo sa týka zaobchádzania vyhradeného pre Cerestar, Jungbunzlauer poznamenáva, že Komisia bez toho, aby uviedla osobitné dôvody, znížila pokutu zo 4,55 na 1,75 milióna eur. Jungbunzlauer vyjadruje v tomto ohľade predpoklad, že Komisia sa opierala o obrat, ktorý Cerestar dosiahol, uvedený v odôvodnení č. 21 rozhodnutia. Podľa Jungbunzlaueru pritom Cerestar patril v roku 2000 do skupiny Eridania-Béghin-Say, ktorá za tento rok dosiahla obrat 98 053 miliónov eur (odôvodnenie č. 19).
- 320 Jungbunzlauer pripomína, že vo vzťahu k nemu sa Komisia naopak opierala o obrat, ktorý dosiahla skupina Jungbunzlauer (odôvodnenia č. 50, č. 185 a č. 293 rozhodnutia). Ak by pritom podľa Jungbunzlaueru Komisia uplatnila voči nemu rovnakú metódu výpočtu ako voči H & R a Cerestaru, zohľadnila by len obrat Jungbunzlaueru, ktorý ako správcovská spoločnosť dosiahol iba malý obrat (približne 3,5 milióna eur). To by tak viedlo pri uplatnení maximálnej hranice 10 % k značnému zníženiu pokuty (približne 0,35 milióna eur). Jungbunzlauer dodáva, že ak by sa Komisia opierala o obrat Jungbunzlauer GmbH — v roku 2000 dosiahol Jungbunzlauer GmbH obrat iba 197,3 milióna eur — ktorý by podľa neho mal byť osobou, ktorej je rozhodnutie určené, konečná výška by sa zmenila z 29,4 na 19,73 milióna eur.
- 321 Komisia odmieta argumentáciu Jungbunzlaueru.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 322 Je potrebné pripomenúť, že zásada rovnosti zaobchádzania bráni tomu, aby sa s porovnateľnými situáciami zaobchádzalo rozdielne a s rozdielnymi situáciami

zaobchádzalo obdobne, ak také zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené (pozri rozsudok BPB de Eendracht/Komisia, už citovaný v bode 88 vyššie, bod 309 a v ňom citovanú judikatúru).

- 323 V prejednávacom prípade z odôvodnení č. 30, č. 34 a č. 187 rozhodnutia vyplýva bez toho, aby to Jungbunzlauer spochybnil, že porušenia sa dopustili podniky, ktoré boli postupne poverené správou skupiny ako celku, a to Jungbunzlauer GmbH a Jungbunzlauer po reštrukturalizácii skupiny. Vedúci zamestnanci skupiny Jungbunzlauer sa zúčastňovali na stretnutiach kartelu a prijímali rozhodnutia týkajúce sa účasti skupiny na karteli a jej správania v rámci tohto kartelu.
- 324 Jungbunzlauer sa naopak ani nesnaží preukázať, že situácia dvoch ďalších spoločností, a to H & R a Cerestaru, bola s jeho vlastnou situáciou porovnateľná. Nepreukázal teda, že v prejednávanej veci bola situácia, v ktorej sa nachádzali tieto dva ďalšie podniky, porovnateľná s jeho situáciou.
- 325 Preto musí byť žalobný dôvod založený na porušení zásady rovnosti zaobchádzania zamietnutý.

3. O porušení povinnosti odôvodnenia

- 326 Jungbunzlauer Komisii vytýka, že dostatočne nevysvetlila dôvody, pre ktoré neznížila výšku jeho pokuty uplatnením stropu, ktorý je uvedený v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Podľa neho totiž Komisia poskytla vysvetlenie rozdielneho zaobchádzania s Jungbunzlauerom a H & R a Cerestarom až v rámci svojho vyjadrenia k žalobe.

- 327 Komisia navrhuje tento žalobný dôvod zamietnuť.
- 328 Súd prvého stupňa poznamenáva, že Komisia v odôvodneniach č. 30 až č. 34, č. 187 a č. 188 uviedla dôvody, pre ktoré pripísala porušenie Jungbunzlaueru ako správcovskému podniku skupiny. Systematický výklad odôvodnení rozhodnutia teda bez ťažkostí umožňuje pochopiť dôvody, pre ktoré Komisia na rozdiel od toho, čo urobila v prípade H & R a Cerestaru, neznížila výšku pokuty uplatnením stropu článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Nebola teda nijako povinná opätovne vysvetľovať tieto dôvody v časti rozhodnutia týkajúcej sa uplatnenia tohto stropu.
- 329 Preto musí byť žalobný dôvod založený na porušení povinnosti odôvodnenia takisto zamietnutý.

4. O existencii chyby v posúdení spočívajúcej v tom, že Komisia odmietla zohľadniť pokuty uložené v iných štátoch

- 330 Jungbunzlauer tvrdí, že na výpočet maximálneho stropu pokút podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 treba sčítať sumu pokút, ktoré boli skupine Jungbunzlauer uložené v Spojených štátoch amerických a Kanade (10,9 milióna eur), s pokutou, ktorú uložila Komisia (29,4 milióna eur pred uplatnením oznámenia o spolupráci). Tak sa dospeje k celkovej sume 40,3 milióna eur, ktorá vysoko prekračuje predmetnú hranicu.
- 331 Komisia odmieta túto argumentáciu.

- 332 Súd prvého stupňa usudzuje, že z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 vyplýva, že v ňom stanovený strop pokút sa uplatňuje výlučne na pokuty uložené Komisiou za porušenia, ku ktorým došlo vo vzťahu k pravidlám hospodárskej súťaže Spoločenstva. Tento výklad článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 je navyše vo vnútornom súlade s tým, o čom bolo rozhodnuté v bodoch 285 až 301 vyššie, teda že Komisia neporušila zásadu *ne bis in idem*, keď uložila Jungbunzlaueru pokutu bez toho, aby zohľadnila pokuty, ktoré už zaplatil v rámci konaní uskutočnených v tretích krajinách.
- 333 Jungbunzlauer teda chybné vyčíta Komisii, že na výpočet stropu pokút, ktorý je uvedený v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, nezohľadnila pokuty uložené Jungbunzlaueru v Spojených štátoch amerických a Kanade.
- 334 Táto časť žalobného dôvodu a žalobný dôvod ako celok musia byť preto zamietnuté.

VII — O porušení práva na prístup k spisu

A — Tvrdenia účastníkov konania

- 335 Jungbunzlauer sa domnieva, že Komisia porušila jeho právo na prístup k celému spisu tým, že založila rozhodnutie na niektorých dokumentoch, ku ktorým nebol vypočutý. Vzhľadom na tieto nedostatky konania je podľa Jungbunzlaueru namieste zrušiť rozhodnutie alebo prinajmenšom jeho časť, v ktorej sa odkazuje na dokumenty, ku ktorým nemal žalobca prístup.

336 Podľa Jungbunzlaueru je Komisia povinná sprístupniť dotknutým podnikom celý vyšetrovací spis, aby sa mohli primeraným spôsobom brániť voči výčitkám uvedeným v oznámení o výhradách (rozsudok Súdneho dvora z 8. júla 1999, Hercules Chemicals/Komisia, C-51/92 P, Zb. s. I-4235, bod 54, a rozsudok Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, bod 144). Právo na prístup k spisu existuje takisto vo vzťahu k odpovediam iných dotknutých podnikov na oznámenie o výhradách (rozsudok Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, body 384 a nasl.). Právo na prístup k celému spisu sa týka nielen všetkých dokumentov v neprospech účastníka konania, ale rovnako aj údajov v jeho prospech. Podľa Jungbunzlaueru, ak nemožno vylúčiť, že obrana dotknutých podnikov bola ovplyvnená skutočnosťou, že mali neúplný prístup k dokumentom vyšetrovacieho spisu, rozhodnutie musí byť zrušené (rozsudok Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, body 156 a nasl.). S odkazom na návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger vo veci, ktorá viedla k rozsudku Súdneho dvora zo 6. apríla 1995, BPB Industries a British Gypsum/Komisia (C-310/93 P, Zb. s. I-865, I-987, body 119 a 120), ako aj na uznesenie predsedu Súdu prvého stupňa zo 4. apríla 2002, Technische Glaswerke Illmenau/Komisia (T-198/01 R, Zb. s. II-2153, body 85 a nasledujúce), sa Jungbunzlauer domnieva, že nie je opodstatnené klásť vysoké požiadavky, pokiaľ ide o dôkaz, že neúplný prístup k spisu obmedzil možnosti obrany podniku.

337 V prejednávanom prípade Jungbunzlauer Komissii vytýka, že ho neoboznámila s odpoveďami Cerestaru, H & R, HLR a ADM na oznámenie o výhradách. Jungbunzlauer uvádza, že Komisia v poznámkach pod čiarou č. 113 (odôvodnenie č. 217), 118 (odôvodnenie č. 220) a 119 (odôvodnenie č. 223) rozhodnutia citovala úryvky z uvedených dokumentov, ktoré sa týkali najmä efektívneho uskutočňovania dohôd.

338 Po prvé, tieto dokumenty pritom mohli byť užitočné so zreteľom na jeho obranu, keďže podporovali jeho vlastné tvrdenia.

- 339 Po druhé Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia v odôvodneniach č. 279 a č. 281 rozhodnutia použila v jeho neprospech niektoré časti odpovedí H & R a HLR na oznámenie o výhradách, ktoré sa týkali úlohy „nasledovania svojho vodcu“ Jungbunzlauer GmbH.
- 340 Jungbunzlauer dodáva, že Komisia v priebehu správneho konania vyzvala účastníkov konania, aby jej predložili nedôverné verzie svojej odpovede na oznámenie o výhradách. Komisia teda mohla umožniť dotknutým stranám prístup k týmto dokumentom bez dodatočných administratívnych nákladov.
- 341 Komisia navrhuje žalobný dôvod zamietnuť.

B — Posúdenie Súdom prvého stupňa

1. Úvod

- 342 Žalobca Komisii vytýka, že nemal prístup k odpovediam iných dotknutých strán na oznámenie o výhradách, hoci Komisia v rozhodnutí použila jednak určité informácie, ktoré sa nachádzali v týchto odpovediach, ako údaje v neprospech žalobcu, a jednak určité iné informácie ako údaje v jeho prospech.

2. Čo sa týka údajov v neprospech žalobcu

- 343 Ak sa Komisia zamýšľa oprieť o pasáž odpovede na oznámenie o výhradách alebo o dokument pripojený k takej odpovedi, aby preukázala existenciu porušenia v konaní, ktorého predmetom je uplatnenie článku 81 ods. 1 ES, musia mať ďalšie strany zúčastnené na tomto konaní možnosť, aby sa k takému dôkaznému prostriedku vyslovili. Za takých okolností totiž predmetná pasáž odpovede na oznámenie o výhradách alebo dokument pripojený k tejto odpovedi predstavuje údaj v neprospech rôznych strán, ktoré sa účastnili na porušení (pozri rozsudok Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 141 vyššie, bod 386 a v ňom citovanú judikatúru).
- 344 Je úlohou dotknutého podniku, aby preukázal, že výsledok, ku ktorému Komisia dospela vo svojom rozhodnutí, by bol odlišný, ak by musela vylúčiť z dôkazných prostriedkov v jeho neprospech nesprístupnený dokument, o ktorý sa Komisia pri sankcionovaní tohto podniku opierała (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 132 vyššie, body 71 až 73).
- 345 V prejednávanom prípade žalobca tvrdí, že Komisia v odôvodneniach č. 279 a č. 281 rozhodnutia použila proti žalobcovi niektoré časti odpovedí H & R a HLR na oznámenie o výhradách, ktoré sa týkali úlohy Jungbunzlauer GmbH vnútri kartelu.
- 346 V tomto ohľade je potrebné konštatovať, že Komisia najprv zhrnula tvrdenia žalobcu týkajúce sa poľahčujúcich okolností, o ktorých sa domnieval, že ich uplatňuje oprávnenne vzhľadom na svoju výlučne pasívnu úlohu alebo úlohu „nasledovania svojho vodcu“ (odôvodnenia č. 275 až č. 278 rozhodnutia), a predtým, ako uviedla odpoveď na tieto tvrdenia (odôvodnenia č. 282 a č. 284 rozhodnutia), zhrnula

vyhlásenia, ktoré urobili H & R a HLR vo svojich odpovediach na oznámenie o výhradách (odôvodnenia č. 279 až č. 281). V týchto vyhláseniach uvedené strany v podstate popierali, že by žalobca hral vnútri kartelu výlučne pasívnu úlohu alebo úlohu „nasledovania svojho vodcu“.

347 No bez toho, aby bolo nevyhnutné skúmať, či sa zásady uvedené v bodoch 343 a 344 vyššie uplatnia nielen na analýzu, ktorá sa týka existencie kartelu a účasti na ňom, ale takisto aj na stanovenie výšky pokút, je namieste poznamenať, že na odmietnutie tvrdení žalobcu týkajúcich sa uznania poľahčujúcich okolností z dôvodu jeho výlučne pasívnej úlohy alebo úlohy „nasledovania svojho vodcu“ sa Komisia mohla oprávnenne opierať výlučne o informácie, ktoré jej žalobca sám predložil počas správneho konania.

348 Komisia totiž v odôvodnení č. 284 rozhodnutia uviedla na podporu svojho záveru iba skutočnosť, že „táto spoločnosť od roku 1994 prebrala zodpovednosť za zber údajov o predaji a jej [prezident-generálny riaditeľ] predsedal stretnutiam kartelu, [čo] postačuje na preukázanie, že v ňom hrala aktívnu úlohu vysoko nad rámec toho, čo uznáva“. Žalobca pritom sám poskytol tieto informácie Komisii vo svojom liste z 29. apríla 1999, ako aj z 21. mája 1999.

349 Výsledok, ku ktorému Komisia dospela vo svojom rozhodnutí, by teda nebol odlišný, ak by odpovede H & R a HLR na oznámenie o výhradách museli byť zo spisu vylúčené.

350 Preto musí byť táto časť žalobného dôvodu zamietnutá.

3. Čo sa týka údajov v prospech žalobcu

- 351 Pokiaľ ide o nesprístupnenie dokumentu v jeho prospech, dotknutý podnik musí iba preukázať, že toto nesprístupnenie mohlo na jeho úkor ovplyvniť priebeh konania a obsah rozhodnutia Komisie. Postačuje, aby podnik preukázal, že uvedený dokument v jeho prospech by mohol použiť na svoju obranu v tom zmysle, že ak by mal možnosť využiť ho počas správneho konania, mohol by sa dovolávať okolností, ktoré sa nezhodujú so závermi Komisie v tomto štádiu, a teda by mal možnosť nejakým spôsobom ovplyvniť posúdenie, ku ktorému Komisia v rozhodnutí dospela, prinajmenšom čo sa týka závažnosti a trvania správania, ktoré mu bolo vytýkané, a teda výšky pokuty. Pritom eventualitu, že nesprístupnený dokument mohol mať vplyv na priebeh konania a obsah rozhodnutia Komisie, možno preukázať iba potom, čo z predbežného preskúmania určitých dôkazných prostriedkov vyplynie, že nesprístupnené dokumenty mohli mať — vzhľadom na tieto dôkazné prostriedky — význam, ktorý nemožno opomenúť (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v bode 132 vyššie, body 74 až 76).
- 352 Žalobca po prvé uvádza, že Komisia v poznámke pod čiarou č. 113 (odôvodnenie č. 217) rozhodnutia odkazovala na časť odpovede Cerestaru na oznámenie o výhradách, v ktorej tento podnik k efektívnemu uskutočňovaniu kartelu vyhlásil, že odmietal pristúpiť k určitým dohodám o určení cien a od januára 1992 neustále praktizoval nižšie ceny ako ďalší výrobcovia. Podľa žalobcu mohli byť tieto vyhlásenia Cerestaru užitočné na účely jeho vlastnej obrany, keďže podporujú jeho vlastnú argumentáciu o absencii konkrétneho dopadu kartelu na trh.
- 353 Samotná skutočnosť, že Cerestar uviedol k údajnému nedodržiavaniu dohodnutých pravidiel v podstate rovnaké tvrdenia ako žalobca, však nemôže predstavovať údaj v prospech žalobcu.

- 354 V prvom rade je totiž potrebné konštatovať, že Komisia v odôvodnení č. 218 rozhodnutia odmietla argumentáciu, ktorú uviedli Cerestar a žalobca, pričom sa opierala predovšetkým o vyhlásenie ADM pripojené k oznámeniu o výhradách. Podľa tohto vyhlásenia ADM hral žalobca v karteli aktívnu úlohu a snažil sa o dosiahnutie určitej stability na trhu. Komisia sa okrem toho v odôvodnení č. 219 rozhodnutia odvolávala na judikatúru Súdu prvého stupňa, podľa ktorej podnik, ktorý napriek zosúladenému konaniu so svojimi konkurentmi uskutočňuje na trhu viac-menej nezávislú politiku, môže jednoducho skúšať využitie kartelu vo vlastný prospech. Samotné pripomenutie judikatúry však nemôže predstavovať údaj v neprospech podniku, keďže judikatúra je v každom prípade verejná a dostupná, nezávisle od materiálov v konkrétnom administratívnom spise.
- 355 V druhom rade samotná skutočnosť, že ADM a Cerestar uvádzali rovnaké tvrdenia ako žalobca a že jeden z nich použil na svoju obranu viac zdrojov, nepostačuje na to, aby sa tieto tvrdenia považovali za „údaje v prospech žalobcu“.
- 356 Z toho vyplýva, že aj keby mal žalobca počas správneho konania možnosť využiť predmetnú časť odpovede Cerestaru na oznámenie o výhradách, nemohlo by to ovplyvniť posúdenie, ku ktorému Komisia dospela.
- 357 Po druhé sa žalobca dovoľáva skutočnosti, že Komisia v poznámkach pod čiarou č. 118 (odôvodnenie č. 220) a 119 (odôvodnenie č. 223) rozhodnutia odkazovala jednak na odpoveď H & R na oznámenie o výhradách a jednak na správu expertov, ktorú predložil ADM. Podľa žalobcu mu tieto dva dokumenty takisto mohli dať možnosť prehĺbiť jeho vlastnú argumentáciu o absencii konkrétneho dopadu kartelu.

- 358 Ak už bolo pritom rozhodnuté vyššie, Komisia sa opierala o viaceré skutočnosti vrátane určitých listinných dôkazov a oprávnene sa mohla v odôvodnení č. 226 rozhodnutia domnievať, že tvrdenia uvedené v týchto dokumentoch síce majú určitú hodnotu, ale nepreukazujú absenciu dopadu kartelu na trh.
- 359 Preto aj keby mal žalobca počas správneho konania možnosť využiť tieto dokumenty, nemohli by ovplyvniť posúdenie, ku ktorému Komisia dospela.
- 360 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, musí byť žalobný dôvod založený na porušení práva na prístup k spisu zamietnutý.

VIII — O dosahu dĺžky správneho konania na výšku pokuty

A — Úvod

- 361 Jungbunzlauer uvádza, že rozhodnutie bolo vydané až skoro šesť a pol roka po ukončení porušenia. Osobitne uplynulo veľmi veľa času medzi ukončením porušenia a formálnym začatím konania 28. marca 2000. Táto okolnosť podľa neho ovplyvnila stanovenie výšky pokuty z dvoch dôvodov.

B — O tom, že Komisia zohľadnila obrat, ktorý dotknuté podniky dosiahli v roku 2000

1. Tvrdenia účastníkov konania

- ³⁶² S odkazom na tabuľku vloženú do odôvodnenia č. 50 rozhodnutia Jungbunzlauer poznamenáva, že Komisia pri zohľadnení veľkosti dotknutých podnikov a skupín, do ktorých patrili, v rámci výpočtu výšky pokuty nebrala do úvahy sumy obrátov týkajúce sa obdobia, počas ktorého kartel existoval (1991 až 1995), ale sa v tomto ohľade opierała o obrat za rok 2000. Jungbunzlauer pritom zdôrazňuje, že od ukončenia porušenia v roku 1995 sa jeho obrat značne zvýšil: v roku 1995 dosiahla skupina Jungbunzlauer iba 76,3 % svojho súčasného obratu a od roku 1999 do roku 2000 sa obrat skupiny zvýšil o 13,5 %.
- ³⁶³ Jungbunzlauer tvrdí, že Komisia vo svojich usmerneniach uviedla, že bude brať do úvahy „efektívnu ekonomickú kapacitu vinníkov, ktorou môžu spôsobiť značnú škodu iným prevádzkovateľom“ (bod 1 A štvrtý odsek). V tomto kontexte sa Komisia mohla opierať iba o veľkosť dotknutých podnikov v čase porušenia, keďže jedine táto informácia umožňuje odpovedať na uvedený problém a veľkosť obratu, ktorý dosiahol v oveľa neskoršom období, nemá žiaden význam.
- ³⁶⁴ Navyše metóda výpočtu, ktorú si Komisia zvolila, viedla k nespravodlivému zvýšeniu podnikov, ktoré mali z kartelu prospech a po ukončení kartelu čelili značnému poklesu svojho obratu. Naopak podniky ako Jungbunzlauer, ktoré od ukončenia kartelu dosiahli zvýšenie svojho obratu, boli nespravodlivo znevýhodnené, čo je absurdný výsledok.

365 Jungbunzlauer sa domnieva, že Komisia voči tomuto tvrdeniu chybne namieta, že ak by mu pokutu uložila v skoršom období, Jungbunzlauer by bol pokutou zasiahnutý ešte tvrdšie. Ak by totiž Komisia vydala svoje rozhodnutie v období pred rokom 2001, pokuta by bola značne nižšia.

366 Komisia odmieta argumentáciu žalobcu.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

367 Treba pripomenúť, že účelom uplatnenia násobného koeficientu je zabezpečiť pokute odstrašujúci účinok. Tento účinok umožňuje zohľadniť veľkosť a celkové zdroje dotknutých podnikov v čase uloženia pokuty.

368 Aj za predpokladu, že — ako tvrdí žalobca — by celkový obrat dotknutých strán prešiel vývojom medzi ukončením kartelu a rokom 2000, skutočnosťou zostáva, že Komisia pri uplatnení násobného koeficientu 2 alebo 2,5 pri výpočte pokút pre ADM, HLR a H & R nebrala do úvahy absolútne presný výpočet založený na týchto obratoch, ale tvrdila, že pri týchto obratoch existuje rádový rozdiel vo veľkosti. Žalobca pritom ani netvrdí, že by sa takýto zásadný rádový rozdiel vo veľkosti zmenil medzi rokmi 1995 a 2000.

369 Preto, v rozpore s tvrdeniami žalobcu, Komisia tým, že sa opierala o obrat, ktorý dotknuté podniky dosiahli v roku 2000, aby prispôsobila výšku pokút, neporušila ani usmernenia, ani zásadu rovnosti zaobchádzania.

370 V dôsledku toho je opodstatnené zamietnuť žalobné dôvody, ktoré žalobca uvádza.

C — O tom, že Komisia sprísnila svoju politiku vo veci pokút

1. Tvrdenia účastníkov konania

371 Jungbunzlauer tvrdí, že prijatím rozhodnutia — a všeobecnejšie v roku 2001 — Komisia veľmi podstatne sprísnila svoju politiku vo veci pokút. Podľa Jungbunzlaueru mu pritom z dôvodu abnormálnej dĺžky konania v prejednávanom prípade bola uložená pokuta zodpovedajúca novej prísnejšej praxi Komisie. Naopak, ak by sa konanie skončilo skôr, mal by prospech zo skoršej rozhodovacej praxe, ktorá bola pre dotknuté podniky oveľa výhodnejšia.

372 Jungbunzlauer sa domnieva, že abnormálnu dĺžku konania potvrdzuje porovnanie s rozhodnutiami „Aminokyseliny“ a „Vitamíny“. Podľa Jungbunzlaueru sa totiž v týchto dvoch veciach konalo oveľa rýchlejšie ako v prejednávanej veci: vo veci „Aminokyseliny“ bol kartel ukončený v polovici roka 1995 a rozhodnutie bolo vydané skoro o päť rokov neskôr; vo veci „Vitamíny“ bol kartel ukončený na jar 1999 a rozhodnutie bolo vydané iba o dva roky a deväť mesiacov neskôr. V prejednávanej veci bolo rozhodnutie vydané naopak až šesť a pol roka po definitívnom ukončení dohôd. To je prekvapujúce tým viac, že prejednávaný prípad je v porovnaní s týmito inými vecami oveľa menej komplikovaný tak z hmotnoprávneho, ako aj z procesného hľadiska.

373 Jungbunzlauer sa domnieva, že konanie v prejednávanom prípade sa mohlo úplne reálne skončiť za dva alebo tri roky. Okrem toho usudzuje, že keby sa konanie

skončilo skôr; jednak by sa zohľadnili oveľa benevolentnejšie kritériá ako tie, ktoré sa uplatnili pri vydaní rozhodnutia, a jednak by samotné rozhodnutie mohlo byť vydané pred uverejnením usmernení, takže by sa uplatnila predošlá metóda výpočtu.

- 374 Podľa Jungbunzlaueru možno rozdiel v dĺžke konania v týchto veciach vysvetliť iba tým, že im bol priznaný odlišný stupeň priority. Jungbunzlauer nespochybňuje, že Komisia si môže určiť priority v závislosti od významu, ktorý veciam pripisuje z hľadiska politiky hospodárskej súťaže. To však nemôže viesť k tomu, že podniku, ktorého sa týka menej prioritná vec, sa uloží vyššia pokuta ako iným podnikom zúčastneným v prioritných veciach. Tento postup je okrem toho kontraproduktívny s ohľadom na odstrašujúci účel pokút.

- 375 Komisia odmieta argumentáciu žalobcu.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 376 Žalobca sa v podstate domnieva, že keby sa vyšetrovacie konanie Komisie skončilo skôr, mal by prospech zo skoršej rozhodovacej praxe a oveľa benevolentnejších kritérií na stanovenie výšky pokuty. Spresňuje, že samotné rozhodnutie mohlo byť vydané pred uverejnením usmernení, takže mohol mať prospech z predošlej metódy výpočtu výšky pokút.

- 377 V tomto ohľade Súd prvého stupňa pripomína, že skutočnosť, že Komisia v minulosti uplatnila pri určitých typoch porušenia pokuty na určitej úrovni, ju nemôže zbaviť možnosti zvýšiť túto úroveň v rámci hraníc uvedených v nariadení č. 17, ak je to nevyhnutné na zabezpečenie uskutočňovania politiky hospodárskej súťaže Spoločenstva. Efektívne uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva naopak vyžaduje, aby Komisia mohla výšku pokút kedykoľvek prispôbiť potrebám tejto politiky (pozri rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 88 vyššie, bod 237 a v ňom citovanú judikatúru). Preto sa žalobca nemôže domáhať prospechu zo skoršej rozhodovacej praxe iba z dôvodu, že rozhodnutie, ktoré sa ho týka, malo byť tiež prijaté skôr.
- 378 Navyše, a v každom prípade, Súd prvého stupňa konštatuje, že rozhodovacia prax Komisie pri stanovení výšky pokuty v rozhodnutí vyplýva z uplatnenia kritérií definovaných v usmerneniach.
- 379 Súd prvého stupňa okrem toho pripomína, že v auguste 1995 informovalo americké ministerstvo spravodlivosti Komisiu o tom, že uskutočňuje vyšetrovanie týkajúce sa trhu s kyselinou citrónovou. V apríli 1997 informovalo americké ministerstvo spravodlivosti Komisiu o skutočnosti, že žalobca sa zúčastnil na karteli v Spojených štátoch amerických. Napokon v auguste 1997 Komisia zaslala žiadosti o informácie štyrom najvýznamnejším výrobcom kyseliny citrónovej v Spoločenstve vrátane Jungbunzlaueru.
- 380 S ohľadom na tieto skutočnosti Súd prvého stupňa uvádza, že samotné informovanie Komisie orgánmi hospodárskej súťaže tretej krajiny nemôže viesť k jej povinnosti začať vyšetrovanie. Všeobecné poslanie dohľadu v oblasti hospodárskej súťaže, ktoré je Komisii zverené podľa článku 85 ES, totiž neznamená, že Komisia má povinnosť začať konanie vo veci prípadného porušenia práva Spoločenstva (rozsudok Súdneho dvora z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P,

C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, body 447 a 448, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 18. septembra 1992, Automec/Komisia, T-24/90, Zb. s. II-2223, bod 74). Z toho vyplýva, že povinnosť Komisie začať vyšetrovacie konanie na základe informácií, ktoré jej poskytlo americké ministerstvo spravodlivosti, nemôže existovať.

381 Aj keď Komisia nemohla byť povinná začať konanie v dôsledku informácií, ktoré jej oznámili orgány hospodárskej súťaže tretej krajiny, mohla však v dôsledku takých informácií konanie začať zo svojej vlastnej iniciatívy. V prejednávanej veci tak Komisia začala konanie krátko po oznámení informácie, podľa ktorej sa žalobca zúčastnil na karteli v Spojených štátoch amerických. Súd prvého stupňa sa preto domnieva, že v prejednávanej veci nemožno Komisii vytýkať, že nezačala vec vyšetrovať skôr ako v auguste 1997.

382 Okrem toho Súd prvého stupňa pripomína, že žalobca sa domnieva, že vyšetrenie prejednávanej veci Komisiou za dva alebo tri roky bolo úplne reálne.

383 Z toho vyplýva, že aj keby sa malo pripustiť, že v prejednávanej veci nemalo vyšetrovanie veci Komisii trvať viac ako tri roky, ako tvrdí žalobca, usmernenia uverejnené 14. januára 1998 by Komisia veľmi pravdepodobne pri výpočte výšky pokuty žalobcu bola zohľadnila.

384 V dôsledku toho sa Súd prvého stupňa domnieva, že žalobca nepreukázal, že v prípade, ak by k údajnému oneskoreniu konania v prejednávanej veci zo strany Komisie nedošlo, mal by prospech z kritérií stanovenia výšky pokuty, a teda z rozhodovacej praxe, ktoré boli skoršie ako kritériá a prax zhrnuté v usmerneniach.

385 Preto je opodstatnené odmietnuť tvrdenie žalobcu založené na tom, že z dôvodu údajného oneskorenia v skúmaní veci Komisiou sa voči nemu pri stanovení výšky pokuty uplatnili prísnejšie zásady a prax.

386 Keďže žiadny zo žalobných dôvodov uvedených proti rozhodnutiu nebol prijatý, nie je namieste znížiť výšku pokuty v rámci neobmedzenej právomoci, ktorá je Súdu prvého stupňa udelená. Žaloba musí byť preto v celom rozsahu zamietnutá.

O trovách

387 Podľa článku 87 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže žalobca nemal vo veci úspech, je opodstatnené zaviazat' ho na náhradu trov konania v súlade s návrhom žalovanej a vedľajšieho účastníka.

388 Podľa článku 87 ods. 4 prvého pododseku toho istého rokovacieho poriadku inštitúcie, ktoré vstúpili do konania ako vedľajší účastníci, znášajú svoje trovy konania. Preto Rada ako vedľajší účastník znáša svoje vlastné trovy konania.

Z týchto dôvodov

SÚD PRVÉHO STUPŇA (tretia komora)

rozhodol a vyhlásil:

1. **Žaloba sa zamieta.**
2. **Jungbunzlauer AG znáša svoje vlastné trovy konania a je povinný nahradiť trovy konania Komisie.**
3. **Rada znáša svoje vlastné trovy konania.**

Azizi

Jaeger

Dehousse

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 27. septembra 2006.

Tajomník

Predseda komory

E. Coulon

J. Azizi

Obsah

Skutkové okolnosti	II - 3450
Konanie a návrhy účastníkov konania	II - 3457
Právny stav	II - 3459
I — O porušení zásady zákonnosti	II - 3459
A — O námietke nezákonnosti vznesenej voči článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17	II - 3459
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3459
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3469
B — O náležitom výklade článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17	II - 3477
II — O osobe, ktorej je rozhodnutie určené	II - 3478
A — O porušení povinnosti odôvodnenia	II - 3478
B — O žalobnom dôvode založenom na chybách, čo sa týka osoby, ktorej je rozhodnutie určené	II - 3481
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3481
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3485
III — O závažnosti porušenia	II - 3489
A — Čo sa týka existencie konkrétneho dopadu kartelu na trh	II - 3489
1. Úvod	II - 3489
2. O existencii chýb v posúdení	II - 3490
a) O tom, že Komisia zvolila chybný prístup, aby preukázala, že kartel mal konkrétny dopad na trh	II - 3490
Tvrdenia účastníkov konania	II - 3490
Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3492
— Zhrnutie analýzy vypracovanej Komisiou	II - 3492
— Posúdenie	II - 3494

JUNGBUNZLAUER/KOMISIA

b)	Pokiaľ ide o posúdenie vývoja cien kyseliny citrónovej	II - 3498
	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3498
	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3502
3.	O porušení povinnosti odôvodnenia	II - 3506
B —	O prispôsobení výšky pokuty v závislosti od pomernej veľkosti dotknutých podnikov	II - 3508
1.	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3508
2.	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3513
a)	Úvod	II - 3513
b)	O výhradách založených na porušení „zásady individuálneho posúdenia pokút“ a usmernení	II - 3516
c)	O porušení zásady proporcionality	II - 3517
d)	O porušení zásady rovnosti zaobchádzania	II - 3520
IV —	O poľahčujúcich okolnostiach	II - 3521
A —	O porušení usmernení	II - 3522
1.	O tom, že Jungbunzlauer GmbH zastával pri porušovaní výlučne úlohu „nasledovania svojho vodcu“	II - 3522
a)	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3522
b)	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3525
2.	O tom, že Jungbunzlauer GmbH nerealizoval kartelovú dohodu v praxi	II - 3528
a)	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3528
b)	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3530
B —	O porušení povinnosti odôvodnenia	II - 3532
V —	O nezohľadnení pokút uložených v iných štátoch	II - 3533
A —	Tvrdenia účastníkov konania	II - 3533
B —	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3535

VI — O maximálnej hranici výšky pokút uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17	II - 3540
A — Úvod	II - 3540
B — O odmietnutí zohľadniť pokuty uložené v rámci vecí nazývanej „Glukonát sodný“	II - 3540
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3540
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3542
C — O zohľadnení obratu Jungbunzlauer Holding AG	II - 3543
1. Úvod	II - 3543
2. O porušení zásady rovnosti zaobchádzania	II - 3544
Tvrdenia účastníkov konania	II - 3544
Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3545
3. O porušení povinnosti odôvodnenia	II - 3546
4. O existencii chyby v posúdení spočívajúcej v tom, že Komisia odmietla zohľadniť pokuty uložené v iných štátoch	II - 3547
VII — O porušení práva na prístup k spisu	II - 3548
A — Tvrdenia účastníkov konania	II - 3548
B — Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3550
1. Úvod	II - 3550
2. Čo sa týka údajov v neprospech žalobcu	II - 3551
3. Čo sa týka údajov v prospech žalobcu	II - 3553
VIII — O dosahu dĺžky správneho konania na výšku pokuty	II - 3555
A — Úvod	II - 3555
B — O tom, že Komisia zohľadnila obrat, ktorý dotknuté podniky dosiahli v roku 2000	II - 3556
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3556
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3557
C — O tom, že Komisia sprísnila svoju politiku vo veci pokút	II - 3558
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 3558
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3559
O trovách	II - 3562
II - 3566	